

VŠB-Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta

WD-55-07-1

Regionální disparity v územním rozvoji ČR – jejich vznik, identifikace a eliminace

PS1
KOMPARACE REGIONÁLNÍCH DISPARIT
VE VYBRANÝCH ZEMÍCH STŘEDNÍ EVROPY

Případová studie

Ostrava, prosinec 2009

Řešitel:

doc. Ing. Karel Skokan, Ph.D.

Abstrakt

Výzkumná studie je případovou studií hodnocení regionálních disparit středoevropských států Česka, Maďarska, Polska a Slovenska, které vstoupily do EU v roce 2004 a Rakouska, které představuje vyspělou ekonomiku. Předkládá hodnocení vybraných disparit za období let 2001 – 2006, případně až 2008, podle dostupných dat. Po vyhodnocení východisek a přehledu regionální statistiky na úrovni EU srovnává disparity mezi uvedenými státy na národní úrovni s využitím tzv. strukturálních ukazatelů. Na základě databází Eurostatu pak provádí srovnání regionálních disparit na úrovni regionů NUTS 2 v oblasti ekonomiky, vědy a výzkumu, informační společnosti, trhu práce a dopravní infrastruktury s využitím 23 vybraných indikátorů a formuluje stručné závěry k výsledkům analýzy.

Abstract

The research study is a case study for the assessment of regional disparities of Central European countries – the Czech Republic, Hungary, Poland and Slovakia, which joined the EU in 2004 and Austria, the developed economy. The study presents the evaluation of selected disparities in the period of 2001 – 2006 (2008) depending upon the available data. It gives the overview of regional statistics of European Statistical Office first and compares the national disparities of countries with the use of so called structural indicators. Afterwards it analyses the NUTS 2 regional disparities in mentioned countries in economy, research and development, information society, labour market and transport infrastructure based on 23 selected indicators and data extracted from Eurostat regional database and derives the brief conclusions from the analysis.

Obsah

1	Úvod	5
2	Hodnocení národních a regionálních disparit v zemích EU a regionální statistika	7
2.1	Zprávy o hospodářské a sociální soudržnosti v EU	7
2.2	Regionální statistika Eurostatu	8
2.3	Klasifikace regionů pro případovou studii	11
2.4	Definice vybraných indikátorů regionálních disparit v případové studii	13
2.4.1	Obyvatelstvo a území	14
2.4.2	Ekonomika	14
2.4.3	Věda, výzkum a technika	15
2.4.4	Informační společnost	16
2.4.5	Trh práce	16
2.4.6	Dopravní infrastruktura	17
3	Hodnocení národních disparit vybraných států pomocí strukturálních indikátorů	18
3.1	Obecné ekonomické prostředí	19
3.2	Zaměstnanost	23
3.3	Inovace a výzkum	25
3.4	Ekonomická reforma	27
3.5	Sociální soudržnost	28
3.6	Životní prostředí	29
3.7	Závěry ke strukturálním indikátorům pro hodnocení národních disparit	31
4	Regionální disparity v Česku	32
4.1	Regionální struktura Česka	32
4.2	Regionální ekonomické disparity v Česku	33
4.3	Regionální disparity trhu práce v Česku	36
4.4	Regionální disparity výzkumu a vývoje v Česku	38
4.5	Regionální disparity informační společnosti v Česku	40
4.6	Regionální disparity dopravní infrastruktury v Česku	41
4.7	Závěr k regionálním disparitám v Česku	42
5	Regionální disparity v Maďarsku	43
5.1	Regionální struktura Maďarska	43
5.2	Regionální ekonomické disparity v Maďarsku	44
5.3	Regionální disparity trhu práce v Maďarsku	47
5.4	Regionální disparity výzkumu a vývoje v Maďarsku	49
5.5	Regionální disparity informační společnosti v Maďarsku	51

5.6	Regionální disparity dopravní infrastruktury v Maďarsku	52
5.7	Závěr k regionálním disparitám v Maďarsku.....	53
6	Regionální disparity v Polsku	54
6.1	Regionální struktura Polska.....	54
6.2	Regionální ekonomické disparity v Polsku	55
6.3	Regionální disparity trhu práce v Polsku	58
6.4	Regionální disparity výzkumu a vývoje v Polsku	60
6.5	Regionální disparity informační společnosti v Polsku	62
6.6	Regionální disparity dopravní infrastruktury v Polsku	63
6.7	Závěr k regionálním disparitám v Polsku.....	64
7	Regionální disparity na Slovensku.....	65
7.1	Regionální struktura Slovenska	65
7.2	Regionální ekonomické disparity na Slovensku	66
7.3	Regionální disparity trhu práce na Slovensku	69
7.4	Regionální disparity výzkumu a vývoje na Slovensku	71
7.5	Regionální disparity informační společnosti na Slovensku.....	73
7.6	Regionální disparity dopravní infrastruktury na Slovensku.....	74
7.7	Závěr k regionálním disparitám na Slovensku.....	75
8	Regionální disparity v Rakousku	76
8.1	Regionální struktura Rakouska	76
8.2	Regionální ekonomické disparity v Rakousku	77
8.3	Regionální disparity trhu práce v Rakousku.....	80
8.4	Regionální disparity výzkumu a vývoje v Rakousku.....	82
8.5	Regionální disparity informační společnosti v Rakousku	84
8.6	Regionální disparity dopravní infrastruktury v Rakousku	85
8.7	Závěr k regionálním disparitám v Rakousku	86
9	Závěr.....	87
10	Literatura.....	92
	Seznam tabulek.....	93
	Seznam grafů.....	94

1 Úvod

V rámci řešení výzkumného úkolu WD-55-07-1 byla jedna dílčí úloha věnována problematice disparit v mezinárodním srovnání. Během řešení byly zpracovány tyto studie:

- Regionální disparity v mezinárodním srovnání – pojetí a přístupy v Evropské unii (leden, 2008);
- Regionální disparity v mezinárodním srovnání (červen, 2008);
- Komparativní analýza pojetí, přístupů a využití regionálních disparit v regionálním managementu pěti středoevropských zemí (březen, 2009).

Cílem předkládané studie je zpracovat případovou studii analýzy vybraných ekonomických, sociálních a územních disparit na národní a zejména regionální úrovni u zemí středoevropského prostoru a provést jejich vyhodnocení za období 2001-2006, případně s novějšími dostupnými daty.

Záměrem komparace bylo ukázat a vyhodnotit, jakým způsobem probíhal vývoj v jednotlivých zemích na národní úrovni z pohledu tzv. Lisabonské strategie, kde se uplatňuje hodnocení rozvoje v oblasti ekonomické, sociální a environmentální a na regionální úrovni, kde je používán pohled na regiony z hlediska ekonomického, sociálního a územního.

Předmětem analýzy jsou země „Visegrádské čtyřky“, tj. Česko, Maďarsko, Polsko a Slovensko jako země, které se staly členy EU před pěti lety a procházely hlubokou politickou a ekonomickou transformací a dále Rakousko, jako standardní země EU s rozvinutou tržní ekonomikou.

Případová studie zahrnuje řešení 3 výzkumných otázek, které se zaměřují na řešení problematiky v následujících oblastech:

- Přístupy k hodnocení národních a regionálních disparit v rámci EU a možnosti regionální statistiky.
- Hodnocení národních disparit vybraných států pomocí strukturálních ukazatelů.
- Hodnocení regionálních disparit ve vybraných státech V4 a v Rakousku.

Pro řešení první oblasti byla provedena souhrnná analýza indikátorů, které jsou využívány k hodnocení hospodářské a sociální soudržnosti a byly zkoumány možnosti regionální statistiky Eurostatu. Aby bylo možné provést srovnání regionální úrovně disparit, byla zvolena úroveň regionů NUTS2, pro kterou je v Eurostatu k dispozici nejvíce dat. Podle obsahu databáze pro všechny zkoumané státy byly pak vybrány indikátory, které charakterizují regionální disparity v oblasti ekonomické, sociální a územní a byla představena definice těchto indikátorů.

V rámci výzkumu byly také ověřeny možnosti čerpání dat z národních regionálních databází jednotlivých států. Vzhledem k tomu, že úroveň indikátorů a dat je v různých zemích rozdílná a bylo by obtížné provádět komparaci různých států, jsou použity ve studii indikátory a data podle Eurostatu.

Pro řešení druhé zkoumané problematiky na národní úrovni byly využity tzv. Strukturální indikátory, které byly používány pro hodnocení výsledků Lisabonské strategie. Ve studii jsou formou grafů prezentovány výsledky komparace mezi státy pro 14 indikátorů podle tzv. krátkého seznamu strukturálních indikátorů, které jsou v souladu se zaměřením Lisabonské strategie členěny do 3 typů - ekonomické (8 indikátorů), sociální (3 indikátory) a environmentální (3 indikátory).

Třetí oblast výzkumu, regionální disparity ve vybraných státech, představuje nejrozsáhlejší část studie, která je podrobně rozpracovaná pro všech pět států. Pro srovnání bylo vybráno celkem 22 indikátorů. Ekonomickou sféru charakterizují indikátory v oblasti ekonomiky (6 indikátorů), vědy a výzkumu (5 indikátorů) a informační společnosti (1 indikátor), sociální sféru charakterizují indikátory trhu práce (4 indikátory), územní sféru pak indikátory obyvatelstva a území (3 indikátory) a dopravní infrastruktury (3 indikátory).

Srovnání je provedeno v časových řadách pro období 2001 – 2006, případně 2008, pokud byla k dispozici dostupná data. Řešení výzkumných otázek odpovídá i rozdělení studie na tři části.

V první části studie (kapitola 2) jsou představeny souhrnné metodické přístupy k hodnocení národních a regionálních disparit v rámci EU. Hodnocení disparit na národní a regionální úrovni se objevuje v různých výstupech unijních politik. Jsou to jednak hodnotící zprávy politiky soudržnosti, jednak hodnocení plnění cílů tzv. Lisabonské strategie. Nejprve je uveden přehled zpracovaných zpráv pro hodnocení soudržnosti a obsah regionálních statistik Eurostatu. Pak následuje vymezení regionů pro případovou studii a jejich srovnání z pohledu rozlohy a počtu obyvatel. V závěru jsou uvedeny definice vybraných indikátorů, které byly vybrány pro hodnocení regionálních disparit.

Druhá část studie (kapitola 3) se věnuje hodnocení disparit vybraných států na národní úrovni s využitím strukturálních indikátorů. Hodnocení a srovnání vybraných států je provedeno pro oblasti obecné ekonomické prostředí, zaměstnanost, inovace a výzkum, ekonomická reforma, sociální soudržnost a životní prostředí.

Následující části studie (kapitoly 4 – 8) jsou věnovány hodnocení regionálních disparit v Česku, Maďarsku, Polsku, na Slovensku a v Rakousku. Pro každou zemi je použita stejná struktura indikátorů definovaných v kapitole 2.

V závěrečné kapitole jsou pak s využitím vybraných indikátorů v oblasti ekonomiky, zaměstnanosti, vědy a výzkumu a životního prostředí prezentovány výsledky, kterých hodnocené státy dosáhly mezi léty 2001 a 2008 (resp. 2006 a 2007 podle dostupnosti údajů) a mezi sebou navzájem.

2 Hodnocení národních a regionálních disparit v zemích EU a regionální statistika

Problematika řešení národních a regionálních disparit v zemích EU je předmětem politiky soudržnosti. Soudržnost vyjadřuje solidaritu mezi členskými státy a regiony EU. Cílem soudržnosti je vyvážený rozvoj v rámci EU, při kterém dochází ke snižování strukturálních rozdílů (disparit) mezi regiony a k podpoře rovných příležitostí pro všechny. Hodnocení disparit na národní a regionální úrovni se objevuje v různých výstupech unijních politik. Je to jednak v hodnotících zprávách politiky soudržnosti, jednak v hodnocení plnění cílů tzv. Lisabonské strategie, kde se však jedná převážně o hodnocení národních disparit.

2.1 Zprávy o hospodářské a sociální soudržnosti v EU

Článek 175 Smlouvy o fungování EU (dříve článek 159 o EU) stanoví, že Komise předkládá každé tři roky Evropskému parlamentu, Radě, Hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů zprávu o pokroku dosaženém při upevňování hospodářské, sociální a územní soudržnosti a o způsobu, jakým k tomu přispěly různé prostředky stanovené v tomto článku (politiky členských států a Unie, strukturální fondy, Evropská investiční banka).

Hodnocení sociální a ekonomické situace v rozvoji regionů Společenství probíhalo v tzv. periodických zprávách již od roku 1980 (byla vydána tzv. První zpráva), poslední, Šestá periodická zpráva byla vydána v roce 1999. Zprávy o hodnocení soudržnosti začala Komise vydávat od roku 1996, do roku 2007 byly vydány 4 zprávy, pátá se očekává v roce 2010. Od programovacího období 2000-2006 začala Komise navíc vydávat roční tzv. průběžné zprávy o ekonomické a sociální soudržnosti. Přehled dosud zveřejněných zpráv uvádí následující tabulka.

Tabulka 2.1: Zprávy o hospodářské a sociální soudržnosti EU

Zpráva	Průběžná zpráva	Zveřejnění	Název zprávy
1.		1996	První kohezní zpráva
	6.	1999	Šestá periodická zpráva o sociální a ekonomické situaci a rozvoji regionů Evropské unie
2.		2001	Jednota, solidarita, diverzita pro Evropu, její obyvatele a její území
	1.	2002	První průběžná zpráva o ekonomické a sociální soudržnosti
	2.	2003	Druhá průběžná zpráva o ekonomické a sociální soudržnosti
3.		2004	Nové partnerství pro soudržnost, konvergenci, konkurenceschopnost, spolupráci
	3.	2005	Třetí průběžná zpráva o ekonomické a sociální soudržnosti. K novému partnerství pro růst, zaměstnanost a soudržnost
	4	2006	Čtvrtá průběžná zpráva o ekonomické a sociální soudržnosti Strategie růstu a zaměstnanosti a reforma evropské politiky soudržnosti
4.		2007	Rostoucí regiony, rostoucí Evropa
	5.	2008	Pátá průběžná zpráva o ekonomické a sociální soudržnosti Rostoucí regiony, rostoucí Evropa
	6.	2009	Šestá průběžná zpráva o ekonomické a sociální soudržnosti. Kreativní a inovativní regiony

Zdroj: Vlastní zpracování podle Regional Policy InfoREGIO, 2009

Základní zprávy mají podobný obsah. Hodnotí současnou dosaženou úroveň soudržnosti a rozdílů mezi státy a regiony v hodnoceném období, dopad politiky soudržnosti EU na její území a obyvatele, dopady národních politik soudržnosti a stanoví orientaci politiky soudržnosti v příštím období. Hlavní zaměření zpráv je vyjádřeno v jejich názvu. Zatímco na národní úrovni je proces konvergence prokazatelný, na úrovni regionální nelze odvodit jednoznačné závěry. Z textu hodnotících zpráv vyplývá určitá nesystematičnost skladby indikátorů pro hodnocení disparit. Vyskytují se přitom indikátory hodnotící disparity na národní úrovni, tj. mezi členskými státy a mezi regiony v rámci celé EU27. V přílohové části Zprávy je pak zpracován přehled mezi vybranými indikátory pro regiony na úrovni NUTS2. Skladbu těchto indikátorů uvádí následující tabulka.

Tabulka 2.2: Regionální indikátory ve 4. Zprávě o hospodářské a sociální soudržnosti, 2007

Skupina	Indikátory
Obyvatelstvo	Celkem
	Hustota obyvatel
	Růst obyvatel v % 1995-2004
Ekonomika	HDP na ob. v PPS
	HDP na zam. v €
	Růst HDP (roční v %) 1995-2004
	Zaměstnanost podle sektorů (zemědělství, průmysl a služby)
Trh práce	Míra zaměstnanosti (% , 2005) ve věku 15-64 let a ženy a ve věku 55-64 let
	Míra nezaměstnanosti (% , 2005) celkem a ženy, mladiství 15-24 let a dlouhodobá
Věková struktura (%)	Do 15 let
	15-64 let
	64 let a více
Vzdělání (25-64 let)	Základní
	Střední
	Vysokoškolské
Komplexní indikátor	Lisabonské ekonomické indikátory (průměr hodnot přepočtených vzhledem k průměru EU27, 2004–2005)

Zdroj: Vlastní zpracování podle 4. Zpráv o hospodářské a sociální soudržnosti (EC, 2007)

Data pro hodnocení regionálních disparit v rámci EU jsou poskytována z regionálních statistických databází evropského statistického úřadu Eurostat.

2.2 Regionální statistika Eurostatu

Porovnatelné formy regionální statistiky jsou důležitou částí evropského statistického systému. Jejich sběr vzhledem k množství vyhodnocovaných údajů a charakteristik jednotlivých regionů, jakož i samotnému počtu těchto regionů je dlouhodobou záležitostí. Vyhodnocování a následnou tvorbu databází komplikuje kvalita a úplnost sběru dat na území jednotlivých členských států Unie. Z toho vyplývá, že dostupnost relevantních a kvalitních dat o regionech je k dispozici až po delší době. Potřebná data lze tak často získat v nejlepším případě s dvouletým zpožděním až po zpoždění čtyřleté.

Eurostat ve své regionální statistice zahrnuje nejdůležitější indikátory ekonomického vývoje Evropské unie, společenského života, demografie, imigrace, regionálních účtů, zaměstnanosti i nezaměstnanosti, zdraví, turismu, zemědělství, výzkumu a vývoje a v neposlední řadě vzdělání.

Regionální statistika je v rámci Eurostatu zařazena v kapitole Všeobecná a regionální statistika, která zahrnuje (Eurostat, 2009a):

- podrobnou klasifikaci regionů NUTS;
- statistická data ve dvou formách – v podobě předdefinovaných tabulek a v podobě on-line databází;
- metodiku regionálních statistik;
- vybrané publikace regionální statistiky.

Základní metodické členění regionální statistiky Eurostatu udává následující tabulka.

Tabulka 2.3: Základní metodické členění regionální statistiky Eurostatu

Základní členění	Podrobnější členění
Regionální zemědělská statistika	
Regionální demografická statistika	
Regionální ekonomické účty ESA 95	Indikátory HDP Odvozené indikátory ESA 95 Účty domácností ESA 95
Regionální statistika vzdělávání	
Regionální statistika vědy a techniky	Výdaje a zaměstnanci V&V Lidské zdroje ve vědě a technice (HRST) Zaměstnanost v high-tech odvětvích Žádosti o evropské patenty EPO
Regionální strukturální podnikatelská statistika	
Regionální zdravotní statistika	
Regionální statistika dopravy a energetiky	
Regionální statistika trhu práce	Regionální ekonomicky aktivní obyvatelstvo Regionální zaměstnanost Regionální nezaměstnanost Regionální sociálně demografická statistika pracovní síly Regionální trh práce

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Eurostat poskytuje v on-line režimu přístup do dvou skupin regionálních databází ve formě předdefinovaných tabulek a komplexních databází.

Tabulka 2.4: Veřejně dostupná regionální data Eurostatu

Databáze	Předdefinované tabulky
Regionální demografická statistika	Regionální demografická statistika
Regionální ekonomické účty ESA 95	Regionální ekonomické účty ESA 95
Regionální statistika trhu práce	Regionální statistika trhu práce
Regionální statistika vědy a techniky	Regionální statistika vědy a techniky
Regionální statistika dopravy	Regionální statistika dopravy
Regionální statistika informační společnosti	Regionální statistika informační společnosti
Regionální statistika cestovního ruchu	Regionální statistika cestovního ruchu
Regionální zemědělská statistika	Regionální zemědělská statistika
Regionální zdravotní statistika	Regionální zdravotní statistika
Regionální statistika vzdělání	
Regionální statistika nákladů na pracovní sílu	
Regionální podniková statistika	

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Obsah regionální statistiky v předdefinovaných tabulkách pro úroveň regionů NUTS2 uvádí následující tabulka.

Tabulka 2.5: Obsah předdefinovaných tabulek regionální statistiky Eurostatu

Regionální statistika – Hlavní tabulky
Regionální demografická statistika
Průměrný počet obyvatel celkem Hustota obyvatel Rozloha území
Regionální ekonomické účty – ESA 95
Regionální HDP (mil. eur) Regionální HDP (mil. PPS) Regionální HDP (PPS/obyvatele) Regionální HDP (PPS/obyvatele v % průměru EU27) Disperze regionálního HDP na obyvatele Disponibilní příjem domácností Primární příjem domácností Reálná míra růstu regionálního HDP v tržních cenách Míra růstu reálného regionálního HDP ve stálých cenách, podle regionů NUTS 2 Rozptyl regionálního HDP na obyvatele
Regionální statistika trhu práce
Míra zaměstnanosti (věková skupina 15-64 let) Míra nezaměstnanosti Disperze regionální míry zaměstnanosti Podíl dlouhodobé nezaměstnanosti (12 měsíců a více) Zaměstnanost ve skupině 55-64 let
Regionální statistika vědy a techniky
Lidské zdroje ve vědě a technice (HRST) Zaměstnanost v high-tech sektorech (high-tech zpracovatelský průmysl a high-tech znalostně intenzivní služby) Patentové přihlášky k EPO High-tech patentové přihlášky k EPO Výzkumní pracovníci podle sektorů
Regionální statistika informační společnosti
Domácnosti s přístupem k Internetu Domácnosti s širokopásmovým přístupem Osoby pravidelně používající Internet Osoby, které nikdy nepoužívaly PC Osoby, které si objednaly zboží nebo služby pomocí Internetu v minulém roce
Regionální statistika cestovního ruchu
Počet lůžek v turistických ubytovnách Počet lůžek v hotelích Celkový počet nocí strávených v turistických ubytovnách (residenti i neresidenti) Celkový počet nocí strávených v hotelích (residenti i neresidenti) Celkový počet nocí strávených v turistických ubytovnách (neresidenti) Celkový počet nocí strávených v hotelích (residenti i neresidenti)
Regionální statistika zemědělství
Stavy hospodářských zvířat Produkce kravského mléka zemědělských podniků
Regionální statistika zdravotnictví
Standardizovaná míra úmrtnosti Úmrtí v důsledku rakoviny Úmrtí v důsledku ischemických nemocí srdečních Úmrtí v důsledku nehod Úmrtí v důsledku dopravních nehod

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Kromě databází vydává Eurostat základní publikace Eurostatu, které se zabývají regionálními statistikami:

- Evropská regionální a městská statistika – Referenční průvodce (Eurostat, 2009b);
- Regiony v Evropské unii (Eurostat, 2007);
- Regionální ročenka Eurostatu 2009 (Eurostat, 2009c).

Regionální ročenka Eurostatu je vydána současně jako text s doprovodnými daty a obsahuje analýzu regionálních disparit ve struktuře, která je uvedena v následující tabulce.

Tabulka 2.6: Okruhy regionální analýzy v Regionální ročence Eurostatu 2009

Okruhy regionální analýzy
Obyvatelstvo
Evropská města
Trh práce
Hrubý domácí produkt
Účty domácností
Strukturální podnikatelské statistika
Informační společnost
Věda, technika a inovace
Vzdělání
Cestovní ruch
Zemědělství

Zdroj: Eurostat, 2009c

Omezením poskytovaných dat je časové zpoždění, neúplnost časových řad a převážná orientace na úroveň NUTS 2.

2.3 Klasifikace regionů pro případovou studii

Evropský statistický úřad Eurostat zajišťuje tvorbu regionální statistiky nejen kvůli běžným analytickým činnostem, ale zejména pro alokování strukturálních fondů a pro dodatečné hodnocení dopadů politiky soudržnosti EU. Klíčovým pojmem regionální statistiky je pojem region, který je definován na různých hierarchických úrovních pomocí tzv. Klasifikace (nomenklatury) územních statistických jednotek (NUTS).

Klasifikaci územních statistických jednotek začal Eurostat používat již v 70. letech minulého století. Avšak teprve v roce 2003 byly zásady jednotné metodiky tvorby evropské klasifikace NUTS vydány formou závazného nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1059/2003 ze dne 26. května 2003, o vytvoření společné klasifikace územních statistických jednotek (NUTS). V souvislosti s rozšířením EU dochází k aktualizaci tohoto nařízení, první aktualizace příloh je uvedena v nařízení Komise č. 105/2007 ze dne 1. února 2007, poslední aktualizace je uvedena v nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 176/2008 ze dne 20. února 2008. V České republice byla zavedena klasifikace regionů CZ NUTS v roce 1998 Českým statistickým úřadem. Sdělením č. 201/2007 Sb. ze dne 26. července 2007 je klasifikace CZ-NUTS, v souladu s nařízením Komise č. 105/2007, s účinností od 1. ledna 2008 aktualizována. NUTS je tříúrovňová klasifikace. Nařízení stanoví minimální a maximální hodnoty pro průměrnou velikost regionů NUTS úrovně 1 až 3, která je uvedena v tabulce.

Tabulka 2.7: Vymezení velikosti NUTS regionů podle počtu obyvatel

Úroveň	Minimum	Maximum
NUTS 1	3 miliony	7 milionů
NUTS 2	800 000	3 miliony
NUTS 3	150 000	800 000

Zdroj: Eurostat 2007

Na nižších úrovních mohou existovat okresy a municipalities, pro které se používá název místní administrativní jednotky (Local Administrative Units LAU), které nejsou součástí Nařízení. Pro regionální struktury ve sledovaných zemích střední Evropy se používají v národních jazycích názvy, které uvádí tabulka.

Tabulka 2.8: Názvy a počty úrovně NUTS a národních administrativních jednotek (2007)

	NUTS 1		NUTS 2		NUTS 3		LAU 1		LAU 2	
CZ	Území	1	Oblasti	8	Kraje	14	Okresy	77	Obce	6 249
HU	Statisztikai nagyrégiók	3	Tervezési-statisztikai régiók	7	Megyék + Budapest	20	Statisztikai kistérségek	168	Települések	3 152
AT	Gruppen von Bundesländern	3	Bundesländer	9	Gruppen von politischen Bezirken	35	-		Gemeinden	2 357
PL	Regiony	6	Województwa	16	Podregiony	66	Powiaty i miasta na prawach powiatu	379	Gminy	2 478
SK	-	1	Oblasti	4	Kraje	8	Okresy	79	Obce	2 928
EU27		97		271		1303		8 398		121 601

Zdroj: Eurostat 2007

Přestože nařízení Komise vymezují velikosti jednotlivých úrovní regionů, není toto vymezení závazné a v rámci EU existují velmi výrazné rozdíly mezi regiony jak v jejich rozloze, tak i v počtu obyvatel, jak uvádějí následující tabulky.

Tabulka 2.9: Území regionů (km²)

	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3	NUTS 2			NUTS 3		
	X	X	X	Min	Max	Max/Min	Min	Max	Max/Min
EU27	44 335	15 869	3 300	13	153 439	11803	13	98 249	7557,6
AT	27 493	9 164	2 357	396	18 929	48	396	4 556	11,5
CZ	77 263	9 658	5 519	485	17 068	43	485	10 808	22,3
HU	31 010	13 290	4 652	6 918	18 339	2,6	525	8 445	16,1
PL	52 114	19 543	4 738	9 412	35 566	3,8	261	12 098	46,4
SK	49 034	12 259	6 129	2 052	16 256	7,9	2 052	9 455	4,6

Zdroj: Upraveno podle Eurostat 2007

Všimněme si v následující tabulce, že nejmenší rozdíly z hlediska počtu obyvatel v regionech NUTS 2 jsou v Česku, v regionech NUTS 3 na Slovensku.

Tabulka 2.10: Obyvatelstvo regionů 2005 (tis.)

Stát	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3	NUTS 2			NUTS 3		
	X	X	X	Min	Max	Max/Min	Min	Max	Max/Min
EU27	5 081	1 819	378	27	11 360	420,7	10	5 218	521,8
AT	2 755	918	236	279	1 639	5,9	21	1 639	78,0
CZ	10 236	1 281	732	1 127	1 641	1,5	304	1 252	4,1
HU	3 359	1 440	504	974	2 848	2,9	216	1 698	7,9
PL	6 360	2 385	578	1 009	5 152	5,1	280	1 695	6,1
SK	5 387	1 347	674	602	1 864	3,1	554	798	1,4

Zdroj: Eurostat 2007

Analýza v případové studii bude zaměřena na hodnocení disparit vybraných států na národní úrovni a na úrovni NUTS 2.

2.4 Definice vybraných indikátorů regionálních disparit v případové studii

Pro analýzu regionů v případové studii byly vybrány indikátory, jejichž přehled uvádí tabulka.

Tabulka 2.11: Přehled vybraných indikátorů pro hodnocení regionálních disparit

Obyvatelstvo a území	
	Průměrný počet obyvatel v tis.
	Rozloha v km ²
	Hustota obyvatel na km ²
Ekonomika	
	Regionální HDP/ob. v PPS v % EU27
	Regionální HDP/obyvatele v PPS
	Růst regionálního HDP v % předchozího roku
	Rozptyl regionálního HDP (NUTS2) v %
	Prvotní důchod domácností na obyvatele v PPCS
	Disponibilní důchod domácností na obyvatele (PPCS)
Věda a výzkum	
	Výdaje na výzkum GERD (% HDP)
	Výzkumní pracovníci (% celkové zaměstnanosti)
	Lidské zdroje ve VaV (HRST) - %
	Zaměstnanost v high-tech odvětvích v %
	Patentové žádosti EPO na mil. obyvatel
Informační společnost	
	Domácnosti s přístupem k Internetu (%)
Trh práce	
	Míra zaměstnanosti v %
	Rozptyl regionální zaměstnanosti (NUTS2) v %
	Míra nezaměstnanosti v %
	Podíl dlouhodobé nezaměstnanosti v %
Dopravní infrastruktura	
	Dálnice (km)
	Železnice (km)
	Oběti silničních nehod (počet na 1 mil. ob.)

Zdroj: Vlastní zpracování

Definice indikátorů byly převzaty z regionální databáze Eurostatu (Eurostat, 2009a) a Českého statistického úřadu (ČSU, 2009).

Z hlediska klasifikace řešeného výzkumného úkolu patří:

- do indikátorů v ekonomické oblasti indikátory skupiny ekonomika a věda a výzkum;
- do indikátorů v sociální oblasti indikátory skupiny trhu práce, případně prvotní a disponibilní důchod domácností ze skupiny ekonomika;
- do indikátorů územní oblasti patří indikátory skupiny obyvatelstva a území, informační společnost a dopravní infrastruktura.

2.4.1 Obyvatelstvo a území

Průměrný počet obyvatel (v tisících)

Celkový počet obyvatel v daném regionu. Průměr počátečního a koncového stavu obyvatel daného roku.

Rozloha celkem a rozloha pevniny (km²)

Výpočet hustoty obyvatelstva by měl vycházet z rozlohy pevniny (bez započtení vnitrozemských vodních ploch jako jsou jezera nebo řeky). V některých zemích se ovšem používá celková rozloha (včetně jezer a řek), jakožto jediný dostupný údaj.

Hustota obyvatelstva (počet obyvatel na km²)

Celkový počet obyvatel dělený rozlohou území. Výpočet hustoty obyvatelstva by měl vycházet z rozlohy pevniny (bez vodních ploch jako jsou jezera nebo řeky). V některých zemích se ovšem používá celková rozloha (včetně jezer a řek), jakožto jediný dostupný údaj.

2.4.2 Ekonomika

Regionální hrubý domácí produkt na obyvatele (PPS nebo PPS v % průměru EU27)

HDP (hrubý domácí produkt) je indikátor celkové produkce země nebo regionu. Odráží celkovou hodnotu veškerých vyrobených výrobků a služeb sníženou o hodnotu výrobků a služeb použitých na jejich tvorbu. Pokud je HDP uveden ve standardu kupní síly (PPS), stírají se rozdíly v cenových hladinách mezi zeměmi. Propočet HDP na obyvatele umožňuje srovnání i ekonomik a regionů, které se výrazně liší svou velikostí. HDP na obyvatele ve standardu kupní síly (PPS) je klíčová proměnná pro rozhodování o regionech na úrovni NUTS 2 v rámci strukturální politiky Evropské unie.

Míra růstu reálného regionálního HDP ve stálých cenách, podle regionů NUTS 2 (procentní změna k předchozímu roku)

HDP (hrubý domácí produkt) je indikátorem ekonomické činnosti dané země nebo regionu. Je to hodnota veškerých vyrobených výrobků a služeb snížená o hodnotu výrobků a služeb použitých na mezispotřebu při jejich tvorbě. V nedávné době začal Eurostat shromažďovat data ohledně míry růstu reálného regionálního HDP na úrovni NUTS 2 od těch členských států, které již tento výpočet provádějí, a dělat odhady za ty státy, které tento indikátor zatím nepočítají. Tento indikátor není součástí programu předávání údajů národních účtů ESA95 a zatím není k dispozici harmonizovaná metodika výpočtu schválená členskými státy.

Rozptyl regionálního HDP na obyvatele (v procentech národního HDP na obyvatele)

Pro danou zemi je rozptyl regionálního HDP definován jako suma absolutních rozdílů mezi regionálními (úroveň NUTS 2 resp. 3) a celonárodním HDP na obyvatele (měřeno v běžných tržních cenách), vážených regionálními podíly obyvatel na celkové populaci. Hodnota rozptylu HDP na obyvatele je nula, pokud hodnoty regionálních HDP jsou shodné ve všech regionech země nebo ekonomické zóny (jako je EU-27), a roste, pokud rozdíly mezi hodnotami regionálních HDP na obyvatele mezi regiony rostou. Např. hodnota rozptylu 30% znamená, že HDP všech regionů dané země vážená počtem obyvatel v regionech se liší od národní hodnoty v průměru o 30 %.

Metodická poznámka

HDP měří celkovou produkci v rámci národních nebo regionálních hranic bez ohledu na to, zda je vytvářen rezidenty nebo nerezidenty. V oblastech, kde je velký podíl dojíždějících do zaměstnání z jiných regionů, může být regionální HDP na obyvatele extrémně vysoký – viz příklad Prahy a naopak, může být nízký v okolních regionech. Vliv regionální distribuce příjmů a jiných příjmů se vyjadřuje v dalších indikátorech, kterými jsou prvotní důchody a disponibilní příjmy domácností.

Prvotní důchod domácností, podle regionů NUTS 2 (PPCS-standard kupní síly založený na konečné spotřebě na obyvatele)

Prvotní rozdělení důchodů představuje příjmy domácností vytvářené přímo z tržních transakcí, a to zejména nákup a prodej produkčních faktorů. To zahrnuje jako hlavní položku náhradu zaměstnancům, tj. příjem z prodeje práce jako produkčního faktoru. Domácnosti mohou mít také příjem z majetku, zejména úroky, dividendy a nájmy. Pak je tu také příjem z čistého provozního přebytku a sebezaměstnání. Placené úroky a nájmy jsou zaznamenány jako záporné příjmy domácností. Bilance všech těchto transakcí se nazývá prvotní důchod domácností.

Disponibilní příjem domácností, podle regionů NUTS 2 (euro na obyvatele nebo PPCS-standard kupní síly založený na konečné spotřebě na obyvatele)

Disponibilní příjem domácností představuje bilanci prvotních důchodů (provozní přebytek/smíšený důchod plus náhrady zaměstnancům plus přijaté důchody z vlastnictví mínus vydané důchody z vlastnictví) a přerozdělovaných důchodů v hotovosti. Tyto transakce zahrnují zaplacené sociální příspěvky, sociální dávky vyplacené v hotovosti, běžné daně z příjmů a příspěvky na zdravotní pojištění, jakož i ostatní běžné transfery. Disponibilní příjem nezahrnuje sociální transfery v naturálních poskytnuté veřejnou administrativou nebo neziskovými institucemi sloužícími domácnostem.

2.4.3 Věda, výzkum a technika

Hrubé domácí výdaje na výzkum a vývoj (GERD) podle regionů NUTS 2 (v % HDP)

Výzkum a vývoj (VaV) je tvůrčí práce systematicky prováděná v podniku s cílem zvýšit zásobu znalostí, včetně znalostí člověka, kultury a společnosti, a využít je při návrhu nových aplikací (Frascati manuál, edice 2002). Intenzita VaV vyjádřena pomocí výdajů na VaV jako % HDP na národní a regionální úrovni je významným politickým indikátorem v EU.

Výzkumní pracovníci celkem – podle regionů NUTS 2 (v % z celkové zaměstnanosti)

Výzkumní pracovníci jsou základní kategorií pracovníků ve výzkumu a vývoji; zabývají se nebo řídí projekty zahrnující koncepci nebo tvorbu nových znalostí, výrobků, procesů, metod a systémů.

Lidské zdroje ve vědě a technologiích (HRST-angl. nebo LZVT), podle regionů NUTS 2 (procento ekonomicky aktivního obyvatelstva)

Lidské zdroje ve vědě a technologiích (LZVT) jako podíl na ekonomicky aktivním obyvatelstvu ve věku 15 - 74 let. LZVT jsou definovány jako osoby které buď úspěšně ukončily terciární vzdělání nebo jsou zaměstnány ve vědeckých a technických oborech. LZVT jsou definovány prostřednictvím Canberra manuálu, OECD, Paříž, 1995.

Zaměstnanost v high-tech odvětvích podle regionů NUTS 2 (podíl na celkové zaměstnanosti v %)

Podíl zaměstnanosti v high-tech odvětvích (high-tech zpracovatelský průmysl a high-tech služby) na celkové zaměstnanosti.

Počet patentových přihlášek podaných k Evropskému patentovému úřadu EPO (počet přihlášek na milión obyvatel)

Údaje se vztahují na přihlášky přímo zaevidované dle Evropské patentové konvence nebo dle Smlouvy o patentové spolupráci a určené pro EPO (Euro-PCT). Patentové přihlášky jsou započítávány do toho roku, ve kterém byly zaevidovány v EPO, a člení se podle Mezinárodní patentové klasifikace (IPC). Jsou také specifikovány podle místa sídla vynálezce při využití poměrného započítávání, jedná-li se o více vynálezců či tříd IPC, aby se zamezilo duplicitnímu započítávání.

2.4.4 Informační společnost

Domácnosti s přístupem k internetu podle regionů NUTS 2 (procento)

Osoby, které mají z domova přístup k Internetu bez ohledu na skutečnost, zda jej využívají.

2.4.5 Trh práce

Regionální míra zaměstnanosti věkové skupiny 15-64 let (v %)

Regionální (NUTS 2) míra zaměstnanosti věkové skupiny 15-64 je vypočítána podílem počtu zaměstnaných osob ve věku 15 až 64 let k počtu všech osob v této věkové skupině. Indikátor je založen na Šetření pracovních sil EU (EU Labour Force Survey). Předmětem šetření jsou všechny osoby žijící v soukromých domácnostech a nevztahuje se na osoby žijící v hromadných ubytovacích zařízeních jako jsou penziony, studentské ubytovny a nemocnice. Zaměstnané obyvatelstvo sestává z osob ve věku 15-64 let, které v průběhu referenčního týdne pracovaly alespoň 1 hodinu za mzdu, plat nebo jinou odměnu, nebo sice nebyly v práci, ale měly formální vztah k zaměstnání.

Regionální míra nezaměstnanosti, podle regionů NUTS 2 (v %)

Regionální (NUTS 2) míra nezaměstnanosti představuje nezaměstnané osoby jako procentní podíl z ekonomicky aktivního obyvatelstva (tj. pracovní síly nebo celkového počtu zaměstnaných a nezaměstnaných osob). Indikátor je založen na Šetření pracovních sil EU (EU Labour Force Survey). Do nezaměstnaných osob patří osoby ve věku 15 až 74 let, které (všechny tři podmínky musí být splněny): 1. byly bez práce (nebyly zaměstnané) během referenčního týdne; 2. jsou k dispozici pro nástup do práce, tzn. jsou připraveny pro výkon placeného zaměstnání nebo sebezaměstnání (zaměstnání ve vlastním podniku); 3. aktivně hledají práci, tzn. podnikající aktivní kroky pro hledání placeného zaměstnání nebo sebezaměstnání (zaměstnání ve vlastním podniku), nebo které našly práci s pozdějším začátkem, tzn. max. v tříměsíčním období. Zaměstnané osoby jsou takové osoby ve věku 15-64 let, které v průběhu referenčního týdne pracovaly alespoň 1 hodinu za mzdu, plat nebo jinou odměnu, nebo sice nebyly v práci, ale měly formální vztah k zaměstnání.

Rozptyl regionální míry zaměstnanosti, v členění podle pohlaví (variační koeficient míry zaměstnanosti (věk 15-64 let) v regionech na úrovni NUTS 2)

Rozptyl regionální míry zaměstnanosti (NUTS 2) věkové skupiny 15-64 let vypovídá o regionálních rozdílech v zaměstnanosti v zemích EU. Rozptyl regionální míry zaměstnanosti je nula, pokud jsou míry zaměstnanosti ve všech regionech shodné, a bude růst přímo úměrně s rozdíly v mírách zaměstnanosti v jednotlivých regionech. Za některé země (Dánsko, Irsko, Lucembursko, Kypr, Malta, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Malta, Slovinsko, Island) se tento rozptyl neuvádí, poněvadž na úrovni NUTS 2 je tvoří pouze jeden, resp. v případě Irska dva regiony. Nicméně míry zaměstnanosti těchto zemí a dvou irských regionů se využívají pro výpočet rozptylu skupiny zemí (Eurozóna, EU 25 atd.). Regionální míra zaměstnanosti jako roční průměr se zjišťuje prostřednictvím VŠPS (Výběrového šetření pracovních sil) EU.

Míra dlouhodobé nezaměstnanosti (podíl počtu dlouhodobě nezaměstnaných - 12 měsíců a déle - na celkové pracovní síle v procentech)

Dlouhodobě (12 měsíců a déle) nezaměstnané jsou osoby patnáctileté a starší, nežijící v kolektivních zařízeních, které nejsou zaměstnané po dobu 14 dnů následujících po šetření, jsou k dispozici okamžitě nebo nejpozději do 14 dnů pro výkon placeného zaměstnání nebo sebezaměstnání a hledají práci (v průběhu posledních 4 týdnů hledaly aktivně práci nebo nehledají práci, protože ji již našly a jsou schopny ji nastoupit nejpozději do 14 dnů). Celková pracovní síla je celkový počet osob s jediným nebo hlavním zaměstnáním plus celkový počet nezaměstnaných. Doba trvání nezaměstnanosti je definována jako doba hledání práce nebo jako délka období uplynulého od posledního zaměstnání (pokud je toto období kratší než doba hledání práce).

2.4.6 Dopravní infrastruktura

Železniční tratě (celková délka v km)

Celková délka železničních tratí.

Dálnice (celková délka v km)

Celková délka dálnic.

Oběti silničních nehod (počet na 1 mil.)

Počet usmrčených osob na milion obyvatel.

V dalším textu bude provedena analýza vybraných indikátorů pro čtyři nové střeoevropské členské státy EU zahrnuté do tzv. visegrádské čtyřky (dále V4), tj. Česka, Maďarska, Polska a Slovenska a dále Rakouska.

3 Hodnocení národních disparit vybraných států pomocí strukturálních indikátorů

Pro hodnocení výsledků tzv. Lisabonské strategie z roku 2000, podle které se Evropská unie měla do roku 2010 stát nejkonkurenceschopnější ekonomikou světa, byly vytvořeny strukturální indikátory, které pokrývají 6 oblastí s celkovým počtem 79 indikátorů. Tzv. krátký seznam hlavních strukturálních indikátorů pokrývá všechny tři pilíře lisabonského procesu, tj. ekonomický, sociální a environmentální. Strukturální indikátory byly rozděleny do šesti základních oblastí (sfér) hodnocení (Eurostat, 2009b):

- Obecné ekonomické prostředí (9)
- Zaměstnanost (11)
- Inovace a výzkum (16)
- Ekonomická reforma (15)
- Sociální soudržnost (10)
- Životní prostředí (18)

Základní, tzv. krátký seznam strukturálních indikátorů tvoří 14 indikátorů na národní úrovni, které jsou pak doplněny dalšími indikátory.

Tabulka 3.1: Krátký seznam strukturálních indikátorů

	Strukturální indikátor	Územní statistické jednotky	Oblast	Typ
1	HDP na obyvatele v PPS	stát, NUTS 2	Obecné ekonomické prostředí	Ekonomický
2	Produktivita práce na zaměstnanou osobu	stát, NUTS 2	Obecné ekonomické prostředí	Ekonomický
3	Míra zaměstnanosti	stát, NUTS 2	Zaměstnanost	Ekonomický
4	Míra zaměstnanosti starších pracovníků	stát, NUTS 2	Zaměstnanost	Ekonomický
5	Hrubé domácí výdaje na výzkum a vývoj (GERD)	stát, NUTS 2	Inovace a výzkum	Ekonomický
6	Úroveň dosaženého vzdělání mládeže	stát, NUTS 2	Inovace a výzkum	Ekonomický
7	Relativní cenová úroveň	stát	Ekonomická reforma	Ekonomický
8	Kapitálové investice	stát, NUTS 2	Ekonomická reforma	Ekonomický
9	Míra rizika chudoby (po sociálních dávkách)	stát	Sociální soudržnost	Sociální
10	Rozptyl regionální míry zaměstnanosti	stát, NUTS 2	Sociální soudržnost	Sociální
11	Míra dlouhodobé nezaměstnanosti	stát, NUTS 2	Sociální soudržnost	Sociální
12	Emise skleníkových plynů	stát	Životní prostředí	Environmentální
13	Energetická náročnost národního hospodářství	stát	Životní prostředí	Environmentální
14	Objem nákladní dopravy k HDP	stát	Životní prostředí	Environmentální

Zdroj: Eurostat, 2009b

3.1 Obecné ekonomické prostředí

Obecné ekonomické prostředí monitoruje prosperitu země, tj. všeobecné ekonomické podmínky, které poskytují základ strukturálních reforem.

Příklady indikátorů:

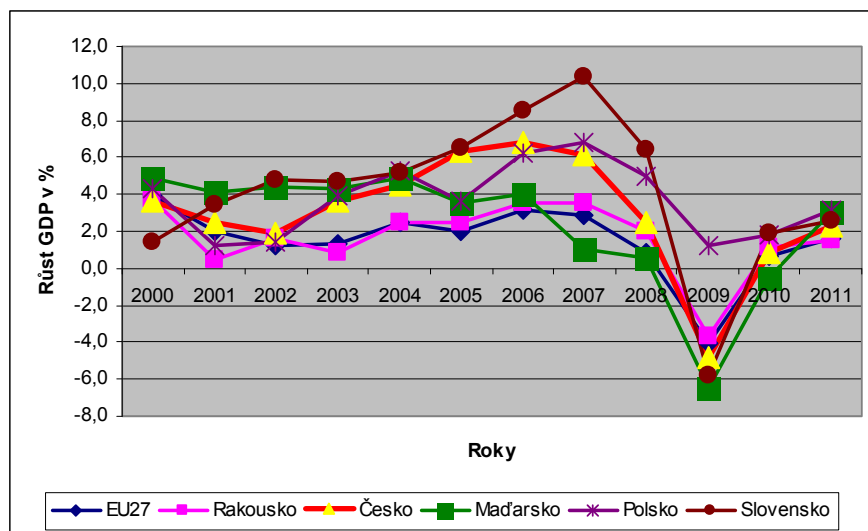
HDP na obyvatele v paritě kupní síly (PPS) vyjádřený v procentech (EU27=100);

- Produktivita práce na zaměstnance (HDP v PPS na osobu zaměstnanou v EU27);
- Růst reálného HDP (míra růstu HDP ve stálých cenách (1995 = 100) – procentní změna k předchozímu roku);
- Míra inflace (roční průměrná míra harmonizovaného indexu spotřebitelských cen Harmonized Indices of Consumer Prices - HICRs);
- Veřejný dluh (celkový veřejný konsolidovaný hrubý dluh jako procento HDP) – lisabonský cíl 60 %;
- Deficit státního rozpočtu v % HDP – lisabonský cíl 3 % HDP.

Hrubý domácí produkt na obyvatele vyjádřený v paritě kupní síly vykazoval u všech nových zemí EU dlouhodobě v letech 2001-2006 růst kromě Maďarska, kde od roku 2005 dochází k poklesu. Pokles začal od roku 2007 v průměrné hodnotě EU27 a také v Česku, ve všech sledovaných zemích je znatelný pokles od roku 2008. Největšího růstu dosáhlo v tomto období Slovensko (10,4 % v roce 2007), největší hodnoty růstu HDP dosáhlo Česko v roce 2006, Polsko v roce 2007.

Důsledky světové hospodářské krize na vývoj ekonomiky znázorňuje následující graf, který představuje předpokládanou projekci vývoje HDP na obyvatele v letech 2009 – 2011. Největší propad je očekáván v Maďarsku. V kladných hodnotách, i když s poklesem, se pohybuje ekonomika Polska.

Graf 3.1: Míra růstu HDP na obyvatele

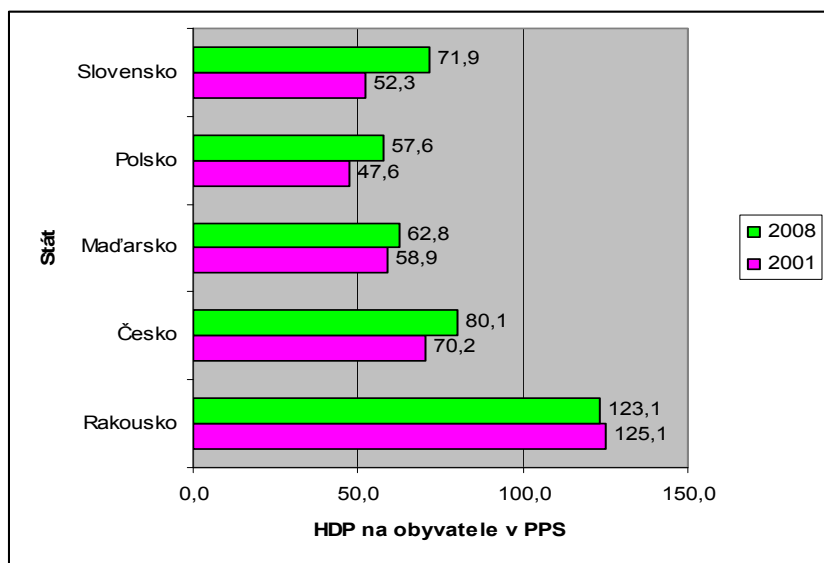

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Pokud jde o srovnání mezi jednotlivými zeměmi a EU27, dosáhlo Rakousko maxima v roce 2003 (126,8 % průměru EU27), v letech 2005-2008 vykazuje hodnota HDP/obyvatele mírný

pokles (123,1 % v roce 2008). Nejvýraznější růst HDP za období 2001 – 2008 vykázalo Slovensko (19,6 %), následované Polskem (10,0 %) a Českem (9,9 %).

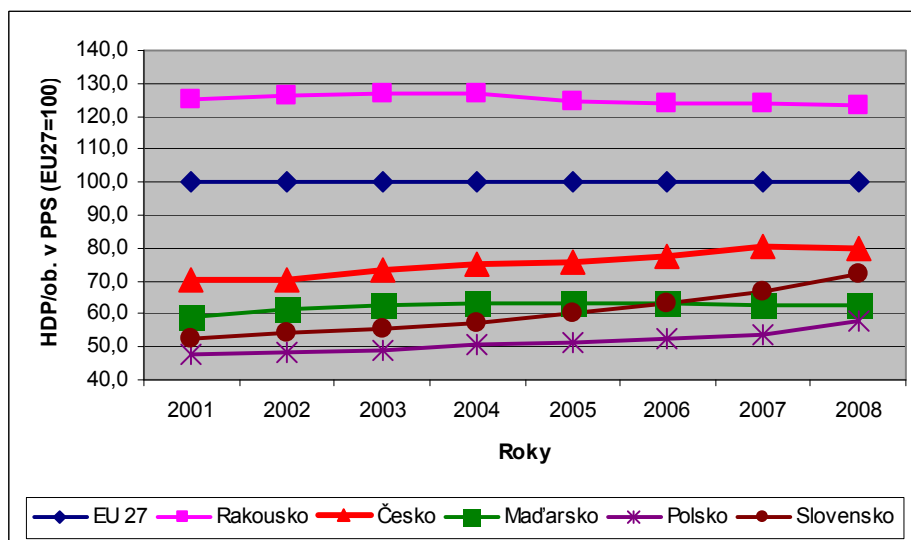
Graf 3.2: Srovnání růstu HDP na obyvatele (PPS) v %

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Zatímco však Česko překročilo v roce 2007 hodnotu 80 % průměru EU27 (80,3 %), u Slovenska to bylo 67 % a u Polska 53,8 % v hodnotě HDP/obyvatele v PPS vztažené k EU27=100%.

Graf 3.3: Hrubý domácí produkt na obyvatele v PPS (EU27=100) v %

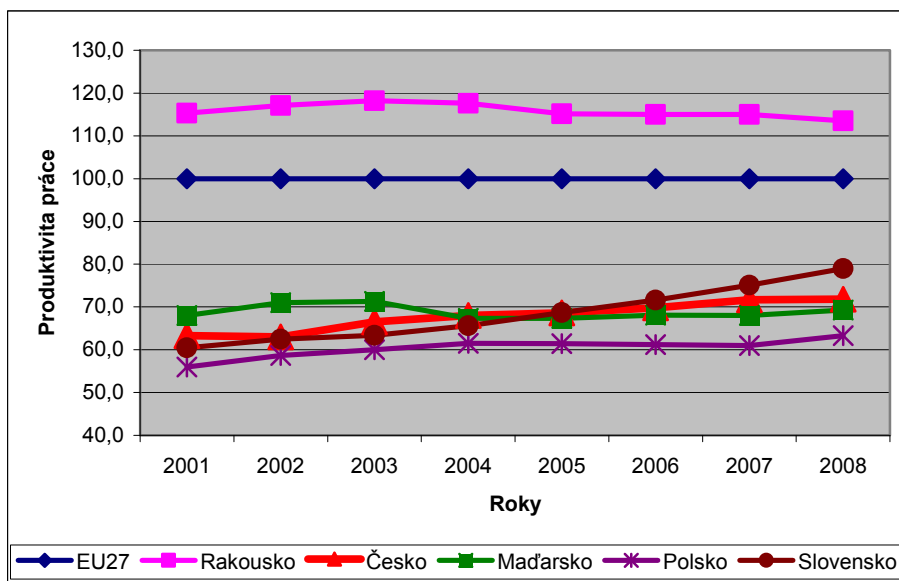

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Podobný průběh až do roku 2008 měl růst produktivity na zaměstnance s výraznou vedoucí pozicí Slovenska. Zatímco však v Rakousku kolísá produktivita práce vyjádřená jako HDP v PPS na zaměstnanou osobu kolem hodnoty 115 % průměru EU27, v nových členských

státech V4 je to kolem hodnoty 60-70%. Česko bylo od roku 2006 předstiženo Slovenskem a tento rozdíl se v roce 2008 podstatně zvýšil (Česko 71,8 % stagnující, Slovensko 79,0 % rostoucí).

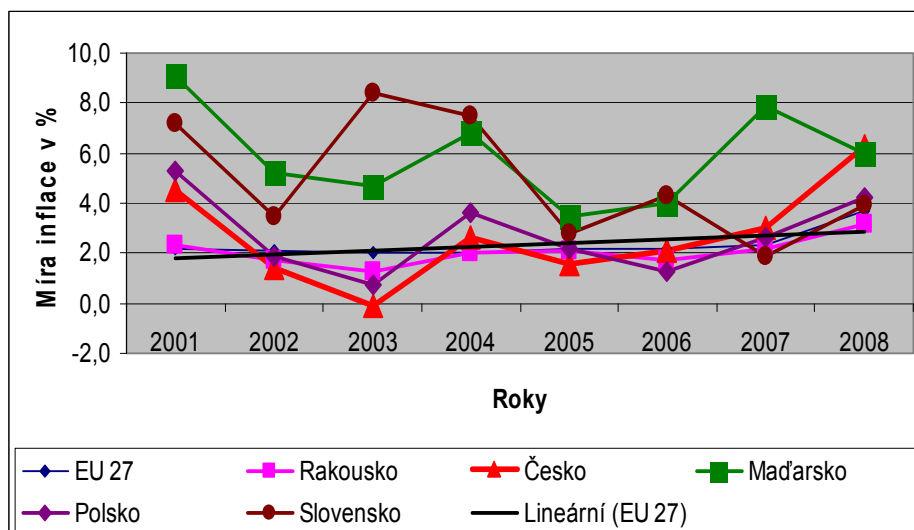
Graf 3.4: Produktivita práce měřená hodnotou HDP na zaměstnance

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

V celém sledovaném období 2001-2008 vykazuje EU27 tendenci k růstu inflace, největší výkyvy vykazují Slovensko a Maďarsko, významnější nárůst je zřejmý od roku 2007 – viz graf.

Graf 3.5: Míra inflace v %

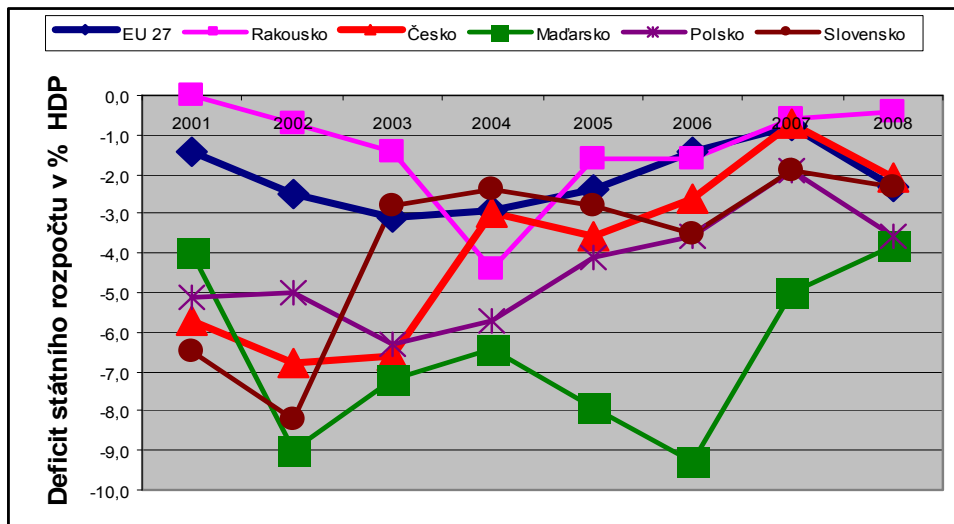

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Až do roku 2007 vykazovaly státy (průměr v EU27) i V4 tendenci ve snižování deficitu státního rozpočtu s výjimkou Maďarska s propadem v letech 2004 - 2006. Hranici 3 %

podkročily v roce 2007 všechny státy kromě Maďarska, Česko se dokonce dostalo až na hodnotu -0,7 %. K prudké změně s výjimkou Rakouska dochází u nových členských států v roce 2008.

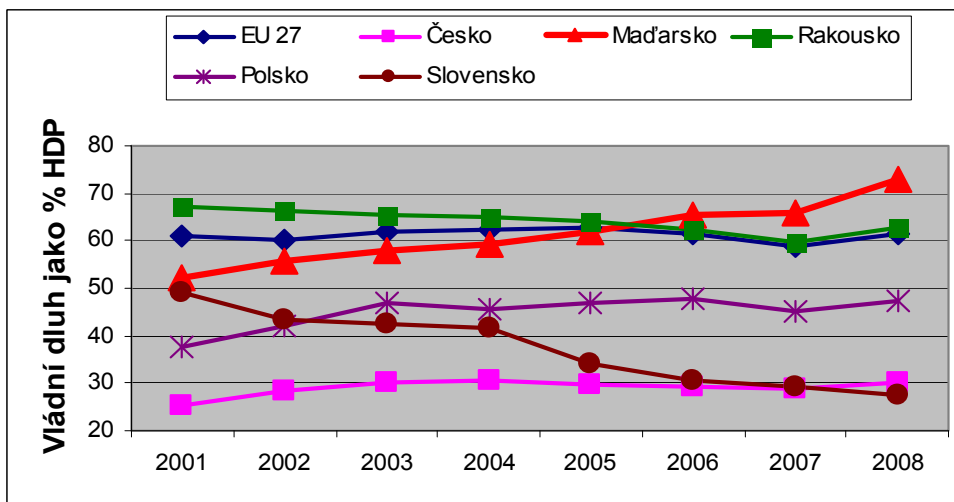
Graf 3.6: Deficit státního rozpočtu v % HDP

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Doporučená hranice 60% dluhu sektoru vládních institucí (konsolidovaného vládní dluhu) byla překračována jak v průměru EU27 tak Rakouskem a od roku 2005 i Maďarskem. Naopak ostatní státy – Česko, Slovensko i Polsko jsou hluboko pod limitem.

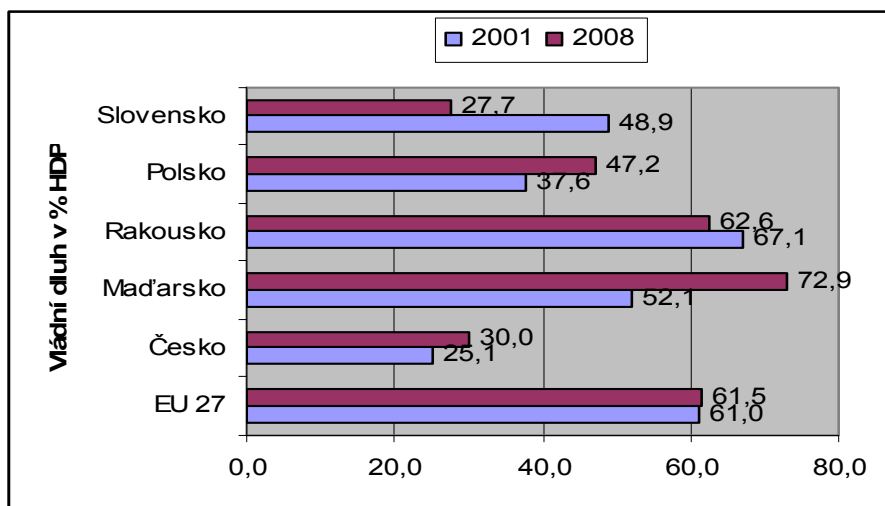
Graf 3.7: Vládní dluh jako % HDP

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Polsko se pohybuje pod hranicí 50 %, Slovensko vykázalo v letech 2001 – 2008 výrazný pokles vládního dluhu o 21 % a je ve středoevropském prostoru kromě Rakouska jediným státem, který vládní dluh snížil.

Graf 3.8: Změny vládního dluhu 2001-2008

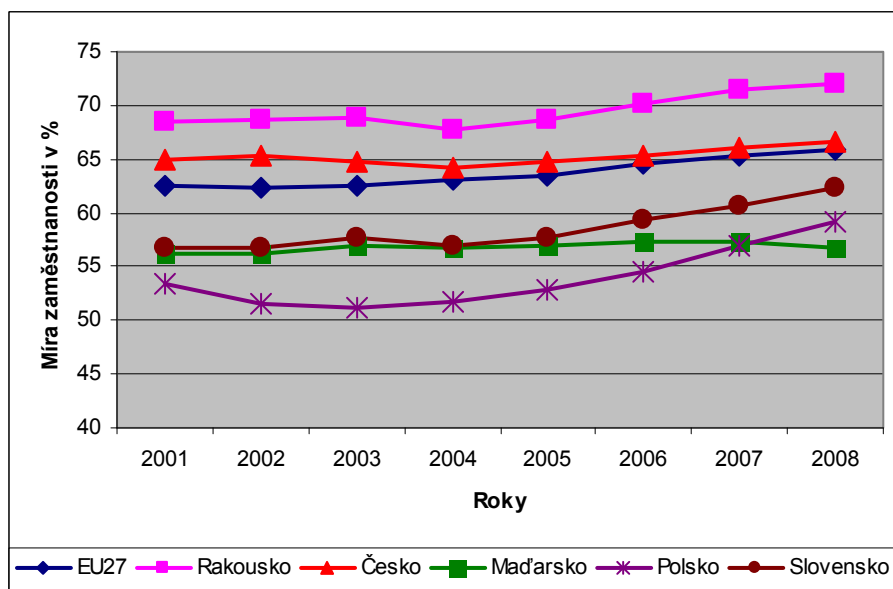
Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

3.2 Zaměstnanost

Cílem politiky zaměstnanosti podle Lisabonské strategie mělo být dosažení celkové míry zaměstnanosti v roce 2010 v EU 70 % a alespoň 60 % pro ženy.

Přestože od roku 2001 prakticky všechny sledované země kromě Maďarska vykazovaly nárůst tohoto indikátoru, překonalo hranici 70 % v roce 2006 jen Rakousko, v roce 2008 byla průměrná zaměstnanost v EU27 celkem 65,9 %, Česká republika dosáhla hodnoty 66,6 %, jak uvádí následující graf.

Graf 3.9: Míra zaměstnanosti v %

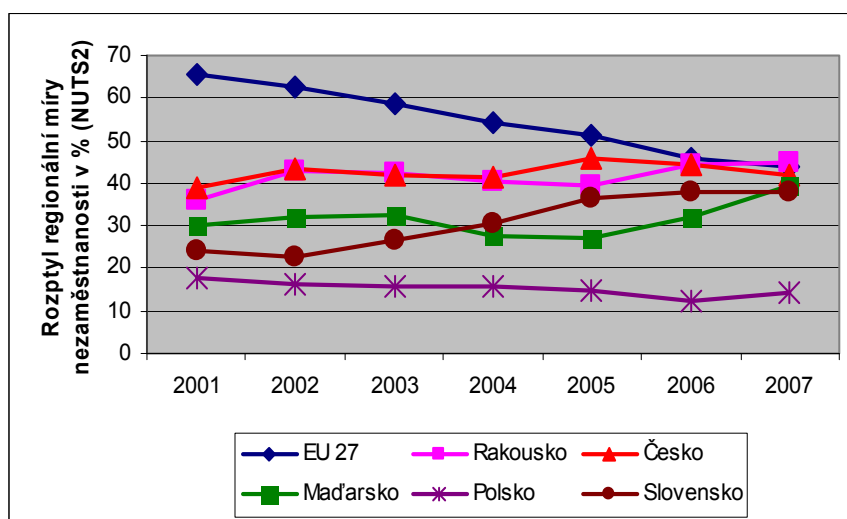

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Rozdíly v zaměstnanosti přetrvávají mezi regiony v rámci národních států, jak ukazuje indikátor Rozptyl regionální míry nezaměstnanosti, i když docházelo k jeho postupnému

snižování. Všechny sledované státy mají tento indikátor pod průměrem EU27, ke kterému se přibližuje pouze Maďarsko.

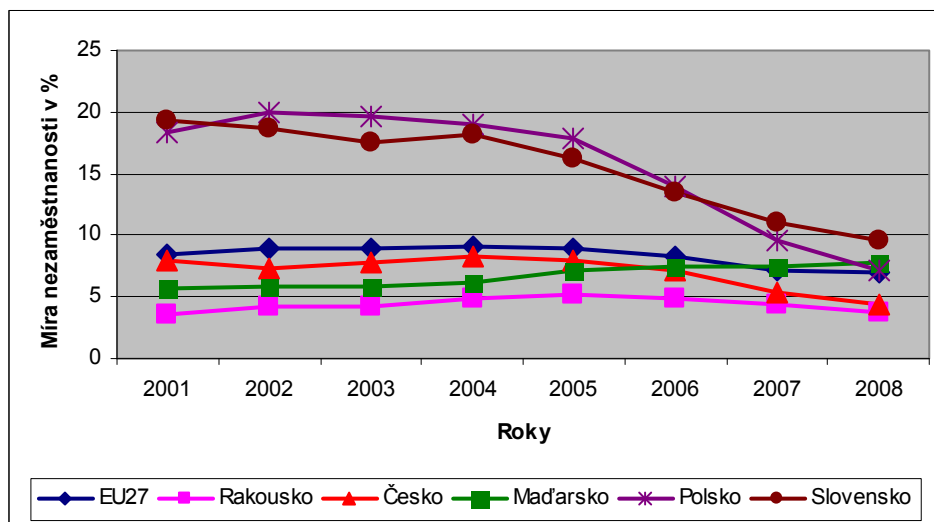
Graf 3.10: Rozptyl regionální míry nezaměstnanosti

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Nezaměstnanost poklesla v EU27 v letech 2001-2008 z 8,5 na 7,0 procent. Největší pokles nezaměstnanosti zaznamenalo Slovensko z 19,3 % na 9,5 % a Polsko z 18,3 % na 7,1 %. Nárůst nezaměstnanosti zaznamenalo pouze Maďarsko z 5,7 % na 7,8 % a také Rakousko z 3,6 % v roce 2001 na 5,8 % v roce 2005 a s následným poklesem na 3,8 % v roce 2008.

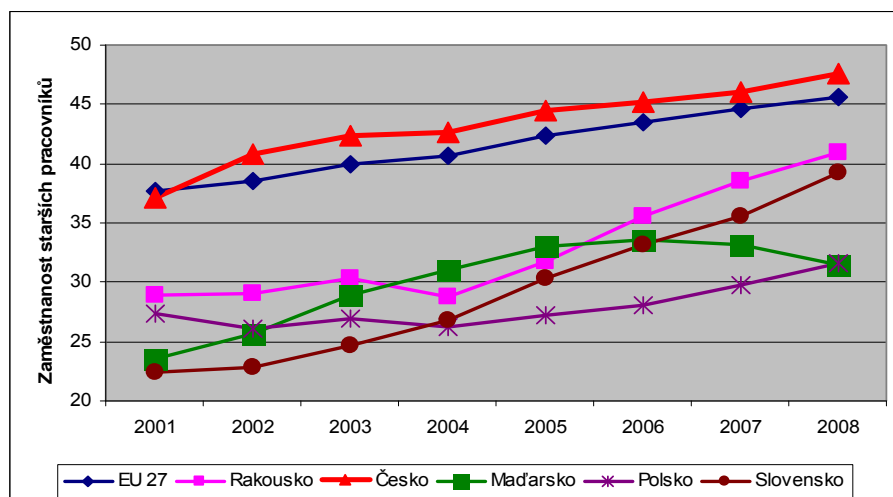
Graf 3.11: Míra nezaměstnanosti

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Příznivou tendenci zaznamenala v období 2001 – 2008 zaměstnanost starších pracovníků, která je definovaná jako zaměstnanost osob ve věku 54-65 let a počítá se jako podíl zaměstnaných v této kategorii k celkovému počtu obyvatel ve věkovém rozpětí 54-65 let. Česká republika předstihla u tohoto indikátoru průměr EU27 a v roce 2008 bylo dosaženo zaměstnanosti 47,6 % proti 37,1 % v roce 2001. Pokles se projevil pouze v Maďarsku.

Graf 3.12: Zaměstnanost starších pracovníků

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

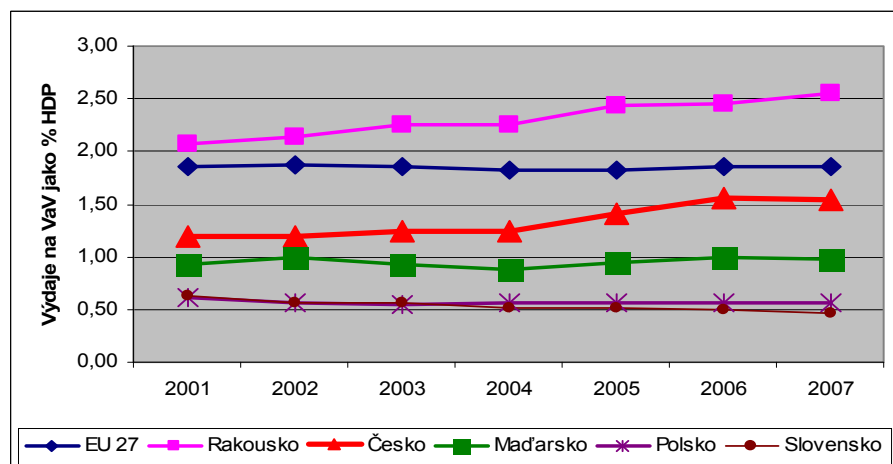
3.3 Inovace a výzkum

Pro rozvoj znalostí, nových technologií a růst konkurenceschopnosti jsou rozhodující investice do lidských zdrojů a výzkumu a vývoje. Pro hodnocení těchto politik jsou vybrány tyto indikátory:

- Hrubé výdaje na vědu a výzkum;
- Úroveň dosaženého vzdělání mládeže;
- Počet patentů EPO.

Cílem Lisabonské strategie bylo dosáhnout celkových výdajů na vědu a výzkum v roce 2010 3 % z HDP. V rámci EU27 tento indikátor za celé období 2001 – 2007 stagnuje kolem hodnoty 1,85 %. Výrazný růst zaznamenalo pouze Rakousko z 2,07 % na 2,56 % a Česko z 1,2 % na 1,54 %, i když zde z hlediska růstu HDP se projevuje tendence ke zpomalení. Naopak k poklesu došlo např. u Slovenska z 0,63 % na 0,46 % a Polska z 0,62 % na 0,57 %.

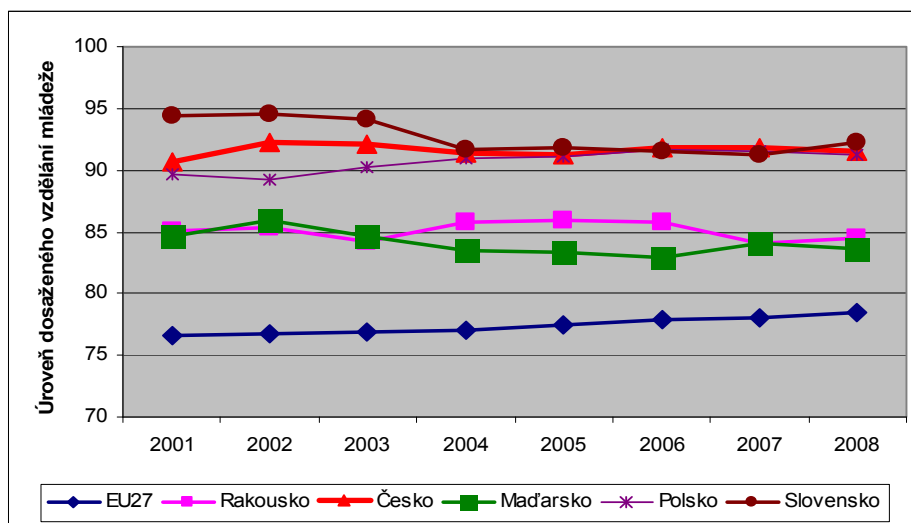
Graf 3.13: Výdaje na vědu a výzkum jako % HDP

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Nadprůměrné hodnoty dosahují nové členské státy u indikátoru hodnotícího úroveň středoškolského vzdělání mládeže (procento populace ve věku 20-24 let s minimálně vyšším středoškolským vzděláním).

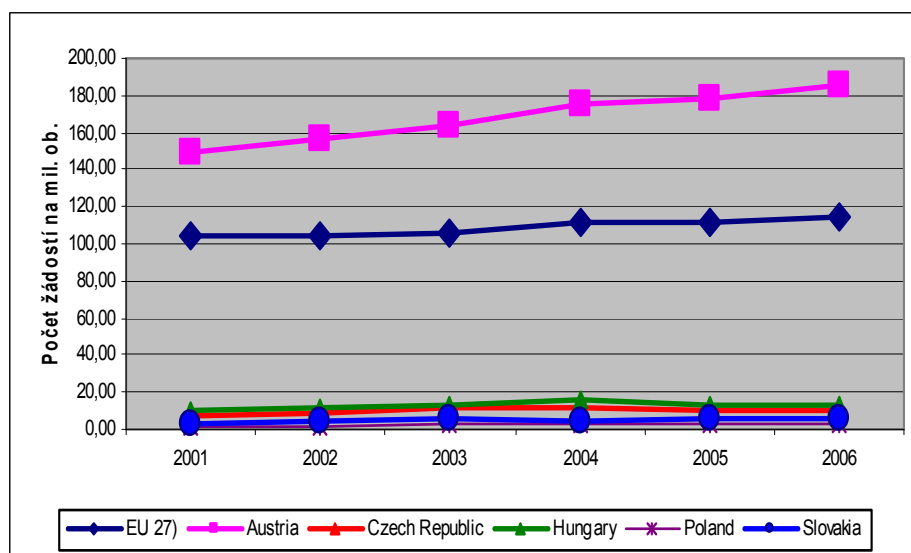
Graf 3.14: Úroveň dosaženého vzdělání mládeže

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Indikátorem technologické vyspělosti je počet žádostí o uznání patentů v Evropské patentové organizaci EPO na jeden milion obyvatel. Jak z grafu vyplývá, existuje propastný rozdíl mezi průměrem EU27 a zejména Rakouskem a novými členskými státy V4. Zatímco v Rakousku počet podaných žádostí dosáhl 186 na milion obyvatel, v Česku, podobně jako v jiných zemích V4 se toto číslo pohybuje kolem hodnoty 10, s minimální hodnotou 3,4 v Polsku v roce 2006.

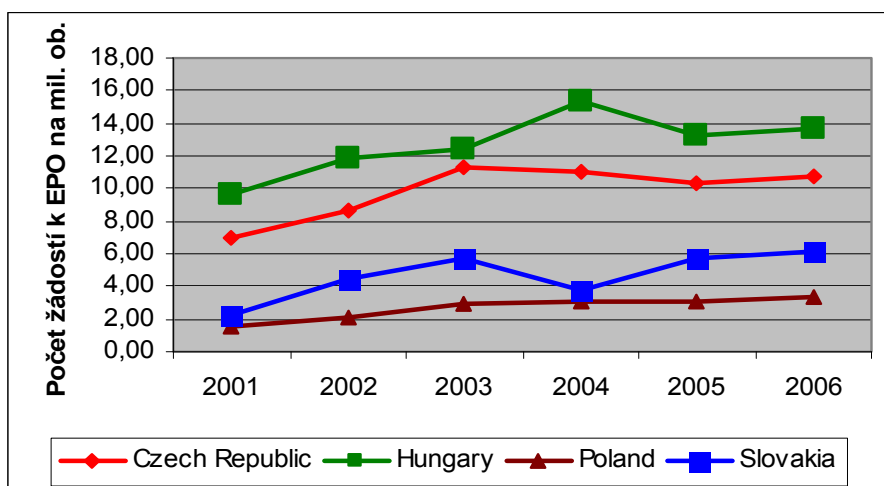
Graf 3.15: Patentové žádosti k EPO

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Pro lepší znázornění rozdílů mezi novými členskými státy V4 je předložen podrobný graf.

Graf 3.16: Patentové žádosti k EPO pro státy V4

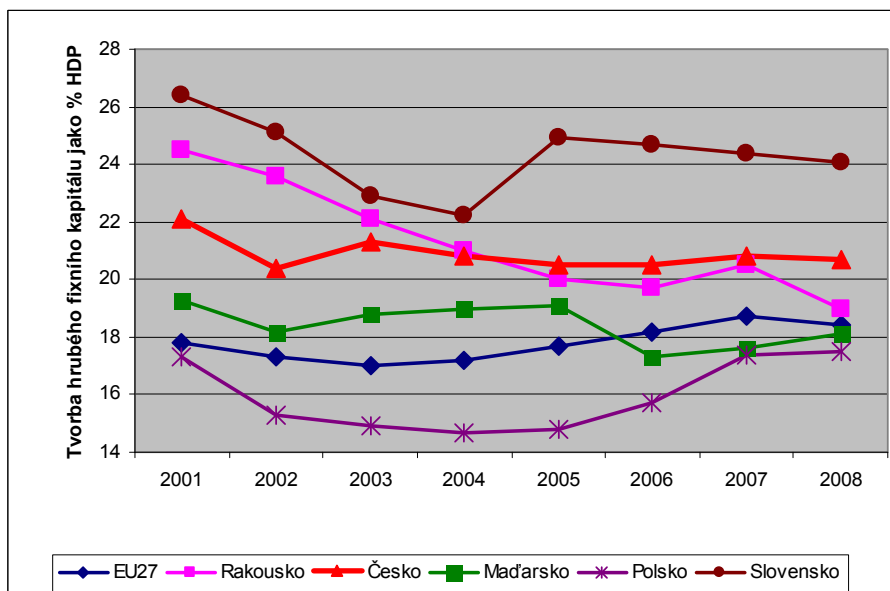
Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

3.4 Ekonomická reforma

Ekonomická reforma má zásadní význam pro růst konkurenceschopnosti tím, že vytváří prostředí pro zdravé podnikání a tvorbu pracovních míst, snížení chudoby a sociálního vyloučení. Pro její hodnocení jsou uvedeny dva indikátory: Tvorba hrubého fixního kapitálu a Relativní cenová úroveň.

Zatímco průměr EU27 a Rakousko vykazují u tvorby hrubého fixního kapitálu mírný růst, u zemí V4 je to spíše pokles, Česko v posledních letech stagnuje.

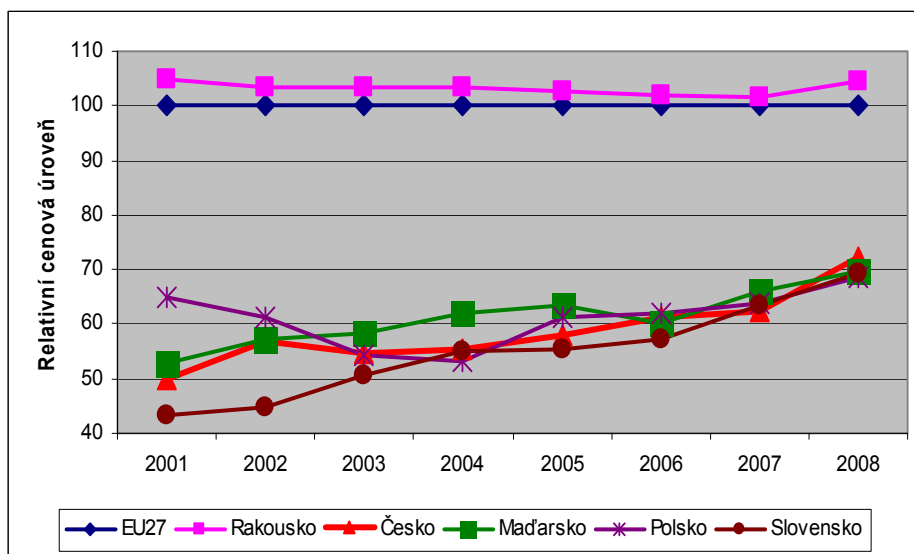
Graf 3.17: Tvorba hrubého fixního kapitálu jako % HDP

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Relativní cenová úroveň finální spotřeby domácností se od roku 2001 sblížila a konvergovala u všech států V4 v roce 2008 k hodnotě 70 %.

Graf 3.18: Relativní cenová úroveň

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

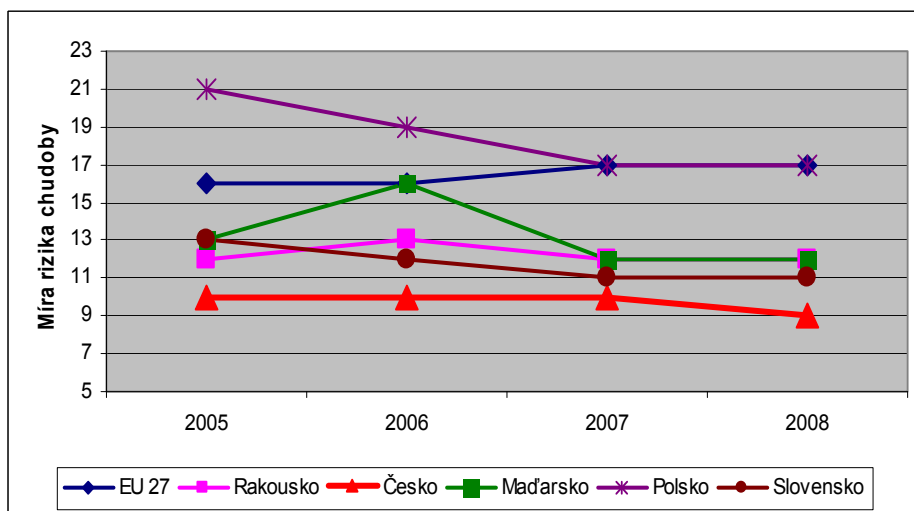
3.5 Sociální soudržnost

Pro hodnocení úrovně sociální soudržnosti se používají následující indikátory:

- Míra rizika chudoby po sociálních dávkách (celkem). Jedná se o podíl osob s příjmem pod hranici rizika chudoby po sociálních transferech. Hranice chudoby se stanovuje jako 60 % národního mediánového disponibilního příjmu po sociálních transferech.
- Rozptyl regionální míry zaměstnanosti neboli variační koeficient míry zaměstnanosti regionů na úrovni NUTS 2 v rámci daného státu.
- Míra dlouhodobé nezaměstnanosti. Jedná se o dlouhodobě nezaměstnané (12 měsíců a déle) jako procento celkového ekonomicky aktivního obyvatelstva ve věku 15 – 64 let.

V hodnocení míry chudoby se kromě Polska pohybují všechny země pod průměrem EU27, který byl v roce 2008 na hodnotě 17 %, Česko patří k nejlepším zemím s hodnotou 9 %.

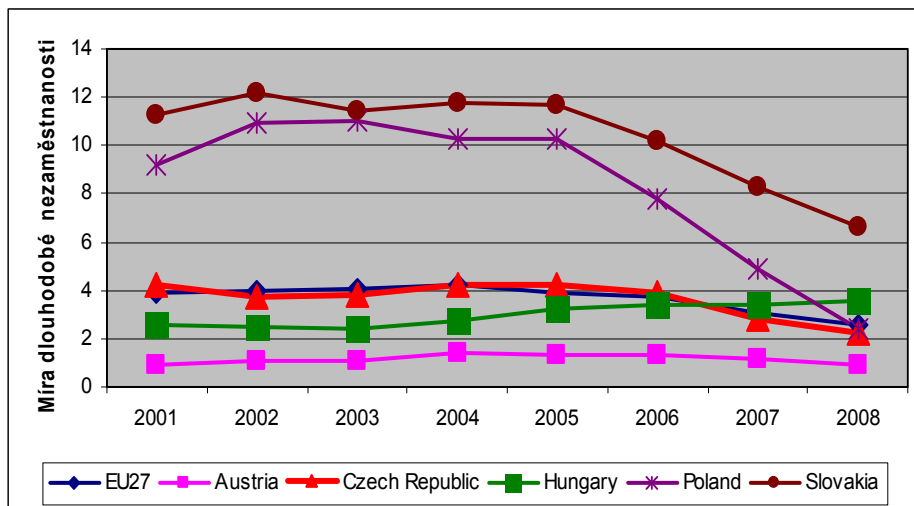
Graf 3.19: Míra rizika chudoby

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Ekonomický růst v letech 2003 – 2007 výrazně ovlivnil dlouhodobou nezaměstnanost, kde největší pokles nastal na Slovensku (z 12,2 % v roce 2002 na 6,6 % v roce 2008 a v Polsku z 11 % na 2,4 %).

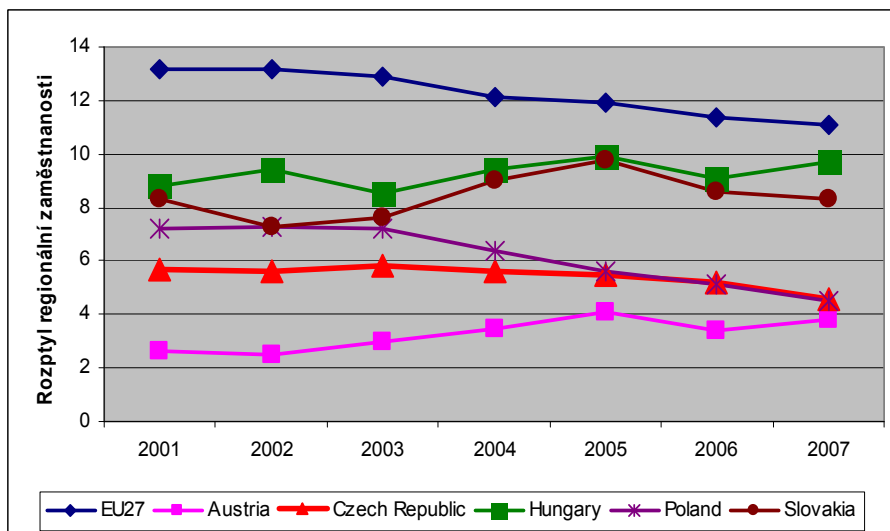
Graf 3.20: Míra dlouhodobé nezaměstnanosti

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Pokud jde o rozptyl regionální nezaměstnanosti, všechny sledované státy vykazují hodnotu pod průměrem EU27, který v roce 2008 byl 11,1 %, naproti tomu v Česku a Rakousku dosáhl hodnoty 4,5 % a 3,8 %.

Graf 3.21: Rozptyl regionální zaměstnanosti

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

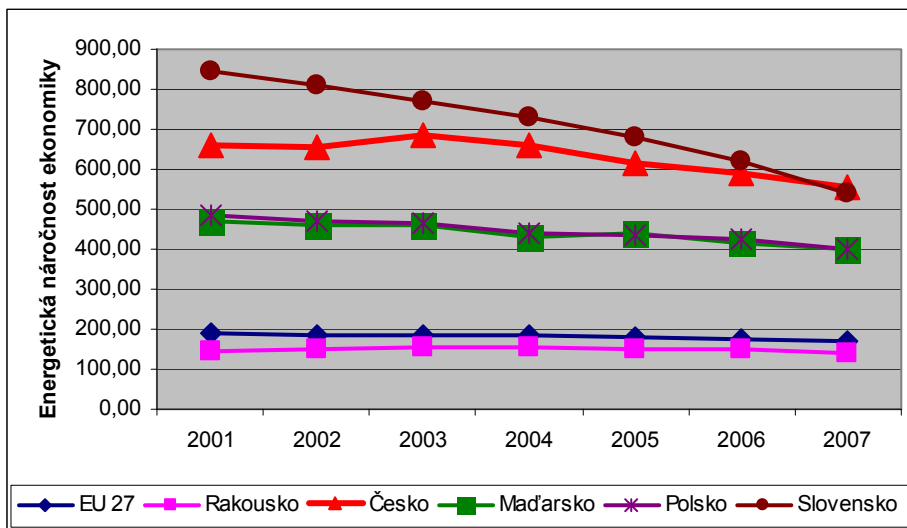
3.6 Životní prostředí

Pro hodnocení úrovně životního prostředí na národní úrovni byly zvoleny tři indikátory:

- Celková emise skleníkových plynů, tj. procentní změna od základního roku 1990 a cílů podle Kjótského protokolu, založeno na ekvivalentech CO₂.

- Energetická náročnost národního hospodářství, tj. hrubá spotřeba energie ve státě dělená HDP ve stálých cenách v kgoe (kilogram of oil equivalent na 1000 Euro).
- Objem nákladní dopravy k HDP, tj. Index objemu nákladní dopravy ve státě vztahující se k HDP měřený v tkm.

Graf 3.22: Energetická náročnost ekonomiky

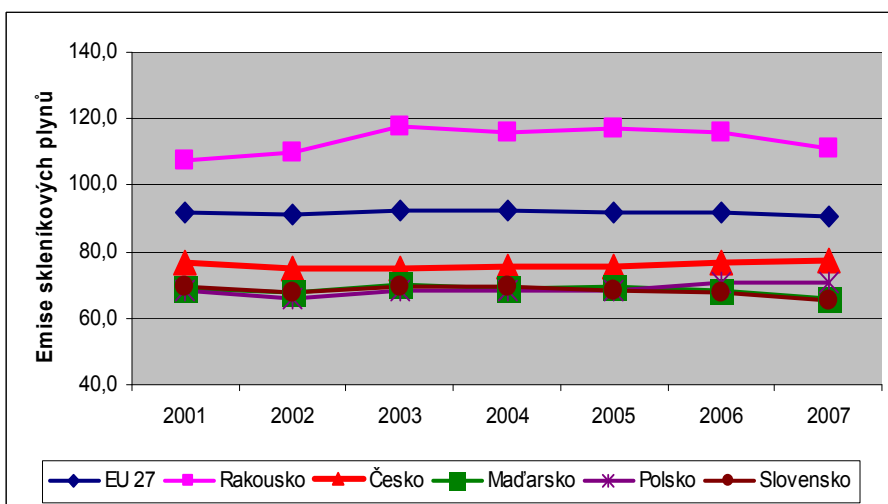

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Jak z grafu vyplývá, všechny státy V4 mají 2-3-krát náročnější energetickou náročnost ekonomiky, přitom Rakousko (140) se pohybuje mírně nad průměrem EU27 (169). V roce 2007 patřilo Česko s hodnotou indikátoru 553 k nejnáročnějším ekonomikám.

Opačná je situace v emisi skleníkových plynů, které mají státy V4 hodnoty pod průměrem EU27.

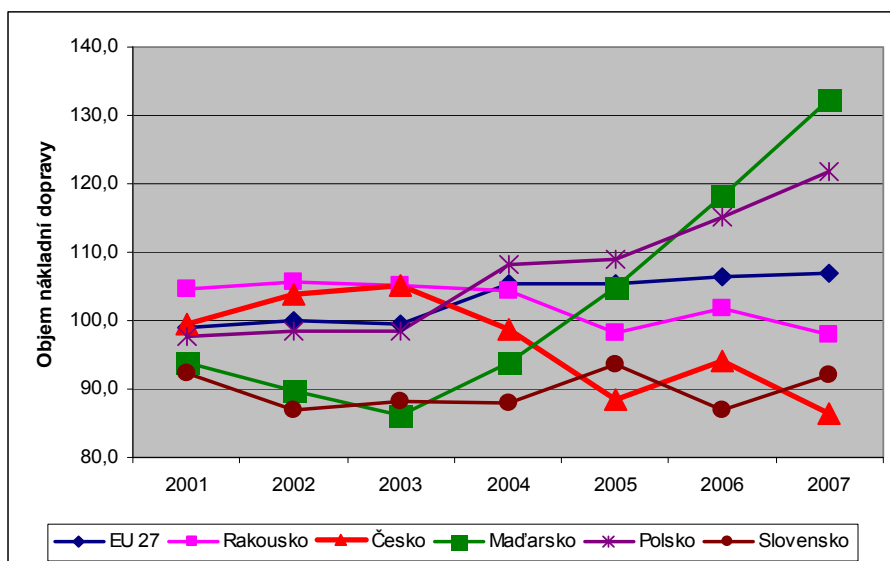
Graf 3.23: Emise skleníkových plynů

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Konečně v indikátoru vnitrozemské nákladní dopravy vykazují výrazný nárůst Maďarsko a Polsko.

Graf 3.24: Objem vnitrozemské nákladní dopravy vztažené k HDP

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

3.7 Závěry ke strukturálním indikátorům pro hodnocení národních disparit

Období 2001 – 2006 resp. 2008 představovalo pro státy střední Evropy a současně nové členské státy EU Česko, Maďarsko, Polsko a Slovensko etapu příznivého ekonomického vývoje, kterou lze pro většinu indikátorů charakterizovat jako etapu společných trendů, růstu a národní konvergence.

V ekonomické oblasti došlo s výjimkou Maďarska ke znatelnému nárůstu HDP, který byl mimořádný zejména u Slovenska. Velmi výrazný byl nárůst zaměstnanosti pokles nezaměstnanosti, bohužel zastavený světovou ekonomickou krizí.

V oblasti rozvoje inovačního potenciálu se po mírném nárůstu projevuje stagnace a rozevírají se nůžky mezi průměrem EU27, případně Rakouskem jak ve výdajích na podporu výzkumu a vývoje, tak např. u přihlášek patentů.

Přestože dochází ke sblížení relativní cenové úrovně, stále zůstává výrazný rozdíl mezi průměrem EU27 o 30 %. Na druhé straně vykazují státy V4 převážně nízkou míru rizika chudoby a došlo k podstatnému poklesu dlouhodobé nezaměstnanosti.

V oblasti životního prostředí existuje podstatný rozdíl v energetické náročnosti ekonomiky v neprospěch států V4, na druhé straně v emisi skleníkových plynů zůstávají tyto státy hluboko pod průměrem EU27.

4 Regionální disparity v Česku

Česko, oficiální název Česká republika, patří v rámci EU mezi střední státy s počtem obyvatel 10,3 mil. a rozlohou 77,3 tis. km².

4.1 Regionální struktura Česka

Pro regionální členění území České republiky je využita metodika Nomenklatury územně statistických jednotek (NUTS). Konkrétní rozdělení je provedeno následujícím způsobem:

Tabulka 4.1: Regionální struktura Česka podle NUTS

NUTS	Počet	Název
NUTS 1	1	Území ČR
NUTS 2	8	Oblasti
NUTS 3	14	Kraje
LAU 1	77	Okresy
LAU 2	6254	Obce

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Samosprávnou funkci plní kraje na úrovni NUTS 3.

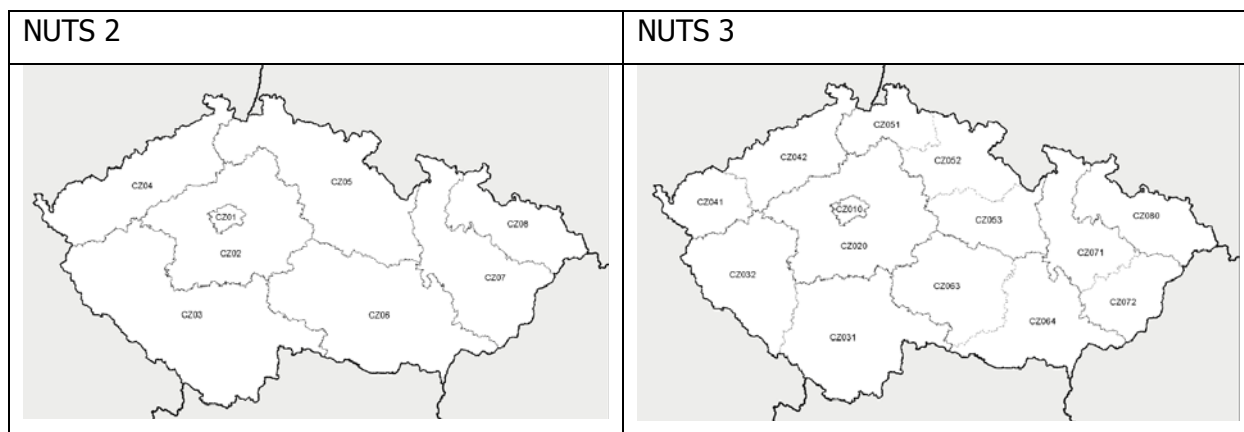
Tabulka 4.2: Základní charakteristiky regionů NUTS 2 v Česku

Region/stát - 2007	Celkový počet obyvatel v tis.	Rozloha km ²	Hustota obyvatel na km ²
cz01:Praha	1200,1	485.1	2472,9
cz02:Střední Čechy	1188,5	10809.7	110,0
cz03:Jihozápad	1189,4	17068.6	69,7
cz04:Severozápad	1133,2	8480.1	133,7
cz05:Severovýchod	1492,9	12258.9	121,8
cz06:Jihovýchod	1649,2	13727.0	120,2
cz07:Střední Morava	1231,2	9017.3	135,0
cz08:Moravskoslezsko	1249,6	5421.9	235,2
cz: Česko	10334,1	77268,6	133,7

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Z hlediska počtu obyvatel neexistují mezi regiony NUTS 2 velmi výrazné rozdíly – poměr mezi nejlidnatějším a nejmenším regionem je pouze 1,45.

Tabulka 4.3: Mapa regionů NUTS 2 a NUTS 3 v Česku

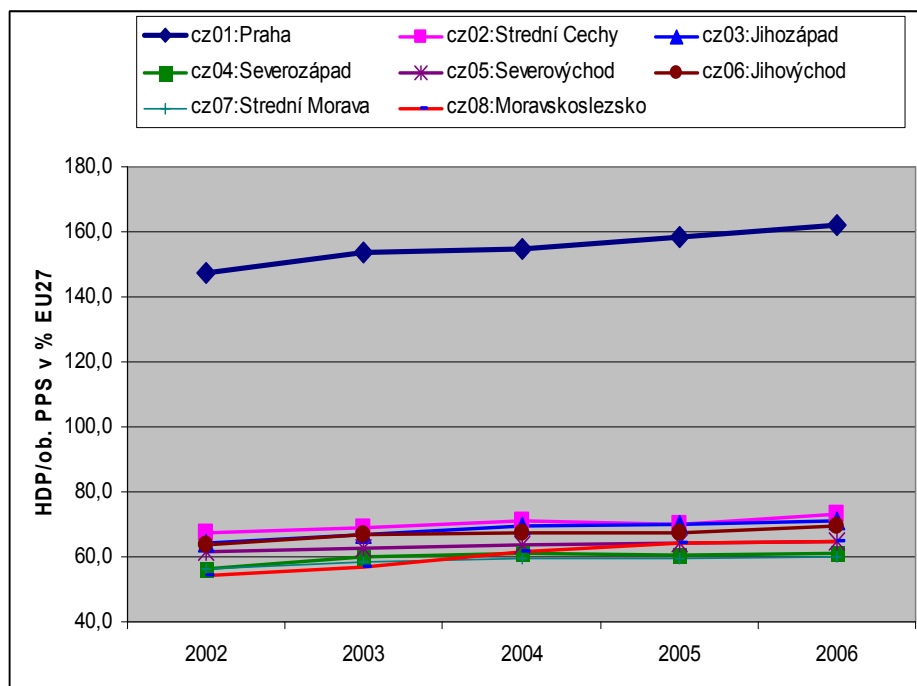

Zdroj: Eurostat, 2007

4.2 Regionální ekonomické disparity v Česku

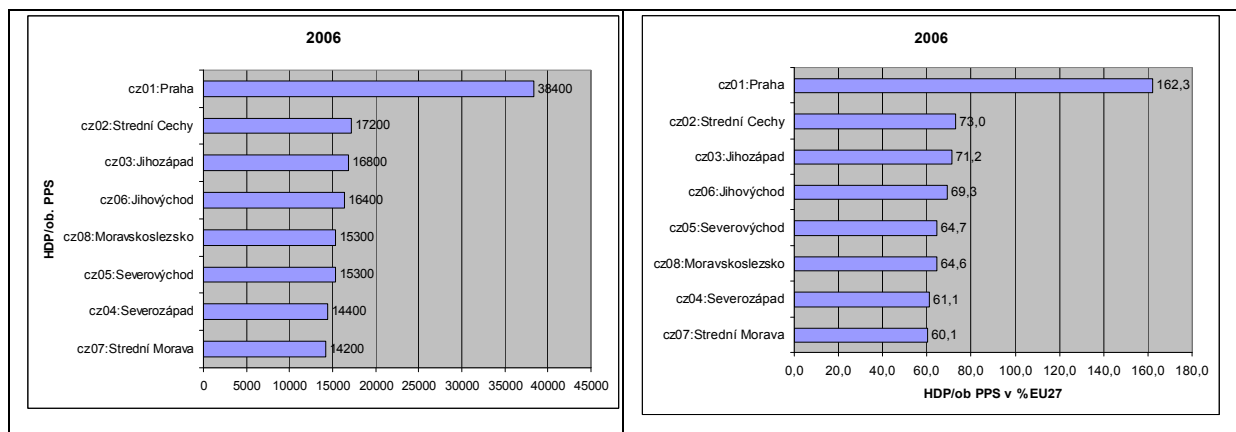
V České ekonomice se projevuje vysoce dichotomní situace mezi Prahou, která patří mezi nejvyspělejší regiony v rámci EU27 s hodnotou HDP/ob. 162,3% (2006) a zbytkem republiky, kde se úroveň regionů v tomto ukazateli pohybuje v rozmezí 60,1 % do 73 %. Všechny regiony vykazují ve vztahu k EU27 růst HDP/obyvatel a Česká republika je nejvyspělejší zemí v rámci V4.

Graf 4.1: Vývoj regionálního HDP v Česku v % EU27

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

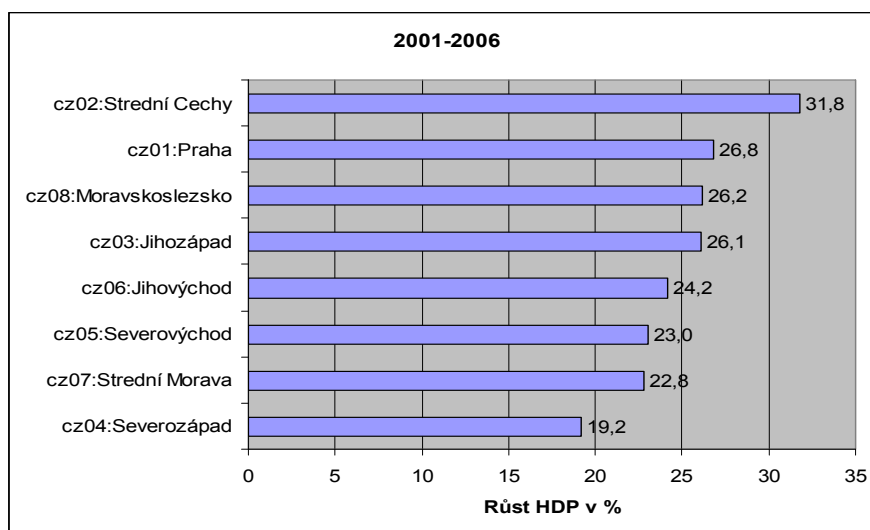
Graf 4.2: Regionální HDP na obyvatele v PPS v Česku (2006)

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Podíl mezi nejvyšší hodnotou HDP na obyvatele v Praze a nejnižší na Střední Moravě je 2,7. Největší meziroční růsty HDP v období 2001 – 2006 po Středních Čechách a Praze byl v regionu Moravskoslezsko.

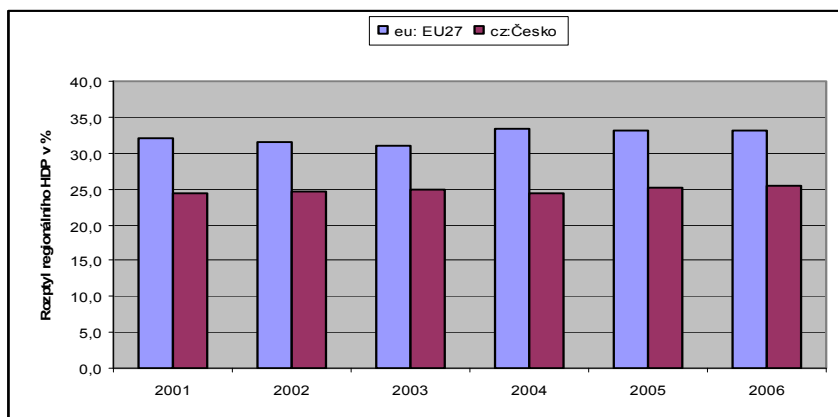
Graf 4.3: Meziroční růst regionálního HDP v Česku 2001-2006

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Na rozdíl od EU27, kde vykazuje rozptyl regionálního HDP spíše pokles či stagnaci, v Česku má rozptyl HDP/ob. mírně rostoucí průběh, což signalizuje nárůst rozdílů mezi ekonomickou výkonností regionů. Je to dáno zejména rychlejším růstem Prahy.

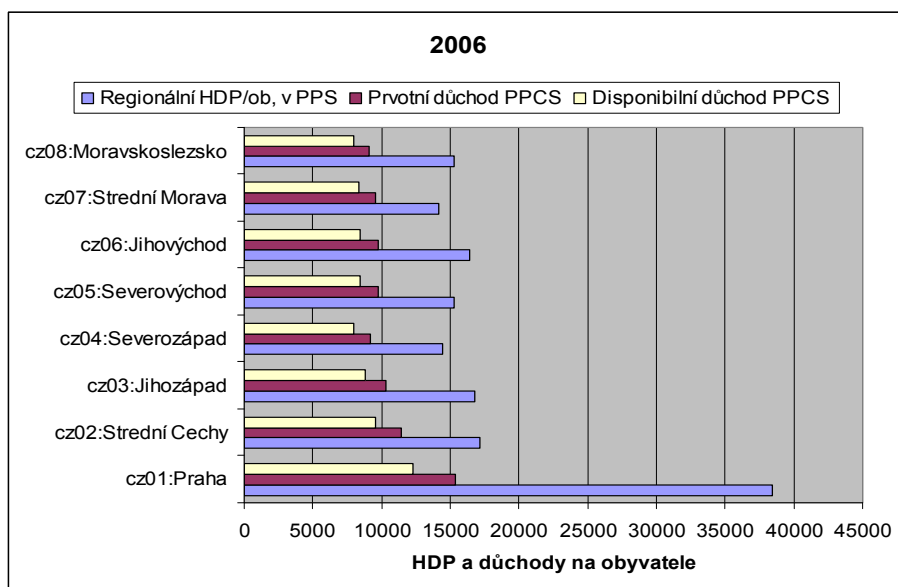
Graf 4.4: Rozptyl regionálního HDP v Česku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Zatímco rozdíly v HDP na obyvatele jsou mezi Prahou a ostatními regiony velké, rozdělení prvotního a disponibilního důchodu v domácnostech (vyjádřených pomocí PPS a PPCS – viz definice) je regionálně poměrně vyrovnané.

Graf 4.5: HDP a důchody na obyvatele v Česku (2006)

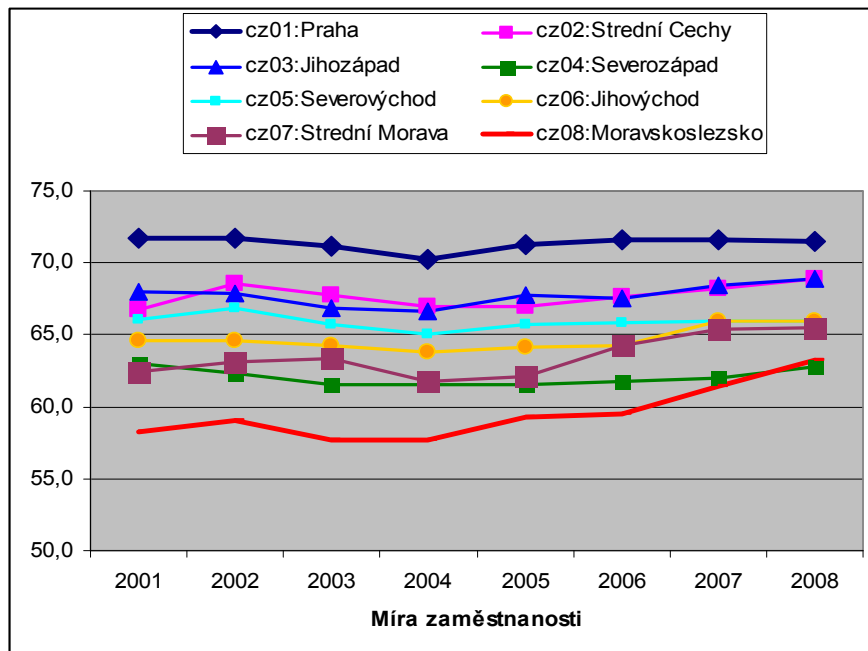

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

4.3 Regionální disparity trhu práce v Česku

Česko patří ke státům s vysokou mírou zaměstnanosti, Praha překračuje trvale hranici 70 %, další 4 regiony se pohybují nad hodnotou 65 % a výrazný růst zaznamenalo také poslední Moravskoslezsko, které dosáhlo v roce 2008 hodnoty 63,2 %.

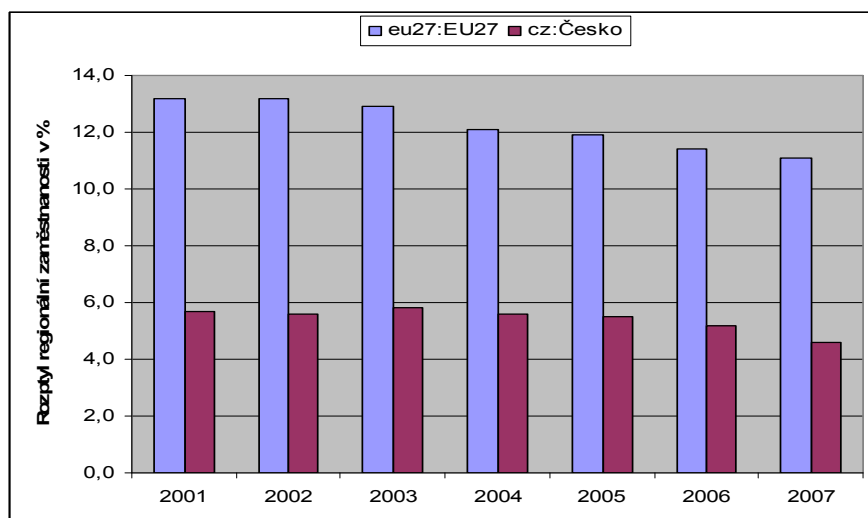
Graf 4.6: Míra zaměstnanosti v Česku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Ve srovnání s průměrem EU27 je rozptyl regionální zaměstnanosti v NUTS2 regionech poloviční, v posledních čtyřech letech klesal, což svědčí o snižování rozdílů v zaměstnanosti mezi regiony.

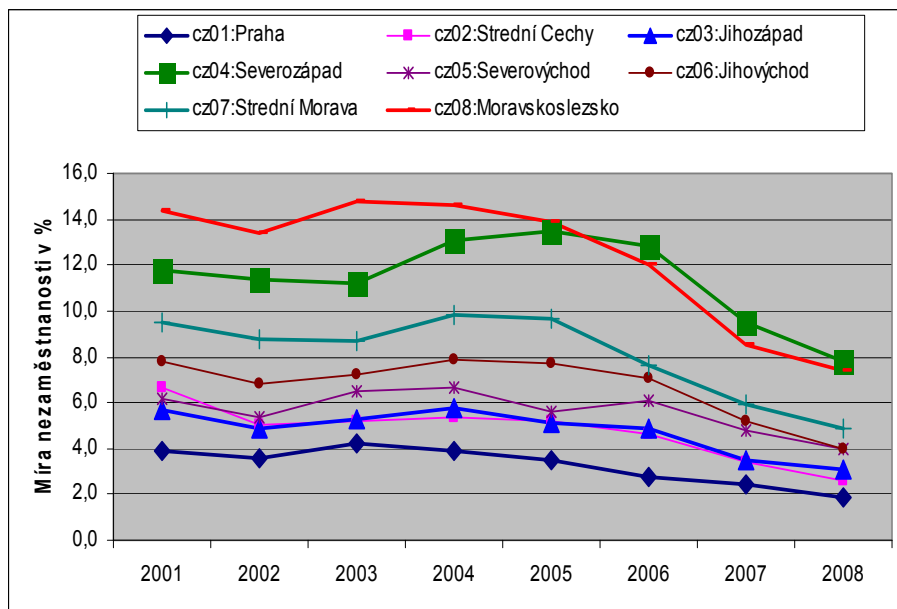
Graf 4.7: Rozptyl regionální zaměstnanosti v Česku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Míra nezaměstnanosti vykazovala v letech 2005 – 2008 trvalý pokles u všech regionů, výrazného poklesu bylo dosaženo zejména u průmyslových regionů postižených restrukturalizací, tj. regionu Moravskoslezsko (ze 14,4 % na 8,5 %) a regionu Severozápad (z 11,8 % na 9,5 %).

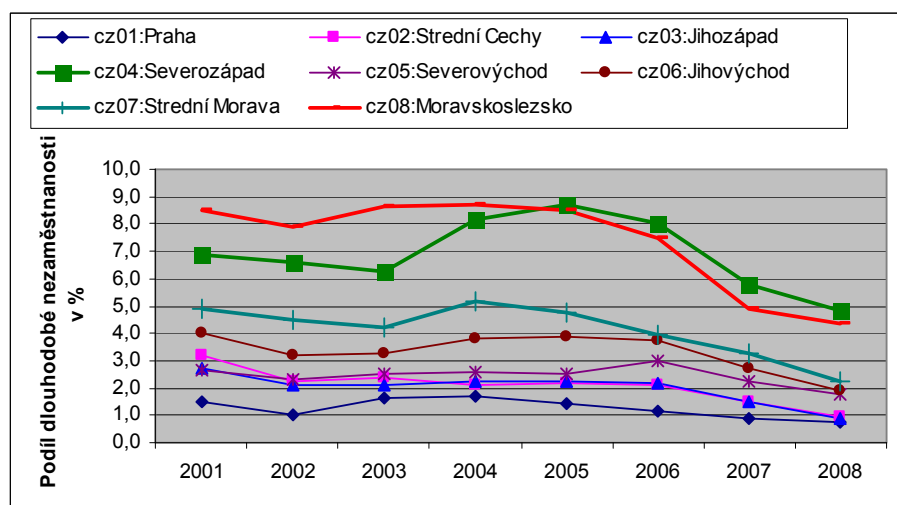
Graf 4.8: Regionální míra nezaměstnanosti v Česku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Po mírném nárůstu v roce 2004 docházelo až do roku 2008 k významnému poklesu dlouhodobé nezaměstnanosti ve všech regionech.

Graf 4.9: Vývoj regionální dlouhodobé míry nezaměstnanosti v Česku

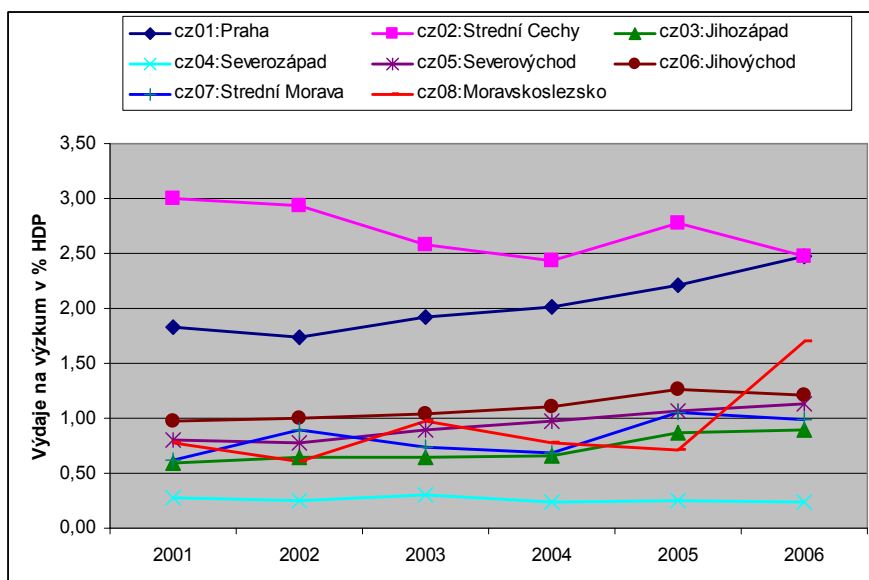

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

4.4 Regionální disparity výzkumu a vývoje v Česku

Česko patří k zemím s průměrnou podporou vědy a výzkumu. Jeho průměr výdajů na VaV (1,54 % HDP) se blíží průměru EU27 (1,85 % HDP). Dva regiony – Praha a střední Čechy tento průměr překračují, výrazného nárůstu bylo dosaženo v roce 2006 v regionu Moravskoslezsko. Z grafu však také vyplývá přílišné soustředění podpory výzkumu v uvedených dvou regionech na úkor ostatních regionů.

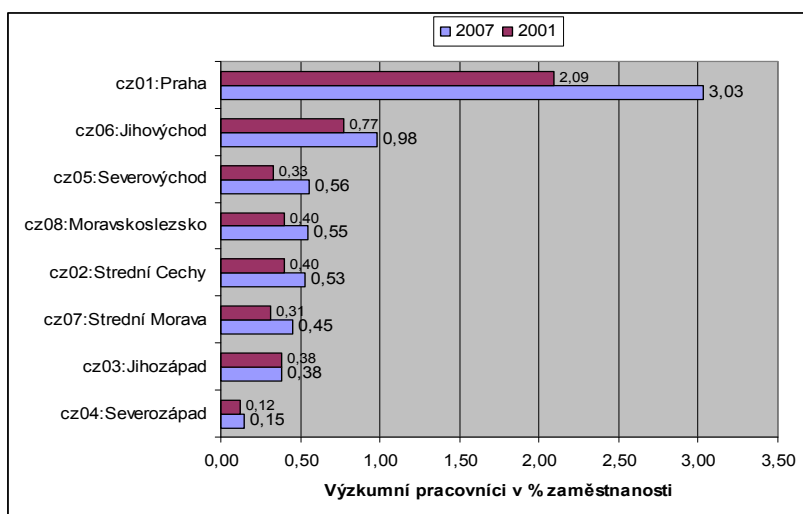
Graf 4.10: Výdaje na VaV jako % HDP v Česku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Zaměstnanost pracovníků ve výzkumu v podstatě kopíruje finanční podporu výzkumu s výjimkou regionu Jihovýchod, ve všech regionech došlo ke zvýšení zaměstnanosti ve výzkumu.

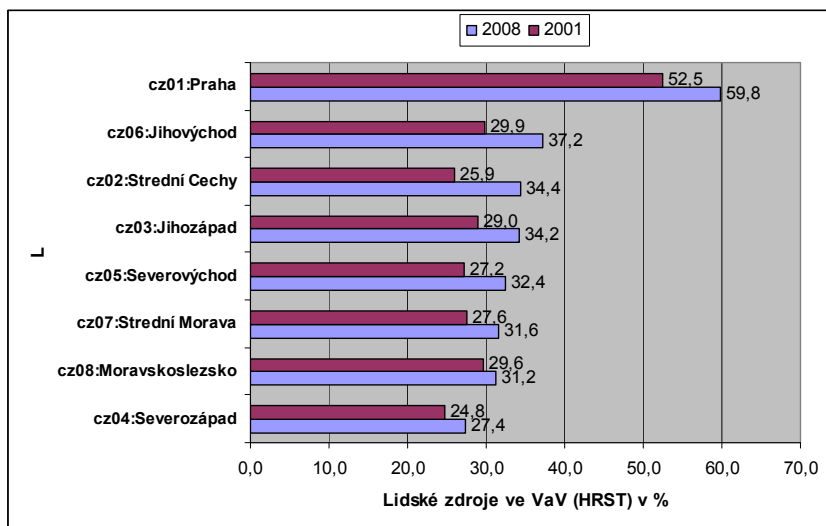
Graf 4.11: Výzkumní pracovníci v % zaměstnanosti v Česku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Ve všech regionech došlo v období 2001 – 2008 ke zvýšení počtu a kvalifikace lidských zdrojů, mezi regiony přitom neexistují kromě Prahy podstatné rozdíly.

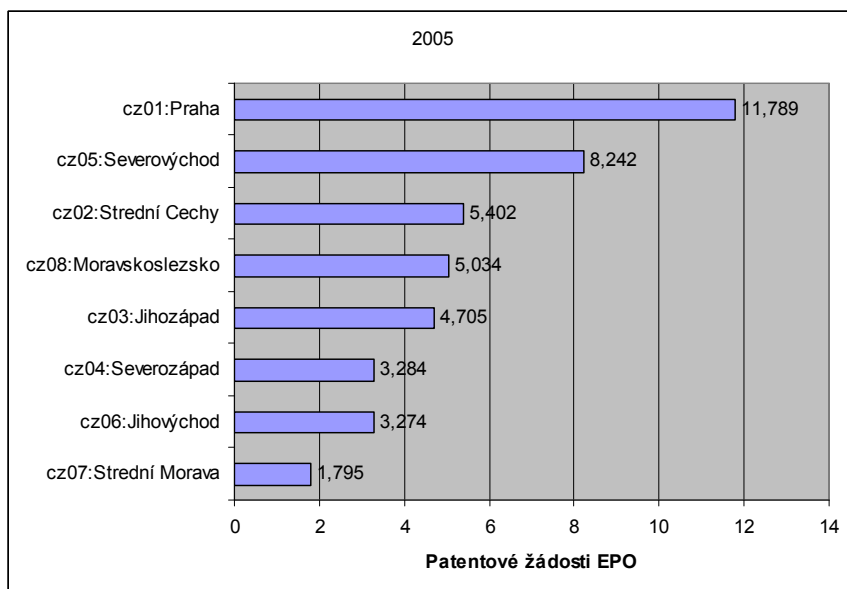
Graf 4.12: Lidské zdroje ve VaV (HRST) v % v Česku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Česko vykazuje v rámci států střední Evropy průměrný počet patentových žádostí k EPO. Průměr Česka 10,8 na mil. obyvatel však překračuje pouze Praha.

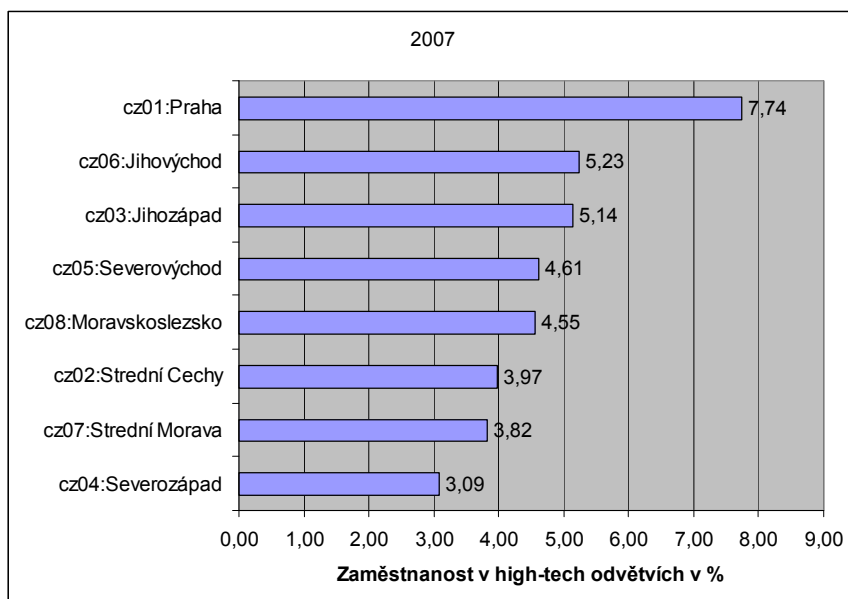
Graf 4.13: Patentové žádosti EPO v Česku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Zaměstnanost v high-tech odvětvích je soustředěná do Prahy a Středních Čech.

Graf 4.14: Zaměstnanost v high-tech odvětvích v Česku

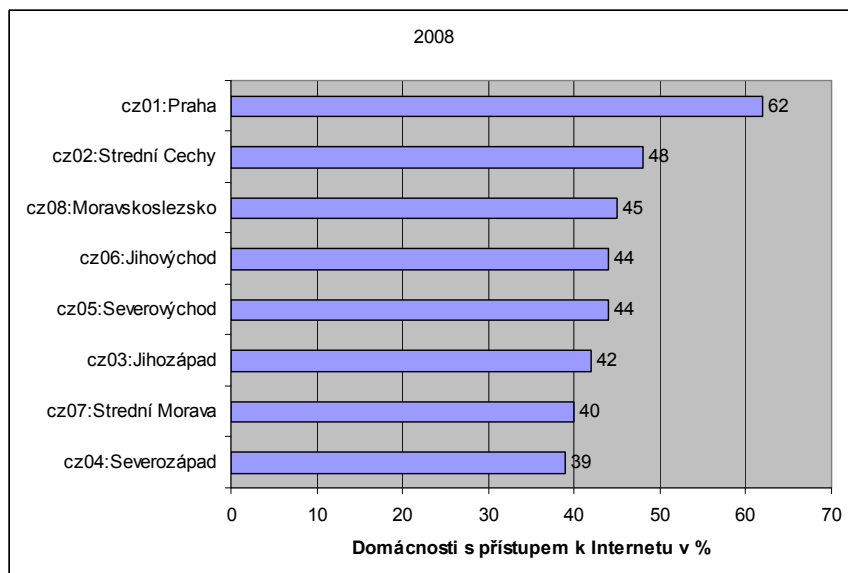

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

4.5 Regionální disparity informační společnosti v Česku

Počet domácností, které mají přístup k Internetu je v českých regionech poměrně vyrovnaná a s výjimkou Prahy (62 %) je podprůměrný.

Graf 4.15: Počet domácnosti s přístupem k Internetu v Česku

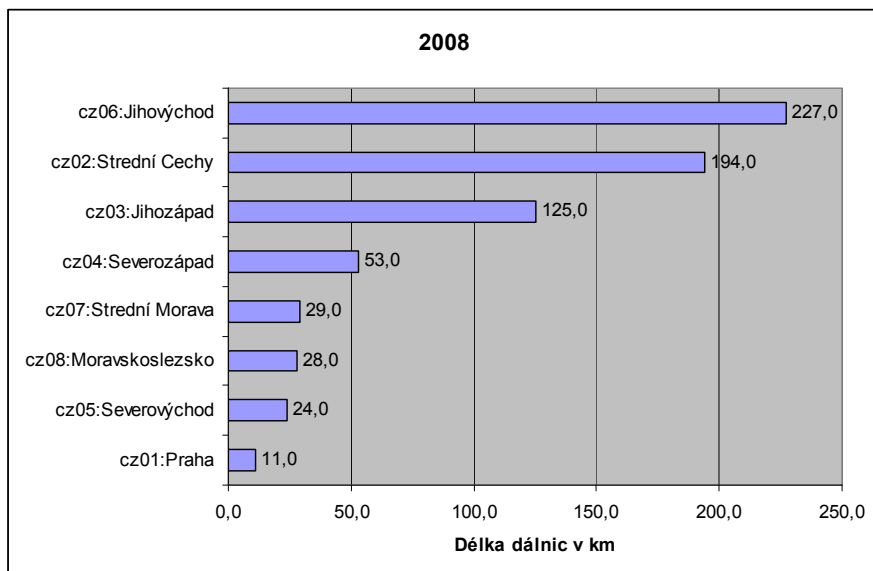

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

4.6 Regionální disparity dopravní infrastruktury v Česku

Celková délka dálnic v Česku 691 km je výrazně podprůměrná proti vyspělým státům EU. Její rozložení v regionech je vázáno na historickou dálnici D1 mezi Prahou a Brnem.

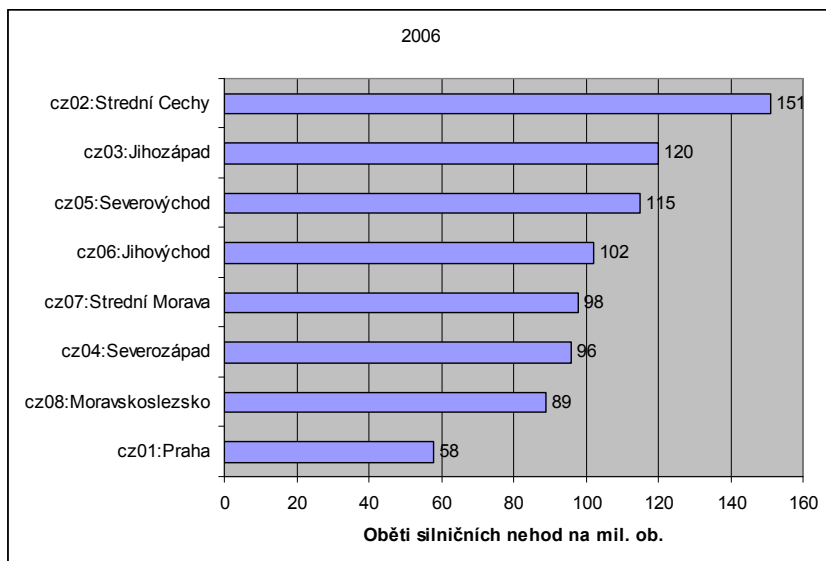
Graf 4.16: Délka dálnic v Česku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Počet obětí silničních dopravních nehod na mil. obyvatel je u 4 regionů nad hodnotou 100, což odpovídá tendencím v okolních státech.

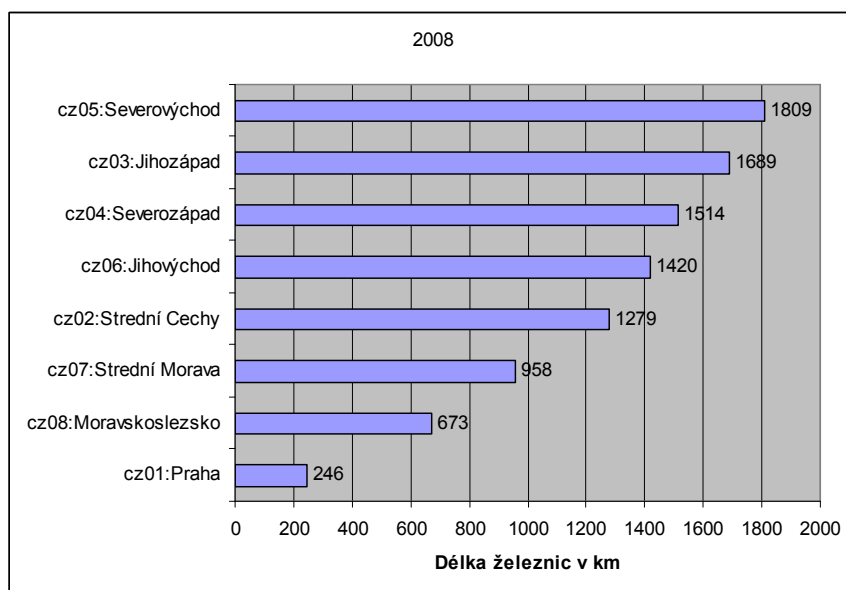
Graf 4.17: Oběti silničních nehod na mil. obyvatel

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Celková délka železnic dosáhla v roce 2007 hodnoty 9588 km.

Graf 4.18: Délka železnic v Česku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

4.7 Závěr k regionálním disparitám v Česku

Mezi českými regiony na úrovni NUTS 2 neexistují podstatné rozdíly v počtu obyvatel. Výrazný je však rozdíl mezi ekonomickou výkonností Prahy a zbytkem republiky, který z hlediska HDP/obyvatele je 2,7 násobkem a jak ukazuje hodnota rozptylu, dochází k jeho prohlubování. Největší regionální růst po Středních Čechách a Praze zaznamenal v minulém období 2001 – 2006 region Moravskoslezsko (26,2 %), který byl postižen rozsáhlou restrukturalizací. Příznivý ekonomický vývoj v regionech byl přerušen světovou ekonomickou krizí a nestabilní politickou situací v Česku.

Z hlediska zaměstnanosti vykazuje Česko nadprůměrné hodnoty (66,6 %) a překročilo průměr EU27 (65,9 %). Rozptyl regionální míry zaměstnanosti v tomto období poklesl. Až do roku 2008 byl zaznamenán v regionech významný pokles nezaměstnanosti i dlouhodobé nezaměstnanosti a došlo v této oblasti ke snižování rozdílů mezi regiony, jak dokazuje průběh hodnot indikátoru rozptylu regionálních hodnot.

Česko patří k zemím s průměrnou podporou vědy a výzkumu jak v podílu výdajů na VaV, tak v počtu patentových žádostí ve srovnání se zeměmi V4. Podpora vědy a výzkumu je však soustředěna převážně do Prahy a Středních Čech.

Ve srovnání se zeměmi V4 vykazuje Česko lepší železniční dopravní infrastrukturu, nedostatečná je délka dálniční sítě.

5 Regionální disparity v Maďarsku

Maďarsko, oficiální název Maďarská republika, patří v rámci EU mezi střední státy s počtem obyvatel 10,055 mil. a rozlohou 93,031 tis. km².

5.1 Regionální struktura Maďarska

Maďarsko má dvojstupňové administrativně správní členění. V prvním stupni je to 19 samosprávných žup (megyék), které odpovídají našim krajům a město Budapešť. Základní lokální samosprávnou jednotkou pak jsou obce, kterých je 3 145. Pro regionální členění území Maďarska je využita metodika Nomenklatury územně statistických jednotek (NUTS). Konkrétní rozdělení je provedeno následujícím způsobem:

Tabulka 5.1: Regionální struktura Maďarska podle NUTS

NUTS	Počet	Název
NUTS 1	3	Velké regiony (statisztikai nagyrégiók)
NUTS 2	7	Regiony, statistické regiony, (tervezési-statisztikai régiók)
NUTS 3	20	Župy (megyék) – samosprávné územní celky
LAU 1	168	Okresy (kistérségek, subregiony, maloregiony)
LAU 2	3145	Obce (települések), samosprávné jednotky

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Samosprávnou funkci plní regiony na úrovni NUTS 3, tzv. župy.

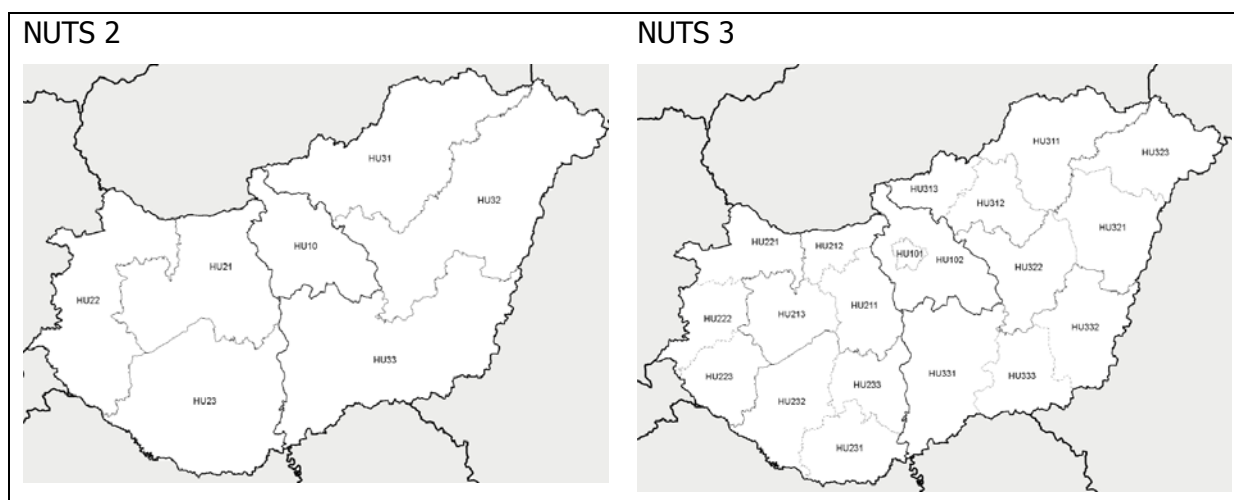
Tabulka 5.2: Základní charakteristiky regionů NUTS 2 v Maďarsku

Region/stát - 2007	Celkový počet obyvatel v tis.	Rozloha km ²	Hustota obyvatel na km ²
hu10:Közép-Magyarország	2885,0	6919,0	417,0
hu21:Közép-Dunántúl	1106,1	11117,0	99,5
hu22:Nyugat-Dunántúl	998,7	11329,0	88,2
hu23:Dél-Dunántúl	963,9	14169,0	68,0
hu31:Észak-Magyarország	1244,1	13429,0	92,6
hu32:Észak-Alföld	1519,7	17729,0	85,7
hu33:Dél-Alföld	1338,4	18339,0	73,0
hu: Maďarsko	10055,9	93031,0	108,1

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Z hlediska počtu obyvatel existují mezi regiony velmi výrazné rozdíly – poměr mezi nejlidnatějším regionem Közép-Magyarország a regionem Dél-Dunántúl je téměř 3.

Tabulka 5.3: Mapa regionů NUTS 2 a NUTS 3 v Maďarsku

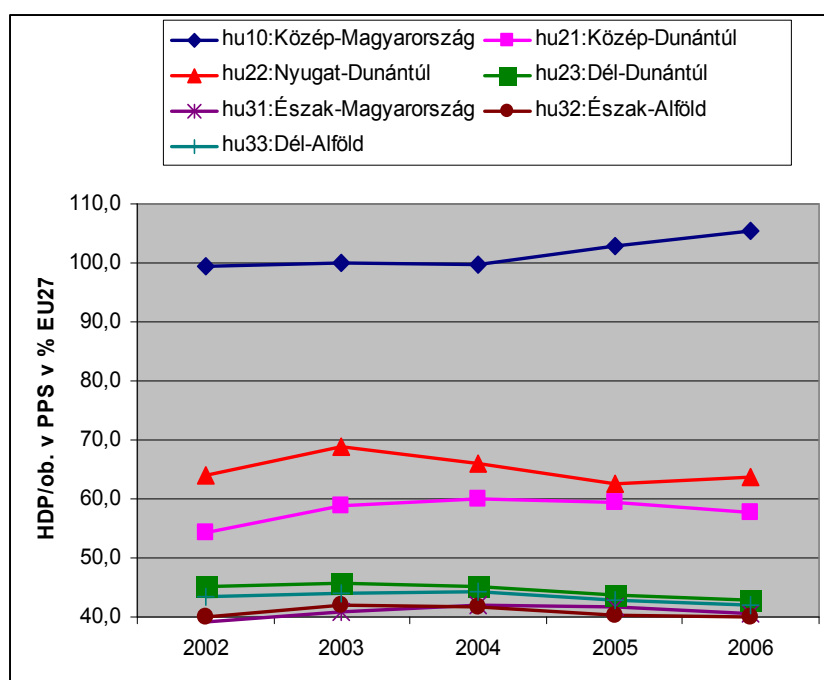

Zdroj: Eurostat, 2007

5.2 Regionální ekonomické disparity v Maďarsku

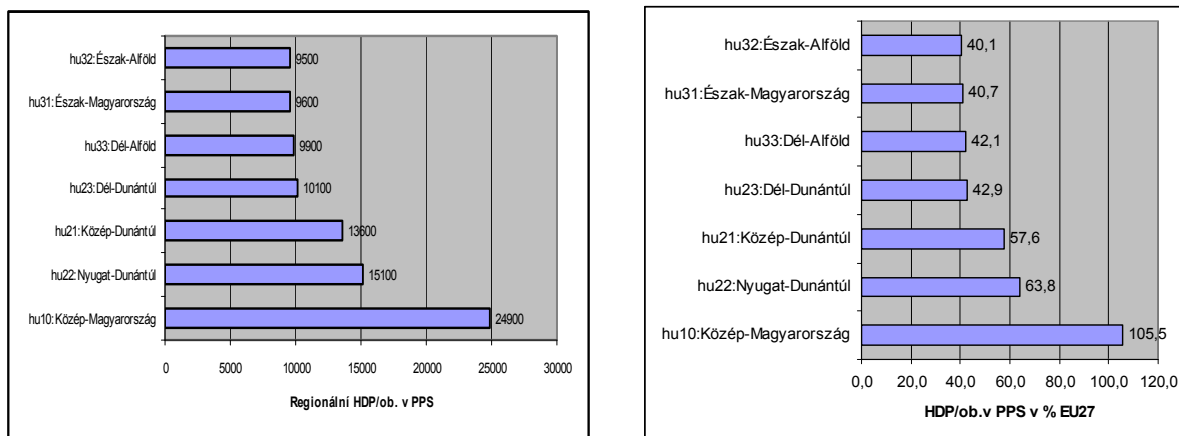
Maďarské regiony mají ve srovnání s ostatními státy V4 netypický průběh vývoje HDP. Kromě růstu centrálního regionu s hlavním městem Budapeští došlo ve všech regionech od roku 2003 k poklesu HDP z hlediska jejich postavení v EU27. Typický je dichotomní charakter ekonomiky, kdy HDP/ob. u regionu Közép-Magyarország je 2,6 krát vyšší než u nejzaostalejšího regionu Észak-Alföld.

Graf 5.1: Vývoj regionálního HDP v Maďarsku v % EU27

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

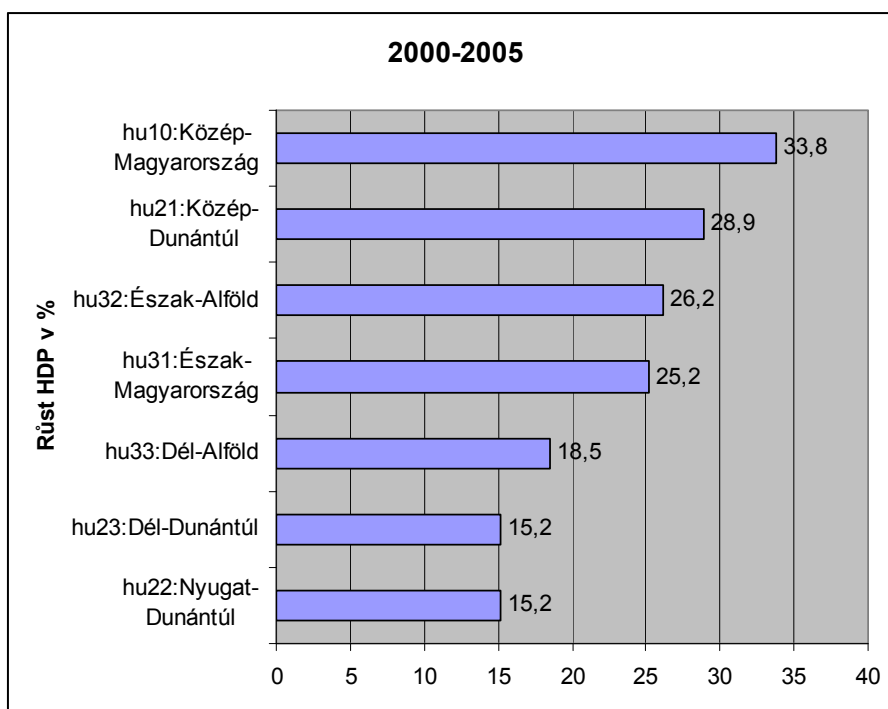
Graf 5.2: Regionální HDP na obyvatele v PPS v Maďarsku (2006)

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Zajímavá je vyrovnanost ekonomické výkonnosti či spíše ekonomického zaostávání u 4 regionů. Největší meziroční růsty HDP v období 2000 – 2005 vykázaly regiony Közép-Magyarország (33,8 %) a Közép-Dunántúl (28,9 %), což je v silném kontrastu s růstem pouze 15,2 % u dvou nejméně výkonných regionů.

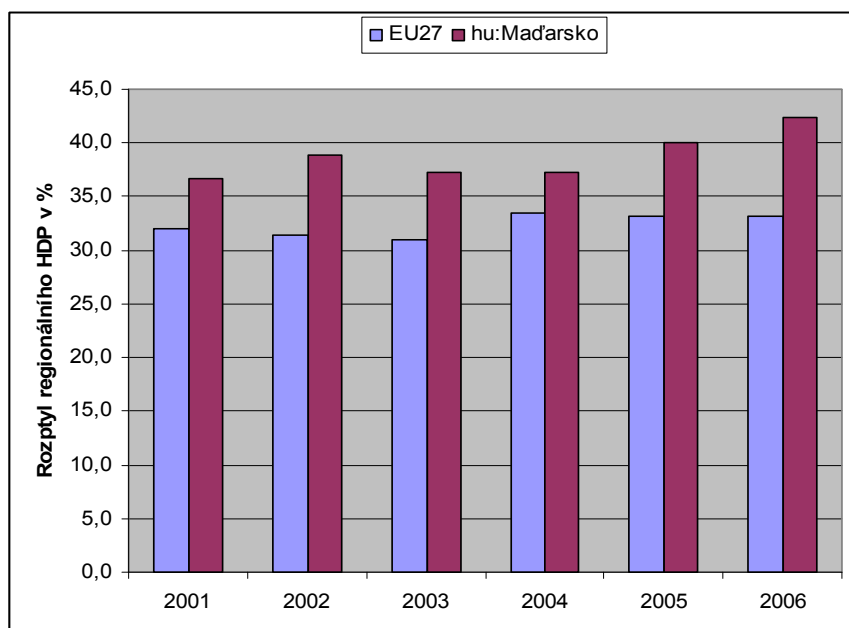
Graf 5.3: Meziroční růst regionálního HDP v Maďarsku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

V EU27 jako celku vykazuje rozptyl regionálního HDP spíše pokles a stagnaci, v Maďarsku má prokazatelně rostoucí průběh, což signalizuje nárůst rozdílů mezi ekonomickou výkonností regionů.

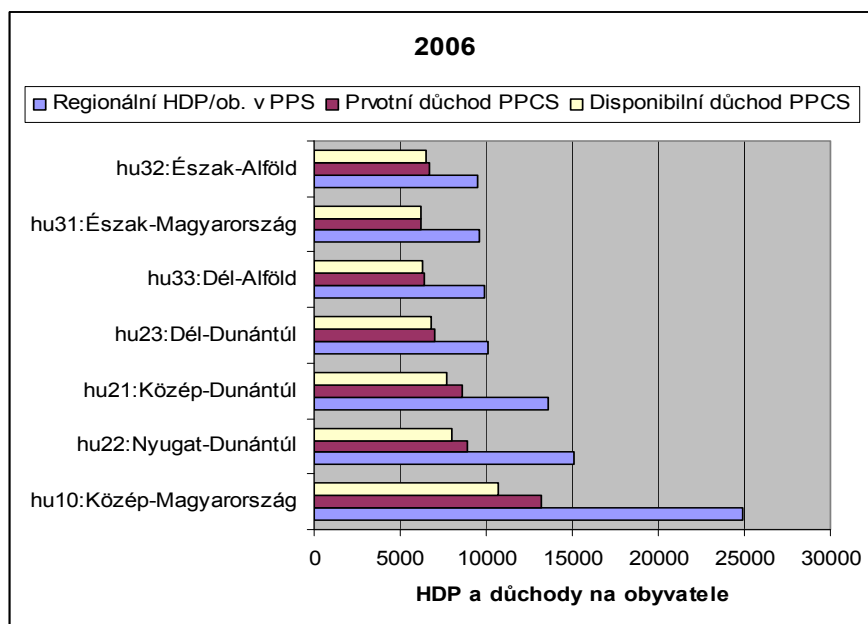
Graf 5.4: Rozptyl regionálního HDP v Maďarsku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Zatímco rozdíly v HDP na obyvatele jsou v maďarských regionech velké, rozdělení prvotního a disponibilního důchodu v domácnostech (vyjádřených pomocí PPS a PPCS – viz definice) je regionálně poměrně vyrovnané, i když centrální region s hlavním městem zaujímá výrazně vedoucí postavení.

Graf 5.5: HDP a důchody na obyvatele v Maďarsku (2006)

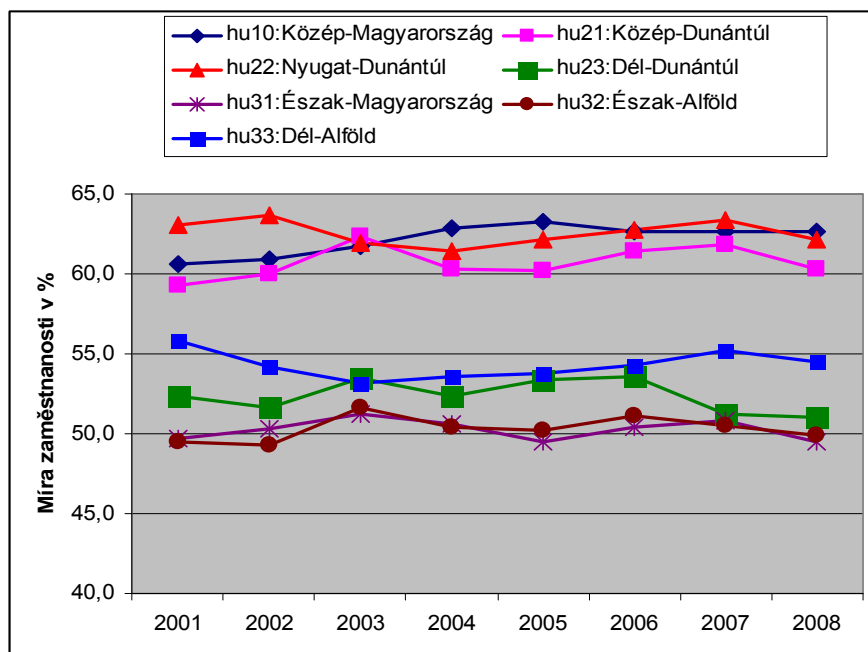

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

5.3 Regionální disparity trhu práce v Maďarsku

Maďarsko patří ke státům s nízkou mírou zaměstnanosti, 3 regiony se pohybují v rozmezí 60 – 65 %, avšak u dalších 4 regionů je zaměstnanost pod 55 %.

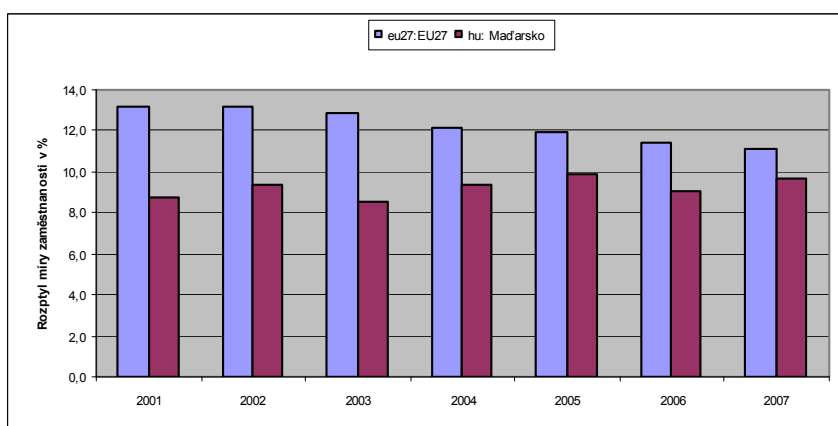
Graf 5.6: Míra zaměstnanosti v Maďarsku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Ve srovnání s průměrem EU27 je rozptýl regionální zaměstnanosti v NUTS 2 regionech nižší, v posledních třech letech spíše stagnuje, což svědčí o zachování rozdílů mezi regiony.

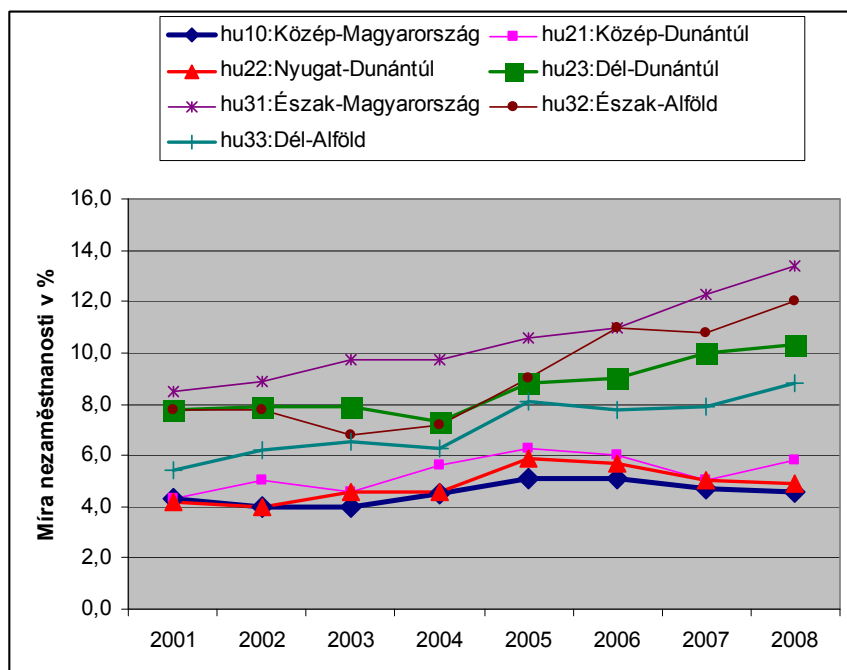
Graf 5.7: Rozptýl regionální zaměstnanosti v Maďarsku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Míra nezaměstnanosti vykazovala v letech 2004 – 2008 růst prakticky u všech regionů, což je pro období růstu evropské ekonomiky spíše neobvyklé a odráží situaci v maďarském hospodářství. Mírný pokles nezaměstnanosti je zřejmý jen u centrálního regionu s výrazným ekonomickým růstem a regionu Nyugat-Dunántúl.

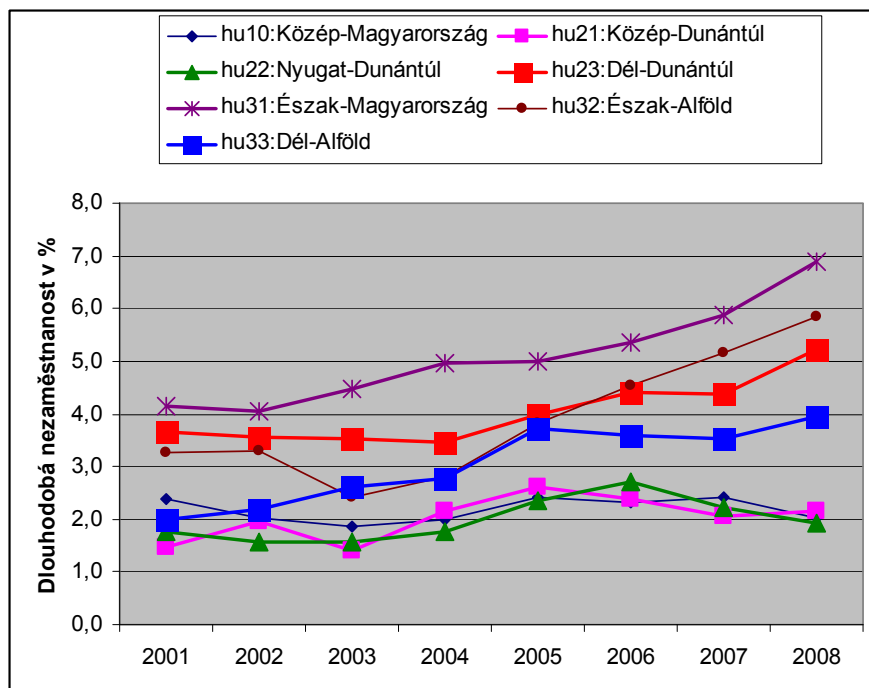
Graf 5.8: Regionální míra nezaměstnanosti v Maďarsku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Jen tři regiony vykazují pokles dlouhodobé nezaměstnanosti, u zbývajících 4 regionů je její růst významný a dosahuje až 7 %.

Graf 5.9: Vývoj regionální dlouhodobé míry nezaměstnanosti v Maďarsku

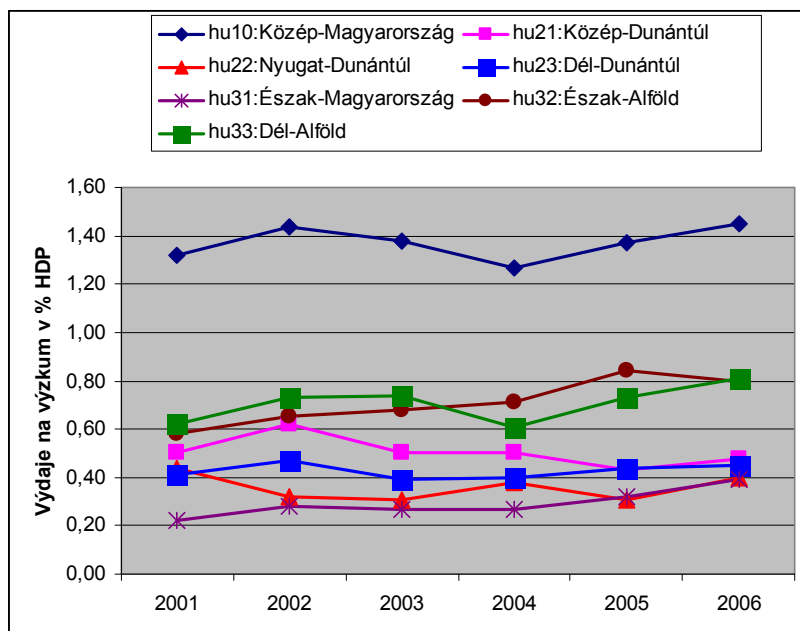

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

5.4 Regionální disparity výzkumu a vývoje v Maďarsku

Maďarsko patří k zemím s nízkou podporou vědy a výzkumu. Jeho průměr výdajů na VaV (0,97 % z HDP) vysoce podkračuje průměr EU (1,85 %), přitom pouze centrální region je nad hodnotou 1,4 % a úroveň dvou regionů je kolem hodnoty 0,4 %.

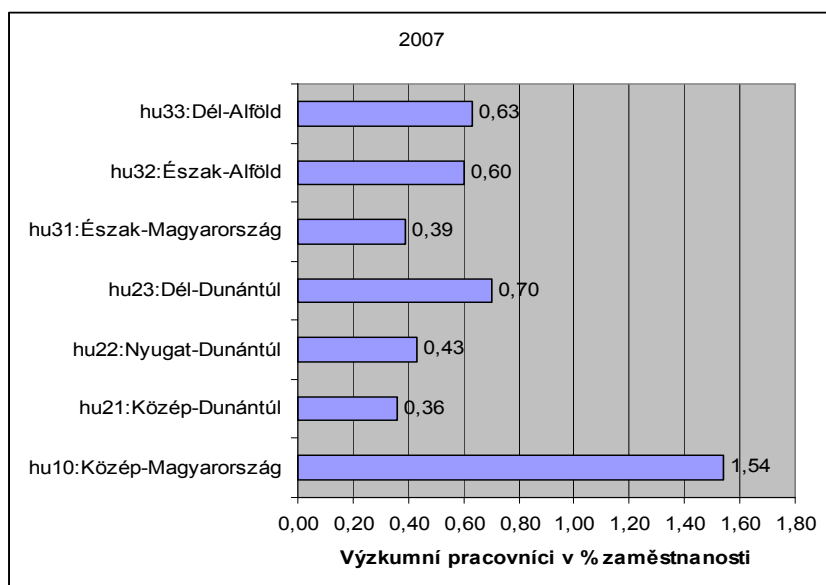
Graf 5.10: Výdaje na VaV jako % HDP v Maďarsku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Zaměstnanost pracovníků ve výzkumu v podstatě kopíruje finanční podporu výzkumu, mezi regiony však existuje výrazný rozdíl. Zaměstnanost ve výzkumu v centrálním regionu je více jak trojnásobná.

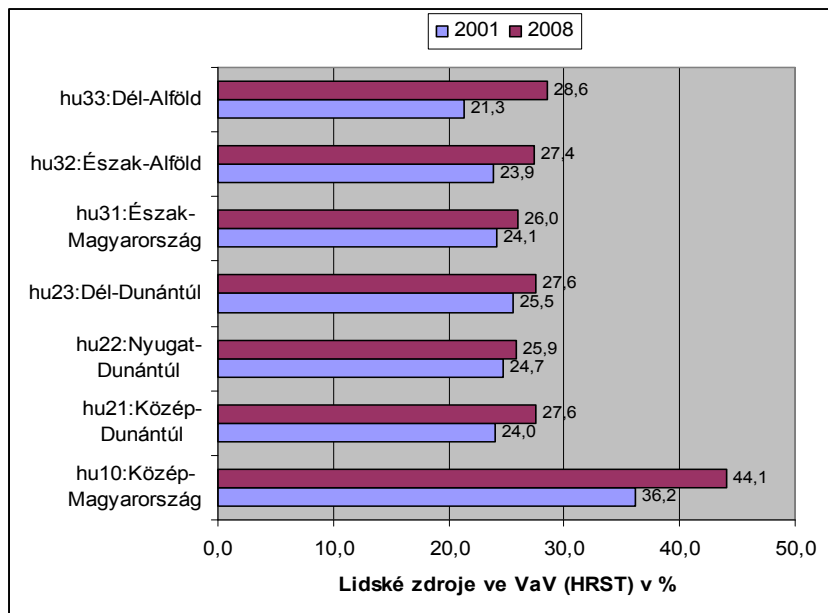
Graf 5.11: Výzkumní pracovníci v % zaměstnanosti v Maďarsku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Ve všech regionech došlo v období 2001 – 2008 ke zvýšení počtu a kvalifikace lidských zdrojů, mezi regiony přitom neexistují kromě centrálního regionu podstatné rozdíly.

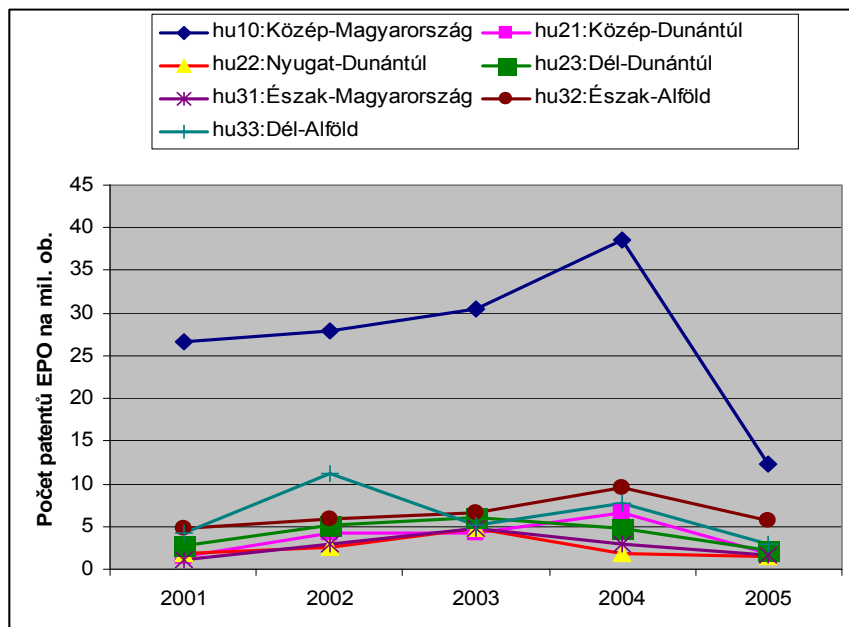
Graf 5.12: Lidské zdroje ve V a V (HRST) v % v Maďarsku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Maďarsko vykazuje ve srovnání se státy střední Evropy velmi nízký počet patentových žádostí. Průměr Maďarska v roce 2005 byl 13,7 patentů na mil. obyvatel, v regionech má klesající tendenci.

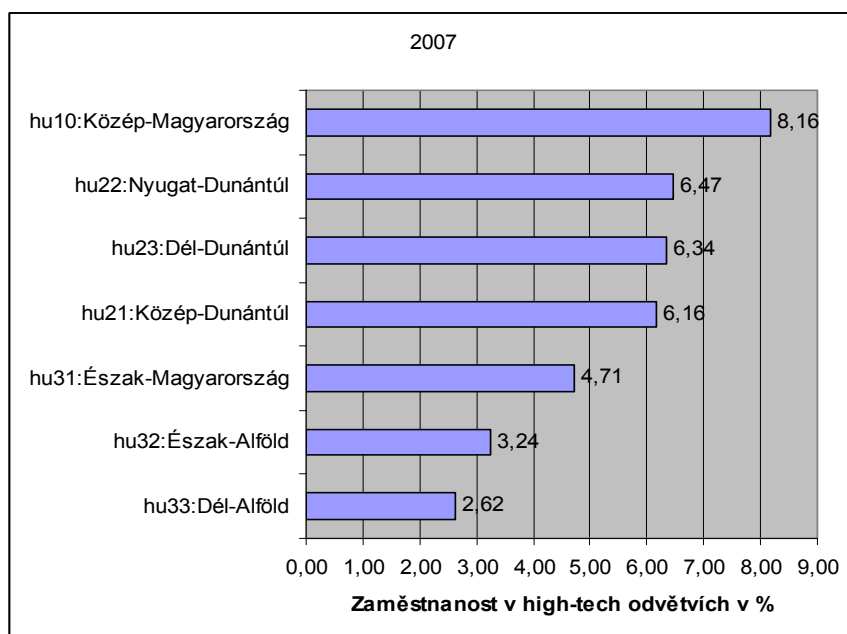
Graf 5.13: Patentové žádosti EPO v Maďarsku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Zaměstnanost v high-tech odvětvích je ve srovnání s ostatními státy V4 nadprůměrná.

Graf 5.14: Zaměstnanost v high-tech odvětvích v Maďarsku

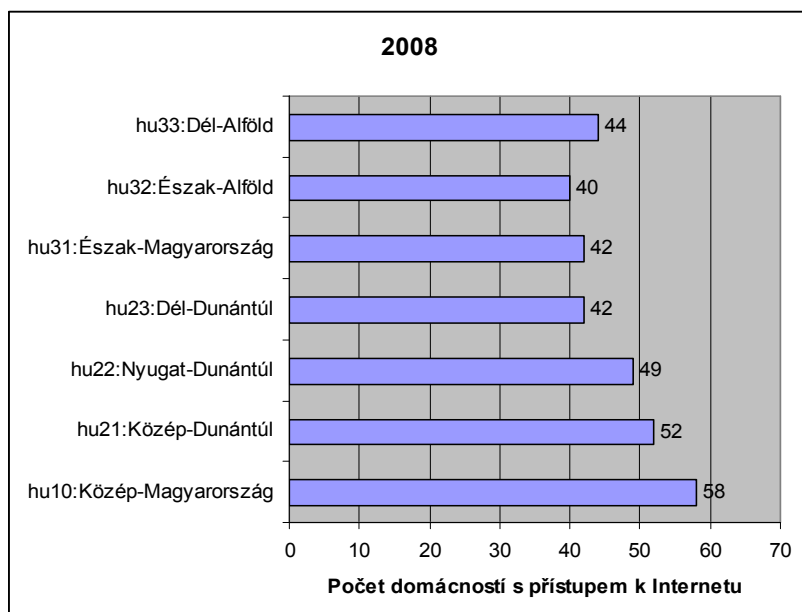

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

5.5 Regionální disparity informační společnosti v Maďarsku

Počet domácností, které mají přístup k Internetu, je v maďarských regionech poměrně vyrovnán, avšak nedosahuje ve většině případů 50 %.

Graf 5.15: Počet domácnosti s přístupem k Internetu v Maďarsku

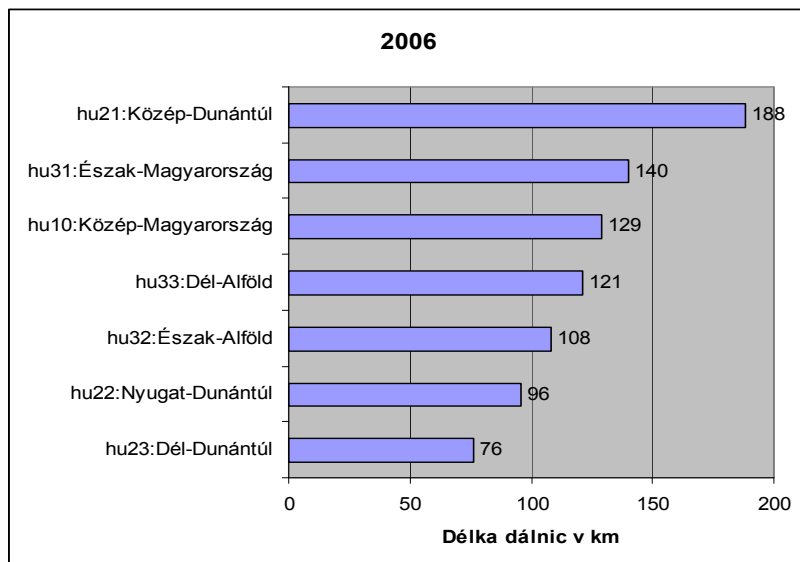

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

5.6 Regionální disparity dopravní infrastruktury v Maďarsku

Celková délka dálnic v Maďarsku 858 km je výrazně nadprůměrná proti sousedním státům V4 střední Evropy a v období 2001 – 2007 se prakticky zdvojnásobila.

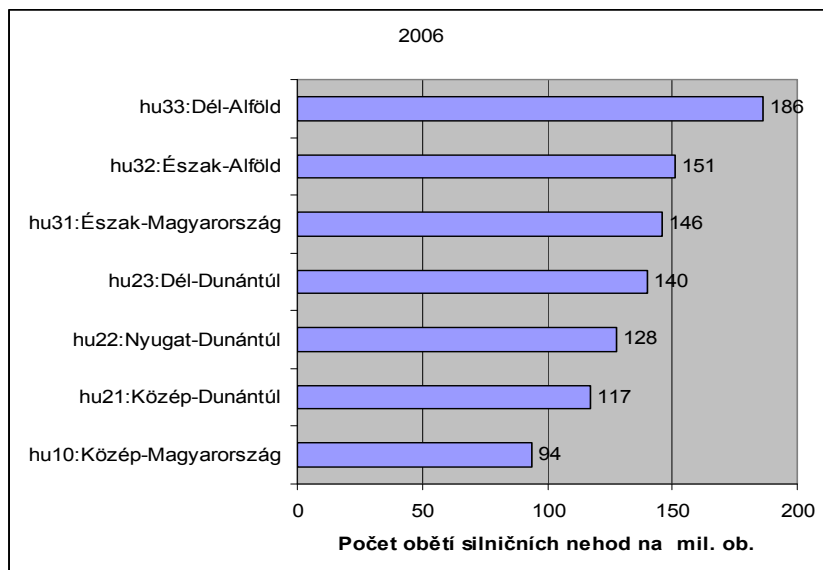
Graf 5.16: Délka dálnic v Maďarsku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Počet obětí silničních dopravních nehod na mil. obyvatel kromě centrálního regionu vysoce překračuje hodnotu 100 a je ve srovnání s ostatními sousedními státy nadprůměrný.

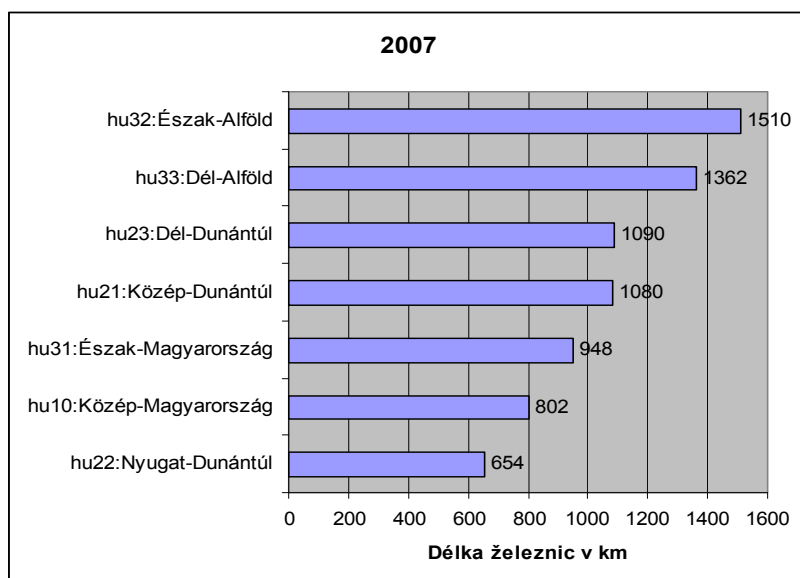
Graf 5.17: Oběti silničních nehod na mil. obyvatel

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Celková délka železnic dosáhla v roce 2007 hodnoty 7446 km. Od roku 2001 se však snižuje.

Graf 5.18: Délka železnic v Maďarsku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

5.7 Závěr k regionálním disparitám v Maďarsku

Mezi maďarskými regiony existují podstatné rozdíly v počtu obyvatel a také v ekonomické výkonnosti, kdy hodnota HDP/ob. nejvyspělejšího centrálního regionu s hlavním městem (Közép-Magyarország - 24900 PPS) je 2,6-násobná proti regionu nejzaostalejšímu (Észak-Alföld, 9500 PPS). Centrální region má HDP/ob. mírně nad průměrem EU27, avšak 4 ze 7 regionů nedosahují ani hodnoty 48 %. Rozptyl regionálního HDP/ob. se v posledních letech v Maďarsku zvětšuje, růst centrálního regionu v období 2000 – 2005 přesáhl hodnotu 33 % proti 15,2 % nejzaostalejšího regionu.

Z hlediska zaměstnanosti vykazuje Maďarsko podprůměrné hodnoty v rámci EU27. Všechny regiony jsou pod hodnotou 65 %, z toho 4 se dokonce pohybují kolem hodnoty 50 %. Míra nezaměstnanosti u nejvyspělejších regionů i v období růstu stagnovala a u ostatních rostla. Rozptyl regionální zaměstnanosti a zejména nezaměstnanosti se zvětšoval, což signalizuje prohlubování regionálních disparit.

Maďarsko patří k zemím s velmi nízkou podporou vědy a výzkumu jak v podílu výdajů na VaV a podpora vědy a výzkumu stagnuje.

Ve srovnání se zeměmi V4 vykazuje Maďarsko lepší dopravní infrastrukturu, zejména pokud jde o délku dálniční sítě.

6 Regionální disparity v Polsku

Polsko, oficiální název Polská republika, patří v rámci EU mezi velké státy s počtem obyvatel 38,1 mil. a rozlohou 312,7 tis. km².

6.1 Regionální struktura Polska

Pro regionální členění území Polska je využita metodika Nomenklatury územně statistických jednotek (NUTS). Z hlediska administrativně-správního je v Polsku uplatněna třístupňová struktura v členění na vojvodství (*województwo*), okresy (*powiat*) a obce (*gmina*).

Tabulka 6.1: Regionální struktura Polska podle NUTS

NUTS	Počet	Název
NUTS 1	6	Regiony - spojuje několik vojvodství
NUTS 2	16	Vojvodství (<i>województwa</i>) - vyšší územně samosprávný celek
NUTS 3	45	Podregiony, které jsou uměle vytvořeny spojením několika okresů
LAU 1	379	Okresy (<i>powiaty</i>) a města s právy okresu, resp. tzv. pověřené obce
LAU 2	2489	Obce (<i>gminy</i>)

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Samosprávnou funkci plní vojvodství na úrovni NUTS 2.

Tabulka 6.2: Základní charakteristiky regionů NUTS 2 v Polsku

Region/stát (2007)	Počet obyvatel v tis.	Rozloha v km ²	Hustota obyvatel na km ²
pl11:Lódzkie	2561,0	18219	140,6
pl12:Mazowieckie	5180,1	35579	145,6
pl21:Malopolskie	3275,1	15190	215,6
pl22:Slaskie	4661,6	12331	378,0
pl31:Lubelskie	2169,5	25114	86,4
pl32:Podkarpacie	2097,5	17844	117,5
pl33:Swietokrzyskie	1277,7	11691	109,3
pl34:Podlaskie	1194,4	20180	59,2
pl41:Wielkopolskie	3382,7	29826	113,4
pl42:Zachodniopomorskie	1692,6	22896	73,9
pl43:Lubuskie	1008,5	13989	72,1
pl51:Dolnoslaskie	2880,4	19948	144,4
pl52:Opolskie	1039,5	9412	110,4
pl61:Kujawsko-Pomorskie	2066,3	17970	115,0
pl62:Warminsko-Mazurskie	1426,5	24203	58,9
pl63:Pomorskie	2207,3	18293	120,7
pl: Polsko	38120,7	312685	121,9

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Z hlediska počtu obyvatel existují mezi regiony velmi výrazné rozdíly – poměr mezi nejlidnatějším regionem Mazowieckie a nejmenším Lubuskie je více než 5-ti násobný.

Tabulka 6.3: Mapa regionů NUTS 2 a NUTS 3 v Polsku

NUTS 2

NUTS 3

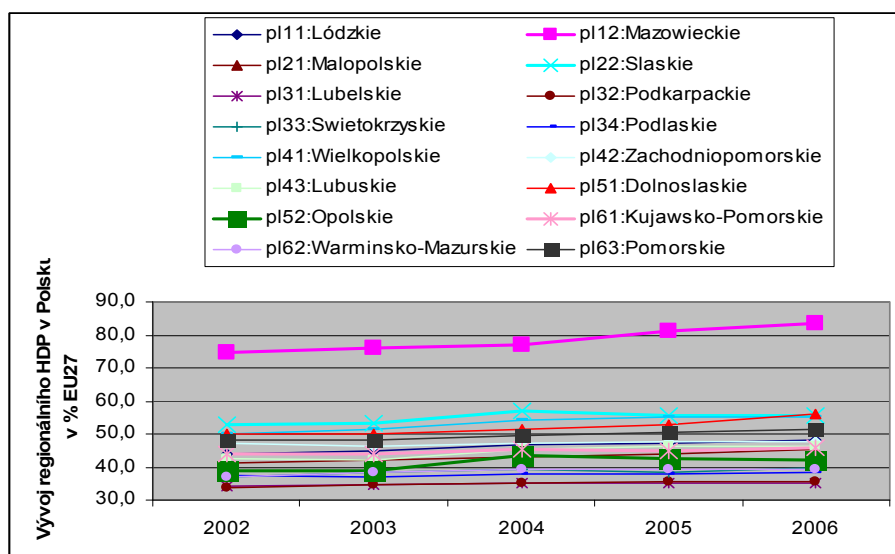

Zdroj: Eurostat, 2007

6.2 Regionální ekonomické disparity v Polsku

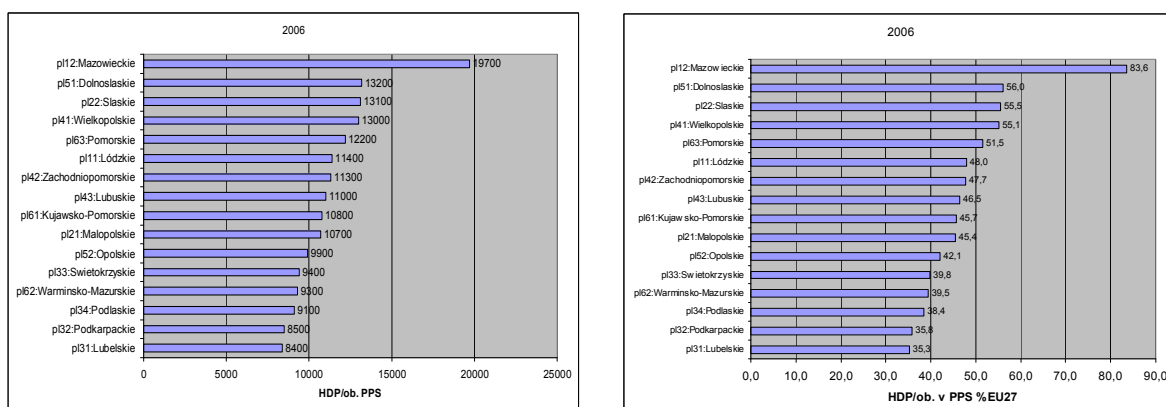
Polské regiony mají v rámci států V4 typický průběh vývoje HDP. U všech regionů došlo k růstu HDP, který však byl velmi nerovnoměrný. Projevuje se silná dichotomie mezi regionem kolem hlavního města Mazowieckie (není totožný jen s hlavním městem), který v HDP/obyvatele v roce 2006 dosáhl úrovně 83,6% k průměru EU27, a zejména regiony ve východním Polsku (Lubelskie a Podkarpackie) s hodnotou pouze těsně nad 35 % průměru EU27.

Graf 6.1: Vývoj regionálního HDP v Polsku v % EU27

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Graf 6.2: Regionální HDP na obyvatele v PPS v Polsku (2006)

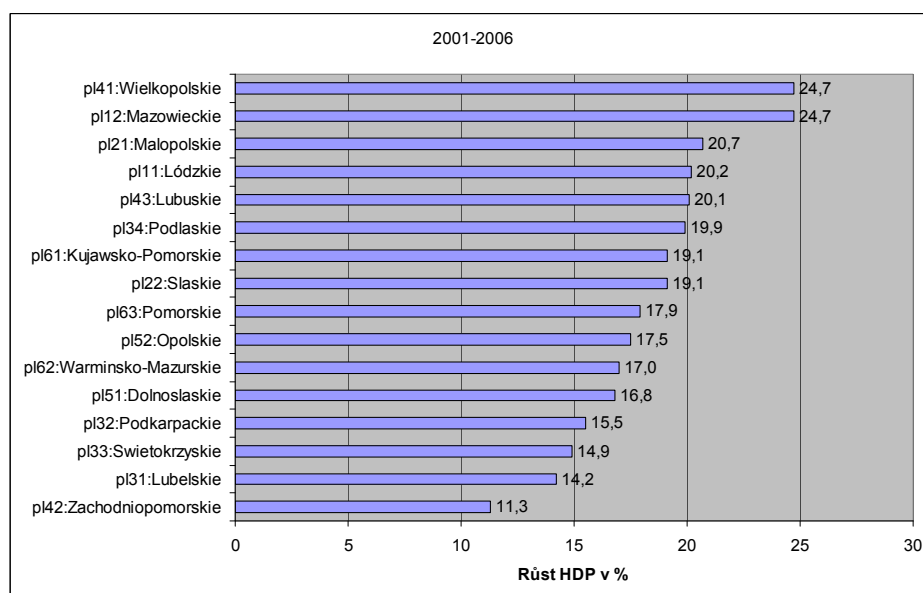

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Rozdíl mezi nejvyšší hodnotou HDP na obyvatele mezi regionem Mazowieckie s hlavním městem Varšavou a zaostalým regionem Lubelskie je téměř 2,4 násobný a vzrostl z hodnoty 2,2 v roce 2002.

Největší meziroční růsty HDP v období 2000 – 2005 nad 20 % vykázaly regiony Wielkopolskie a Mazowieckie, ostatní regiony měly růst nad 10 %.

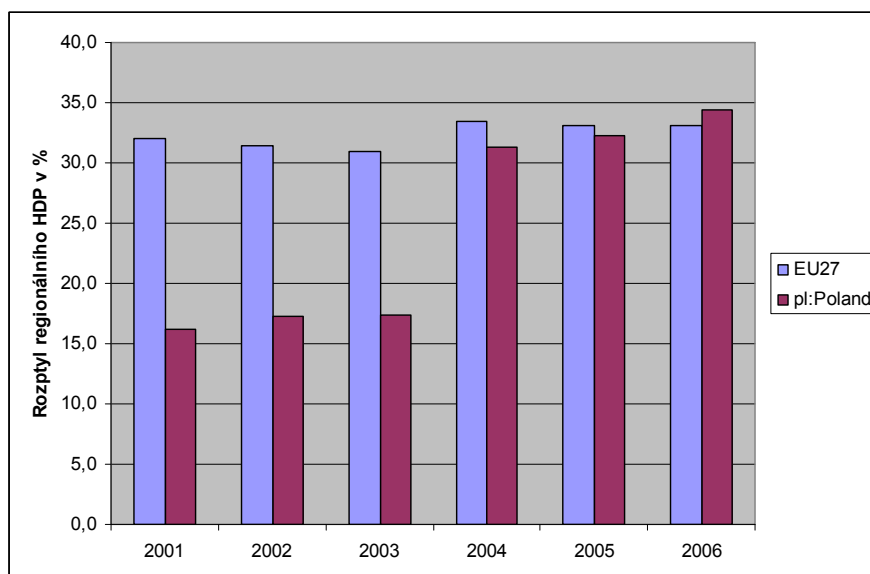
Graf 6.3: Meziroční růst regionálního HDP v Polsku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Zatímco v EU27 jako celku vykazuje rozptýl regionálního HDP spíše stagnující tendenci, v Polsku má prokazatelně rostoucí průběh, což signalizuje nárůst rozdílů mezi ekonomickou výkonností regionů. Skoková změna v roce 2004 je způsobena změnou vykazování – zavedení vojvodství na úrovni NUTS 2.

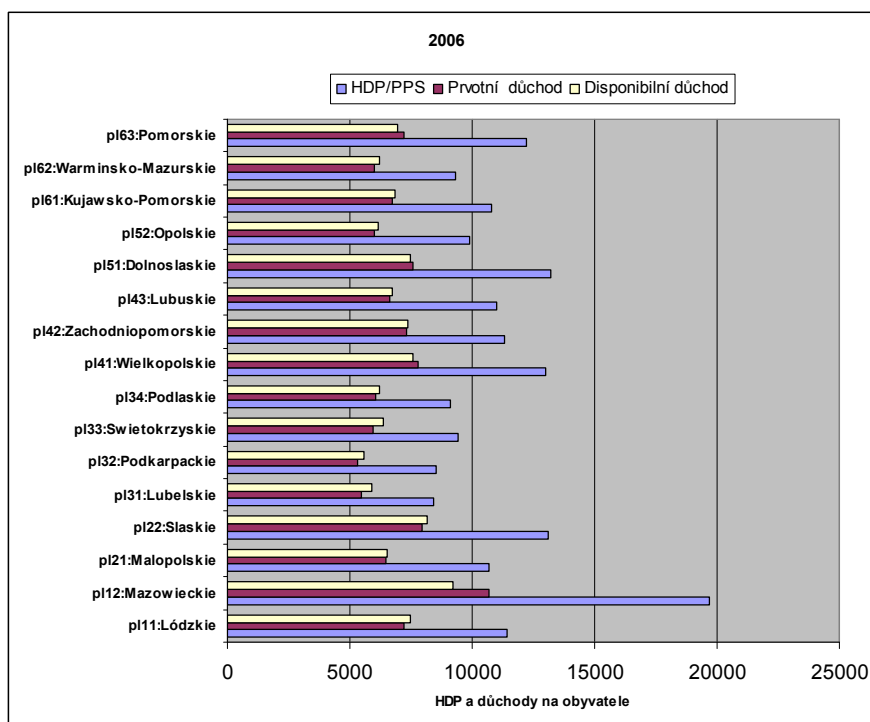
Graf 6.4: Rozptyl regionálního HDP v Polsku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Přestože rozdíly v HDP na obyvatele jsou v polských vojvodstvích velké, rozdělení prvotního a disponibilního důchodu v domácnostech (vyjádřených pomocí PPS a PPCS – viz definice) je regionálně vyrovnanější. Je však vidět výrazně výhodnější pozice regionu hlavního města (Mazowieckie) a Slaskie. Např. rozdíl u disponibilního důchodu na obyvatele v roce 2006 byl 9214 PPCS v regionu Mazowieckie k 6136 PPCS v regionu Opolskie.

Graf 6.5: HDP a důchody na obyvatele v Polsku (2006)

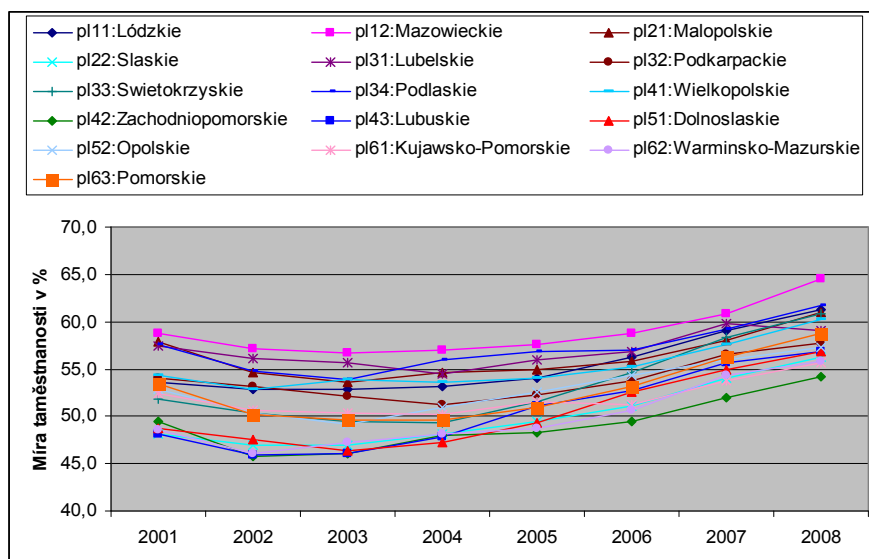

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

6.3 Regionální disparity trhu práce v Polsku

Polsko patří ke státům s nízkou mírou zaměstnanosti, jen region Mazowieckie s hlavním městem se blíží k hodnotě 65 %, nad 60 % je jen 5 dalších regionů. Přesto lze pozorovat z grafu celkový růst zaměstnanosti ve všech polských regionech.

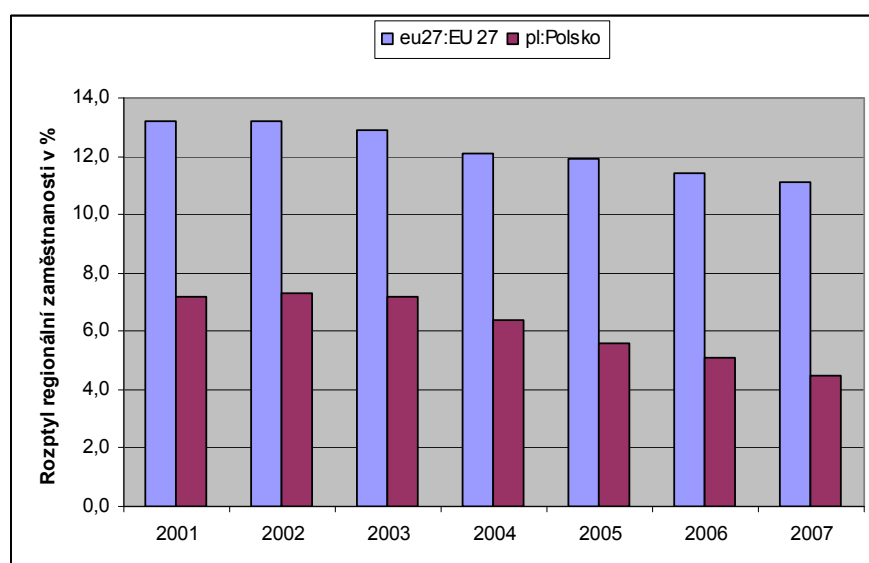
Graf 6.6: Míra zaměstnanosti v Polsku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Ve srovnání s průměrem EU27 je rozptyl regionální zaměstnanosti v NUTS2 regionech méně než poloviční, v posledních třech letech před vypuknutím ekonomické krize vykazoval znatelný pokles, což svědčí o konvergenci mezi regiony v tomto indikátoru.

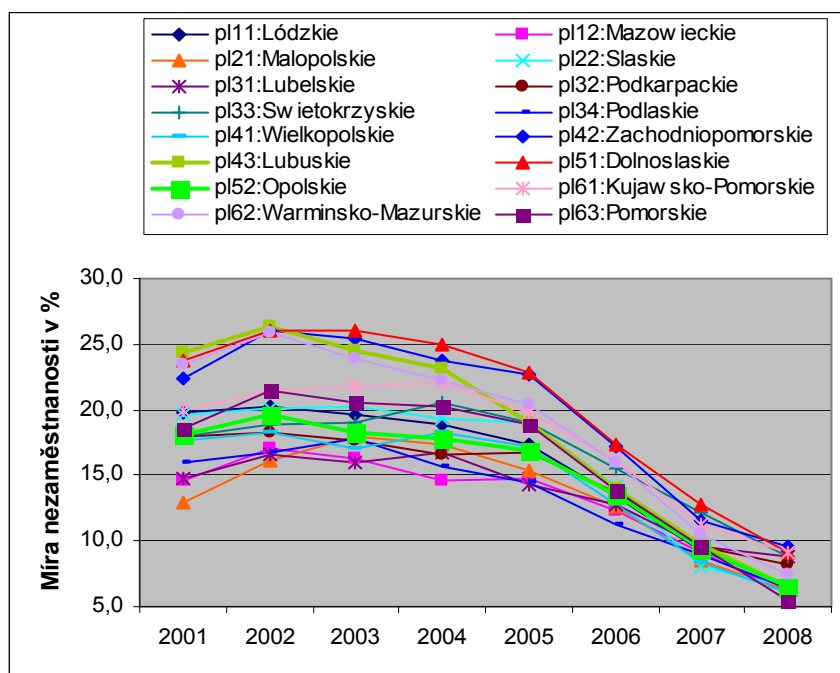
Graf 6.7: Rozptyl regionální zaměstnanosti v Polsku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Míra nezaměstnanosti zaznamenala v letech 2003 – 2008 významný pokles u všech regionů z nejvyšší hodnoty 24,3% (Lubuskie) v roce 2001 na nejvyšší hodnotu 9,5 v roce 2008 (Zachodniopomorskie).

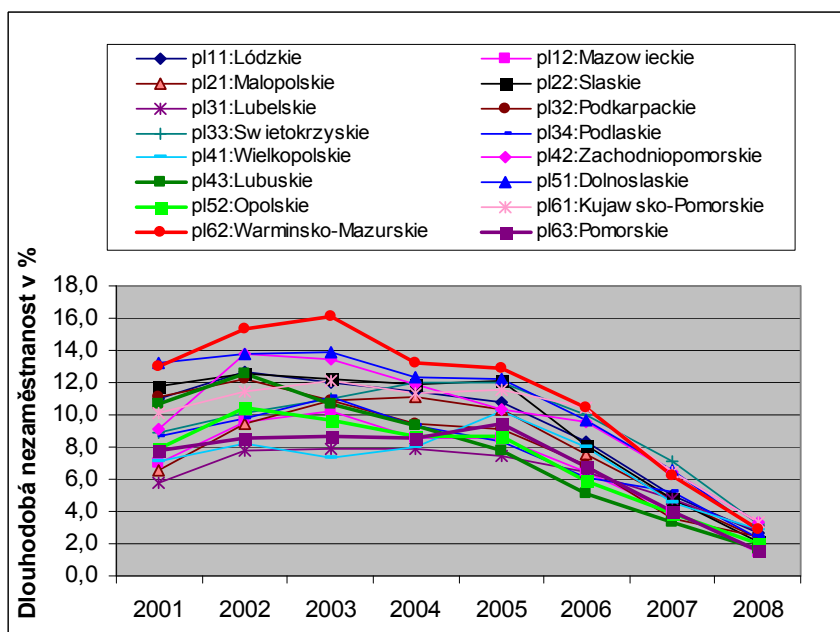
Graf 6.8: Regionální míra nezaměstnanosti v Polsku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Po nárůstu do roku 2003 došlo až do roku 2008 k významnému poklesu dlouhodobé nezaměstnanosti ve všech regionech z hodnoty v intervalu mezi 8 až 16 % pod 4 % u všech regionů.

Graf 6.9: Vývoj regionální dlouhodobé míry nezaměstnanosti v Polsku

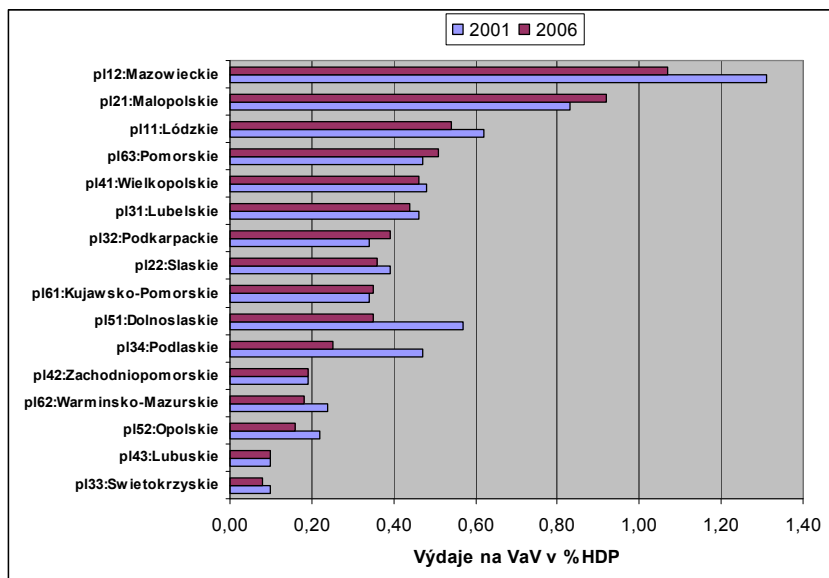

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

6.4 Regionální disparity výzkumu a vývoje v Polsku

Polsko patří k zemím s malou a klesající podporou vědy a výzkum – na národní úrovni byl pokles v letech 2001-2006 z 0,62 % na 0,57 % HDP. K poklesu došlo u 8 regionů, výrazný je pokles u vedoucího regionu Mazowieckie, který jediný přesáhl hodnotu 1 % HDP.

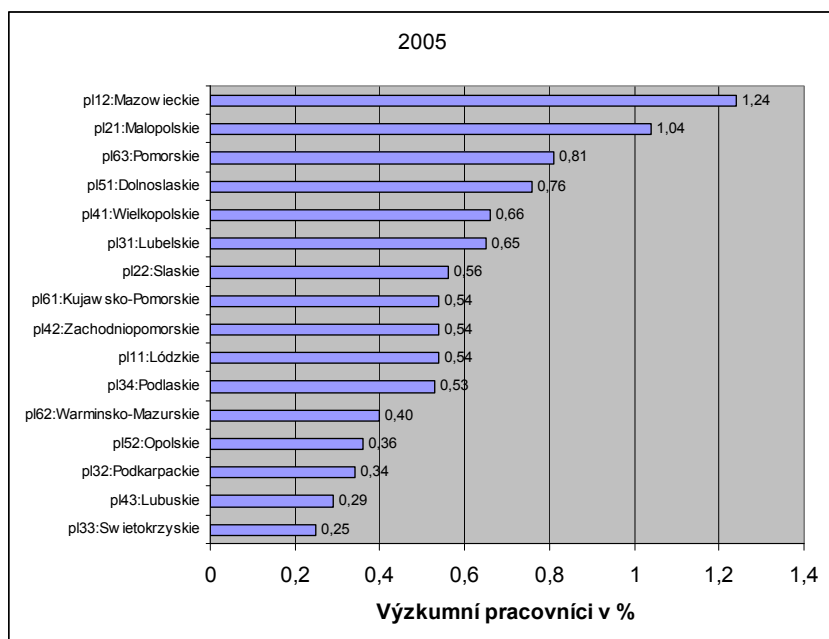
Graf 6.10: Výdaje na VaV jako % HDP v Polsku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Zaměstnanost pracovníků ve výzkumu v podstatě kopíruje finanční podporu výzkumu, mezi regiony však existují výrazné rozdíly.

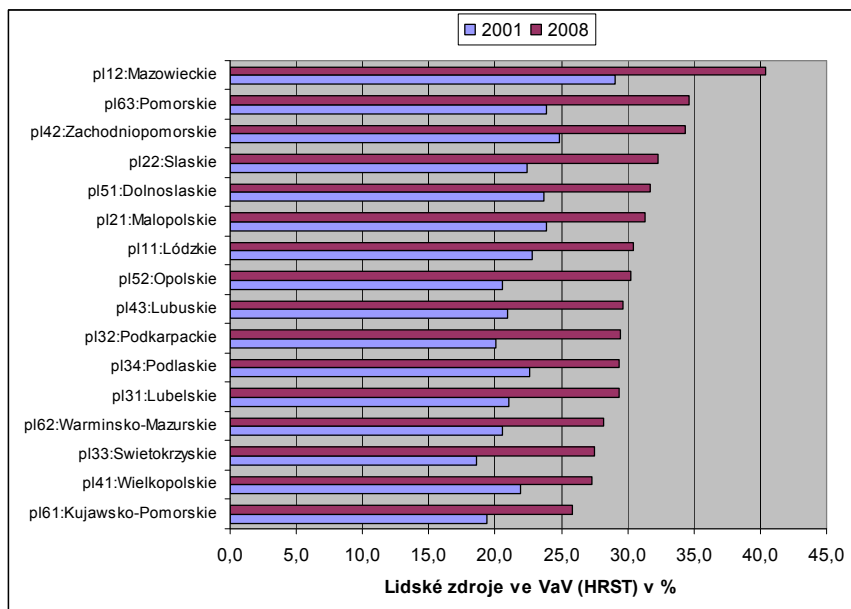
Graf 6.11: Výzkumní pracovníci v % zaměstnanosti v Polsku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Ve všech vojvodstvích došlo v období 2001 – 2008 ke zvýšení počtu a kvalifikace lidských zdrojů ve výzkumu s hodnotou až plus 10 %.

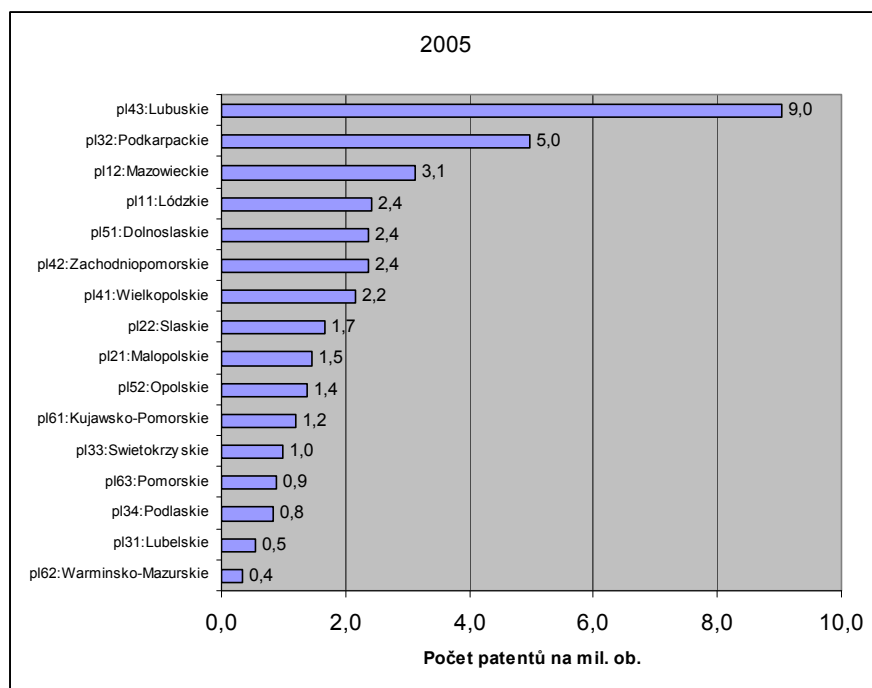
Graf 6.12: Lidské zdroje ve VaV (HRST) v % v Polsku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Polsko vykazuje ve srovnání se státy střední Evropy velmi nízký počet patentových žádostí. Průměr Polska 3,4 na mil. obyvatel je nejnižší ze všech sledovaných zemí.

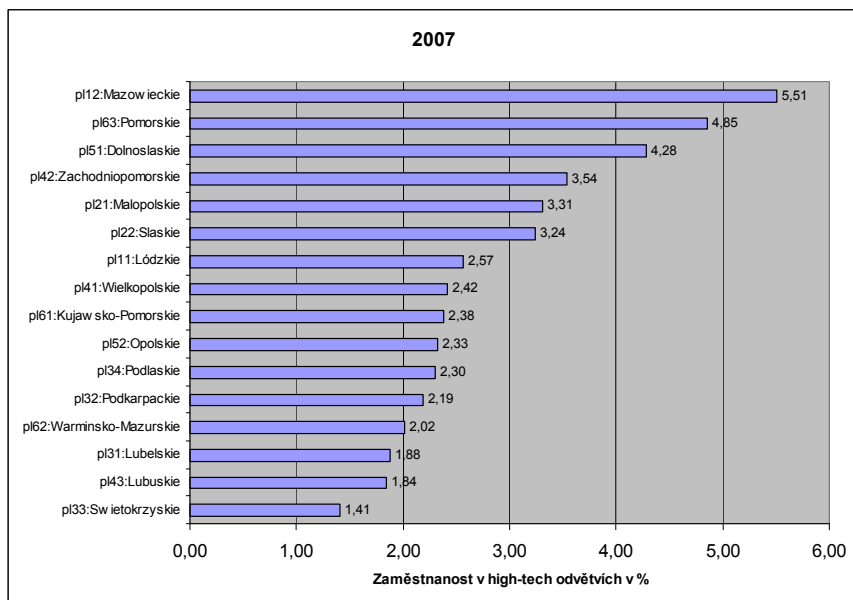
Graf 6.13: Patentové žádosti EPO v Polsku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Zaměstnanost v high-tech odvětvích je nízká a mezi regiony silně nevyrovnaná, což odpovídá rozložení high-tech odvětví v Polsku.

Graf 6.14: Zaměstnanost v high-tech odvětvích v Polsku

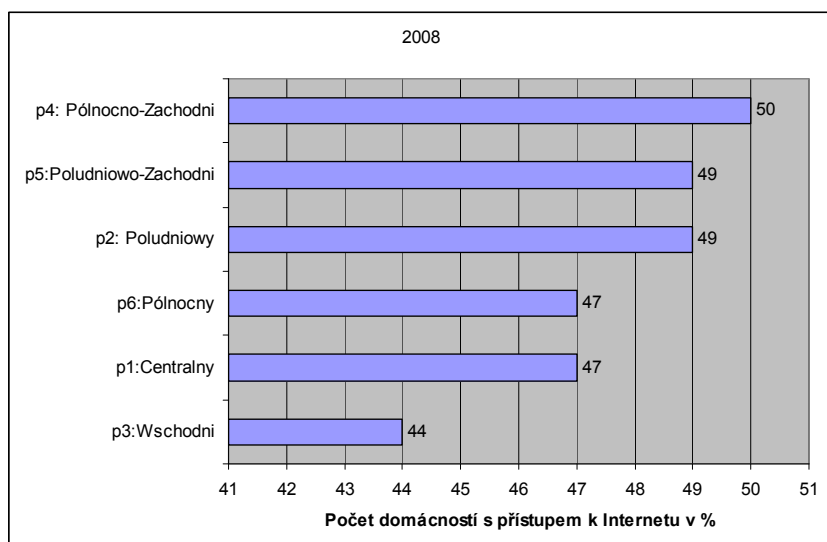

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

6.5 Regionální disparity informační společnosti v Polsku

Počet domácností, které mají přístup k Internetu není v databázi Eurostatu uveden pro regiony NUTS 2 ale jen pro regiony NUTS 1. Průměr v celém Polsku je 48 %, rozdělení odpovídá vyšší vyspělosti polských západních regionů a zaostalosti polských východních regionů.

Graf 6.15: Počet domácností s přístupem k Internetu v Polsku

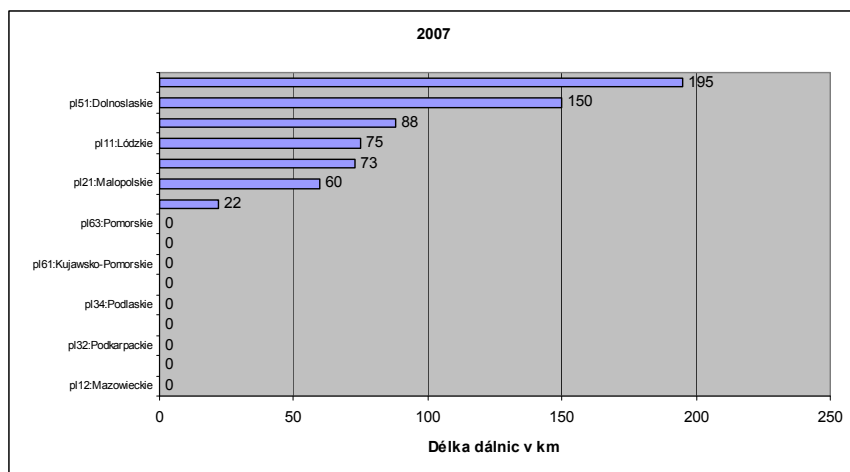

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

6.6 Regionální disparity dopravní infrastruktury v Polsku

Celková délka dálnic v Polsku vzrostla z 398 km v roce 2001 na 663 km v roce 2007, ale je výrazně podprůměrná proti sousedním státům střední Evropy. Dálnice jsou vybudovány jen v 7 ze 16 vojvodství.

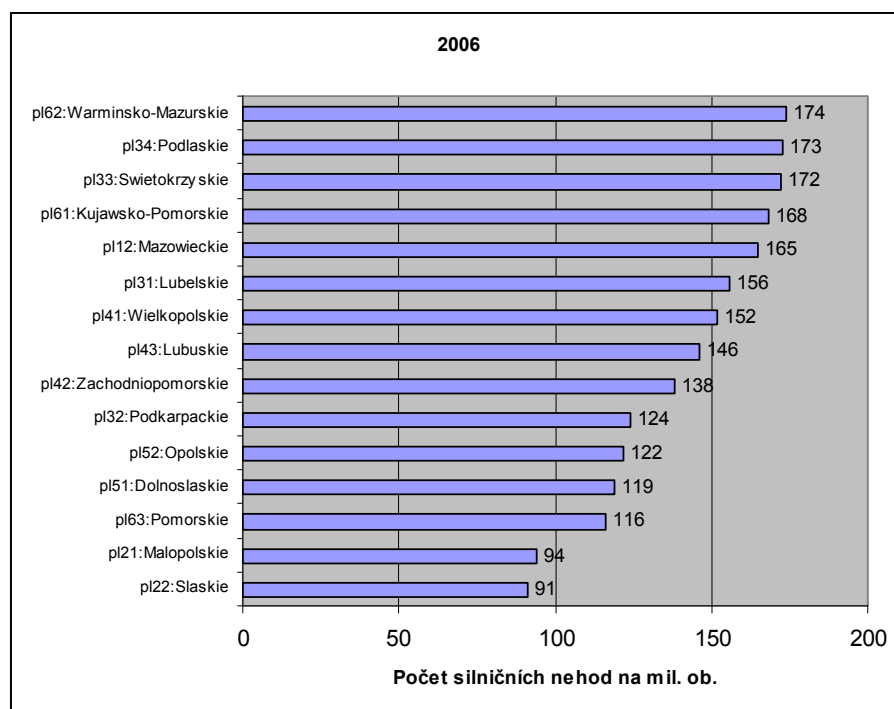
Graf 6.16: Délka dálnic v Polsku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Počet obětí silničních dopravních nehod na mil. obyvatel je kromě dvou vojvodství výrazně nad hodnotou 100 a je vyšší než v okolních státech.

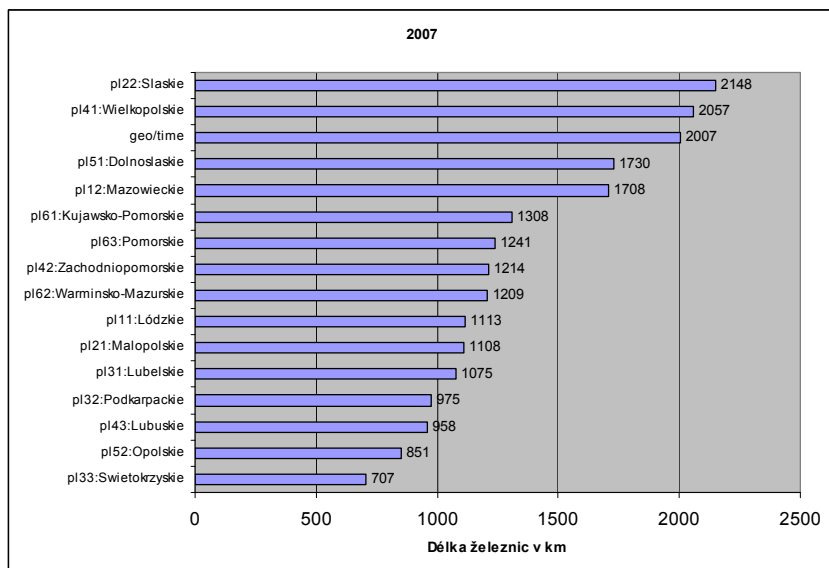
Graf 6.17: Oběti silničních nehod na mil. obyvatel

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Celková délka železnic dosáhla v roce 2007 hodnoty 20107 km a od roku 2001 se snižuje (21119).

Graf 6.18: Celkové délka železnic

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

6.7 Závěr k regionálním disparitám v Polsku

Mezi Polskými regiony na úrovni vojvodství existují podstatné rozdíly v počtu obyvatel a také v ekonomické výkonnosti, kdy hodnota HDP/ob. nejvyspělejšího regionu s hlavním městem Varšavou (region Mazowiecki) je dvojnásobná (19700 PPS) proti nejzaostalejšímu regionu Poslaskie (9100 PPS). Polské regiony vykázaly po roce 2001 výrazný ekonomický růst, který dosahoval u pěti regionů více jak 20% a byl zabrzděn světovou ekonomickou krizí.

Z hlediska zaměstnanosti vykazuje Polsko podprůměrné nízké hodnoty a průměru EU27 nad 65 % se přibližuje pouze jeden region (Mazowiecki – 64,6 %). U 10 vojvodství je zaměstnanost pod 60 %.

Na druhé straně došlo až do roku 2008 k významnému snížení nezaměstnanosti u všech regionů z původní maximální hodnoty 24% pod hodnotu 9 %. Podobný radikální pokles se týká dlouhodobé nezaměstnanosti.

Polsko patří k zemím s výrazně nízkou podporou vědy a výzkumu jak v podílu výdajů na VaV, tak v počtu patentových žádostí ve srovnání se zeměmi V4. Podpora VaV za poslední sledované období dokonce poklesla u 10 regionů.

Ve srovnání se zeměmi V4 vykazuje Polsko výrazně horší dopravní infrastrukturu, zejména pokud jde o délku dálniční sítě.

7 Regionální disparity na Slovensku

Slovensko, oficiální název Slovenská republika, patří v rámci EU mezi malé státy s počtem obyvatel 5,4 mil. a rozlohou 49 tis. km².

7.1 Regionální struktura Slovenska

Pro regionální členění území Slovenska je využita metodika Nomenklatury územně statistických jednotek (NUTS). Konkrétní rozdělení je provedeno následujícím způsobem:

Tabulka 7.1: Regionální struktura Slovenska podle NUTS

NUTS	Počet	Název
NUTS 1	1	Území Slovenska
NUTS 2	4	Oblasti (sdružené kraje pro pomoc EU)
NUTS 3	8	Samosprávné kraje (vyšší územní celky)
LAU 1	79	Okresy
LAU 2	2891	Obce

Zdroj: Eurostat 2007

Samosprávnými regiony jsou kraje na úrovni NUTS 3.

Tabulka 7.2: Základní charakteristiky regionů NUTS 2 na Slovensku

Region NUTS 2/stát 2007	Počet obyvatel v tis.	Rozloha v km ²	Hustota obyvatel na km ²
sk01:Bratislavský kraj	608,8	2052	296,7
sk02:Západné Slovensko	1863,0	14993	124,3
sk03:Stredné Slovensko	1350,7	16256	83,1
sk04:Východné Slovensko	1574,8	15733	100,1
sk: Slovensko	5397,3	49034	90,8

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

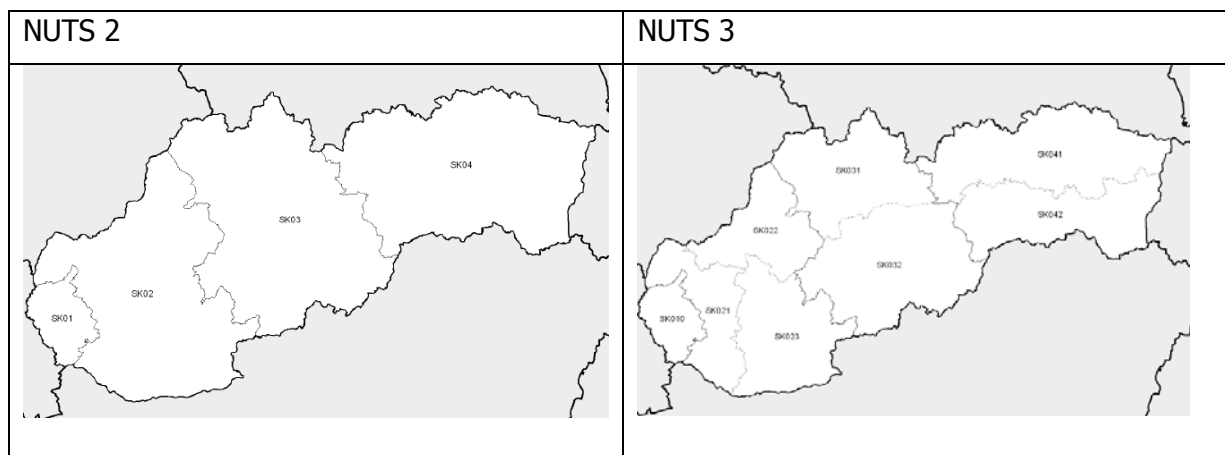
Z hlediska počtu obyvatel neexistují mezi regiony NUTS 2 i NUTS 3 výrazné rozdíly s výjimkou Bratislavského kraje u NUTS 2.

Tabulka 7.3: Počet obyvatel v krajích na Slovensku

Region NUTS 3 (2007)	Počet obyvatel
sk010 Bratislavský kraj	609,1
sk021 Trnavský kraj	555,9
sk022 Trenčianský kraj	600,1
sk023 Nitrianský kraj	706,9
sk031 Žilinský kraj	695,5
sk032 Banskobystrický kraj	655,1
sk041 Prešovský kraj	801,2
sk042 Košický kraj	773,8

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Tabulka 7.4: Mapa regionů NUTS 2 a NUTS 3 na Slovensku

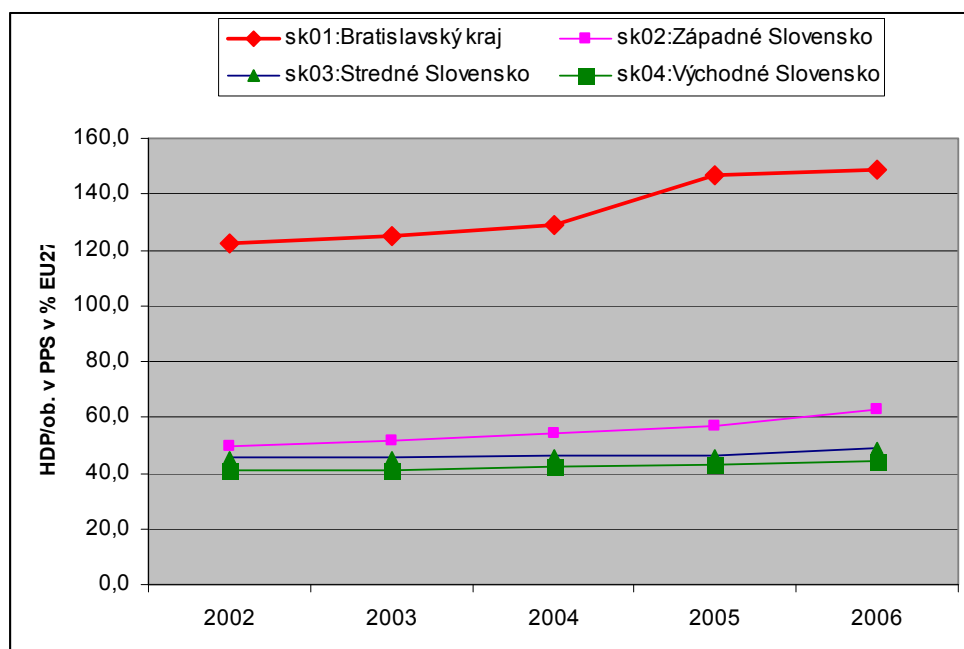

Zdroj: Eurostat, 2007

7.2 Regionální ekonomické disparity na Slovensku

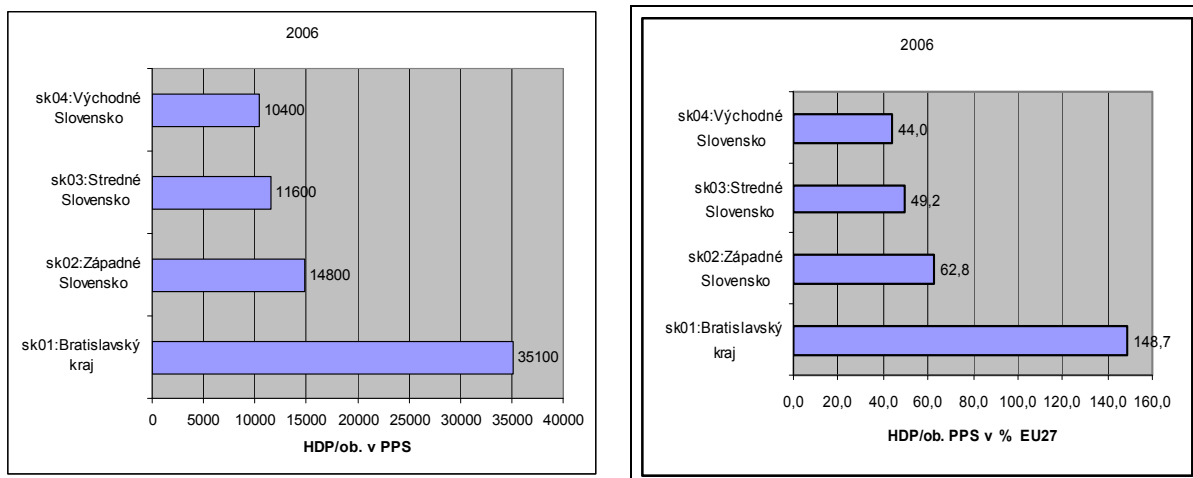
Slovenské regiony NUTS 2 vykázaly ve sledovaném období v rámci EU27 výrazný růst HDP/obyvatele. Z grafu vyplývá dichotomní charakter ekonomiky s výraznou převahou Bratislavského kraje, který se ekonomickou výkonností již dostal nad úroveň 150 % průměru EU27. Úroveň ostatních regionů se pohybuje od 44 % do 62 % a rozdíl se zvětšuje. Je-li poměr mezi regiony NUTS 2 v HDP/obyvatele 3,38, pak mezi kraji na úrovni NUTS 3 je tento poměr větší – pro nejchudší Prešovský kraj je to 4,29.

Graf 7.1: Vývoj regionálního HDP na Slovensku v % EU27

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

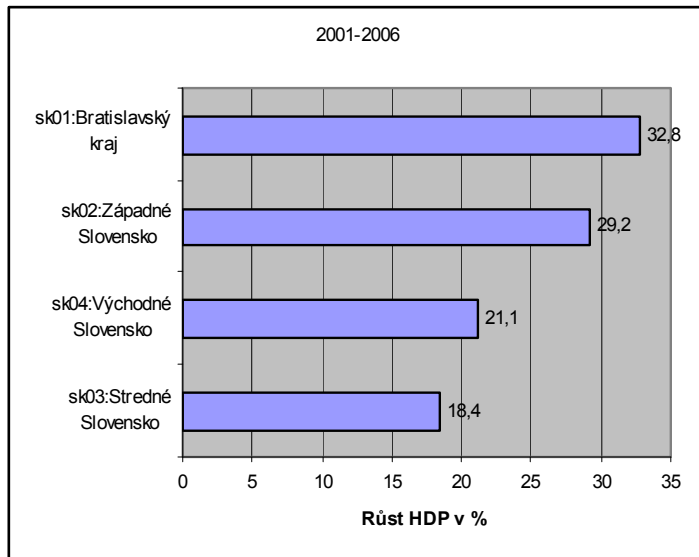
Graf 7.2: Regionální HDP na obyvatele v PPS na Slovensku (2006)

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Největší meziroční růsty HDP v období 2000 – 2005 vykázal Bratislavský kraj (32,8 %), což prohloubilo jeho náskok nad ostatními regiony. Střední a východní část Slovenska výrazně za tímto růstem zaostává.

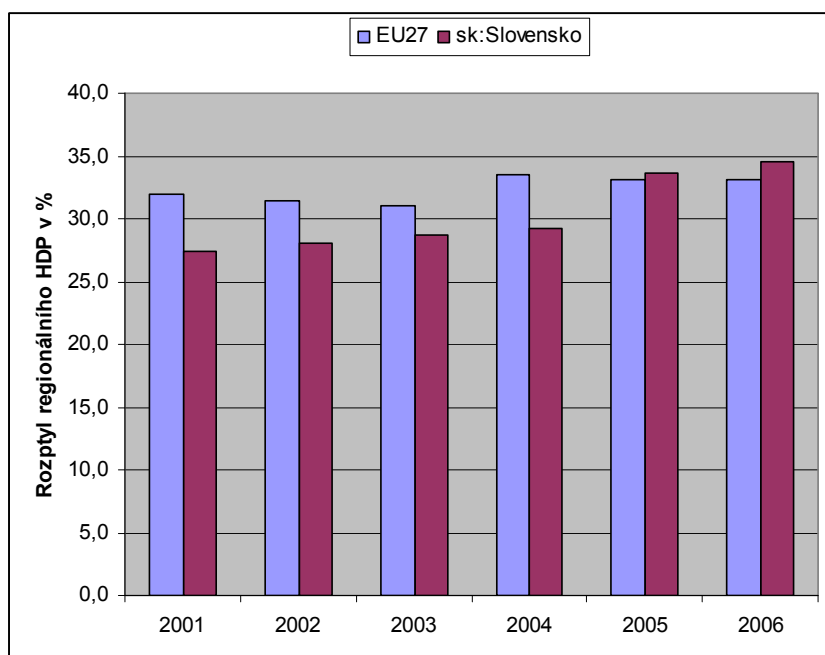
Graf 7.3: Meziroční růst regionálního HDP v Slovensku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

V EU27 jako celku rozptyl regionálního HDP spíše v posledních letech stagnoval, na Slovensku došlo k významnému růstu – za léta 2001 – 2006 se rozptyl zvýšil z 27,4 % na 34,5 %, což signalizuje zvýšení rozdílů mezi ekonomickou výkonností regionů a divergenci.

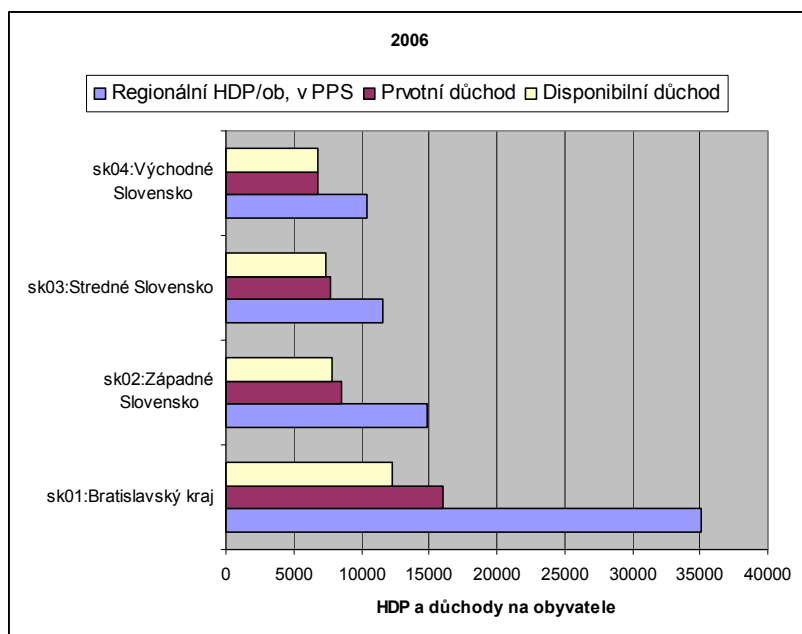
Graf 7.4: Rozptyl regionálního HDP na Slovensku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Zatímco rozdíly v HDP na obyvatele jsou u slovenských regionů velké (3,4 násobek), rozdělení prvotního a disponibilního důchodu v domácnostech (vyjádřených pomocí PPS a PPCS – viz definice) je mezi regiony (max/min) v poměru 2,3 a 1,8.

Graf 7.5: HDP a důchody na obyvatele na Slovensku (2006)

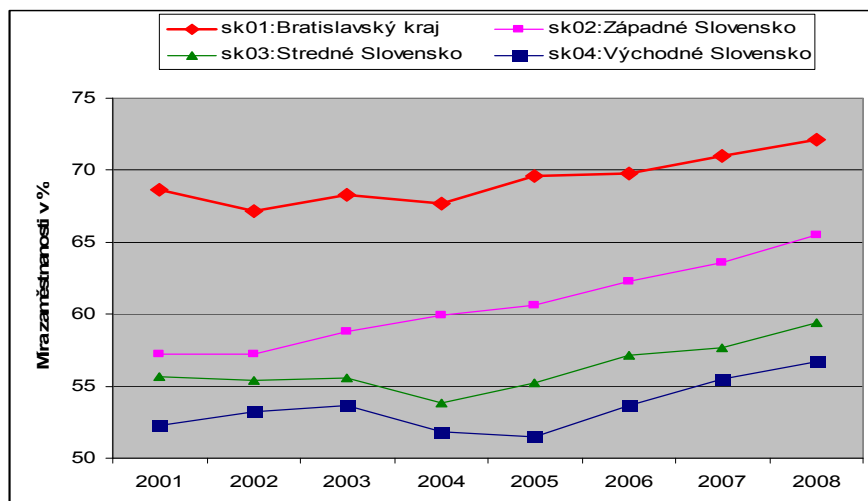

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

7.3 Regionální disparity trhu práce na Slovensku

Slovensko patří ke státům, jehož míra zaměstnanosti (62,3 %) se přibližuje průměru EU27 (65,9 %). Jak z grafu vyplývá, Bratislavský region již v roce 2006 dosáhl cílové lisabonské hodnoty 70 %. Zaměstnanost snižují regiony na středním a východním Slovensku, její průběh měl však výrazně růstovou tendenci.

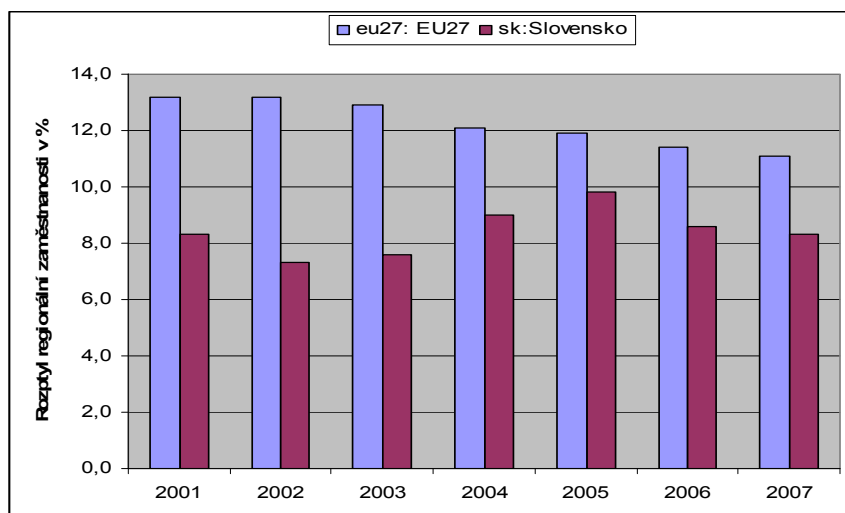
Graf 7.6: Míra zaměstnanosti na Slovensku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Ve srovnání s průměrem EU27 je rozptyl regionální zaměstnanosti v NUTS2 regionech nižší, v posledních třech letech sledovaného období klesal, což svědčí o snižování rozdílů mezi regiony.

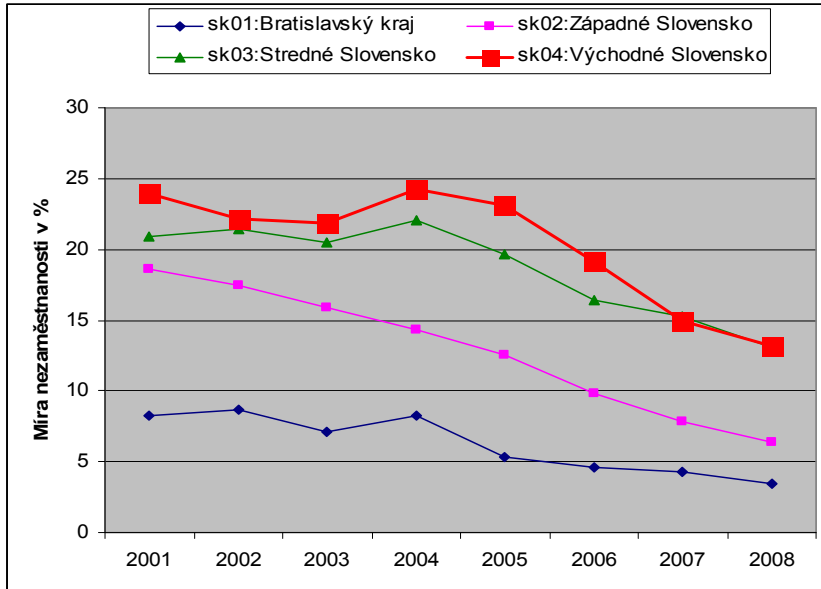
Graf 7.7: Rozptyl regionální zaměstnanosti na Slovensku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Přestože míra nezaměstnanosti vykazovala v letech 2005 – 2008 významný pokles u všech regionů, je stále kromě Bratislavského kraje vysoká a u dvou regionů byla v roce 2008 nad 10 %.

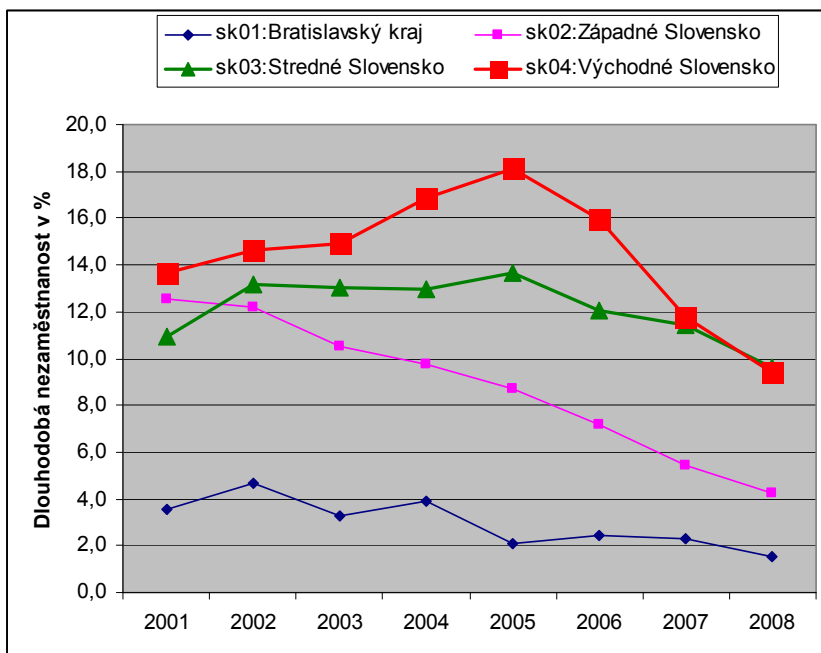
Graf 7.8: Regionální míra nezaměstnanosti na Slovensku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Po významném nárůstu do roku 2005 u dvou kritických regionů došlo až do roku 2008 k významnému poklesu dlouhodobé nezaměstnanosti ve všech NUTS 2 regionech.

Graf 7.9: Vývoj regionální dlouhodobé míry nezaměstnanosti na Slovensku

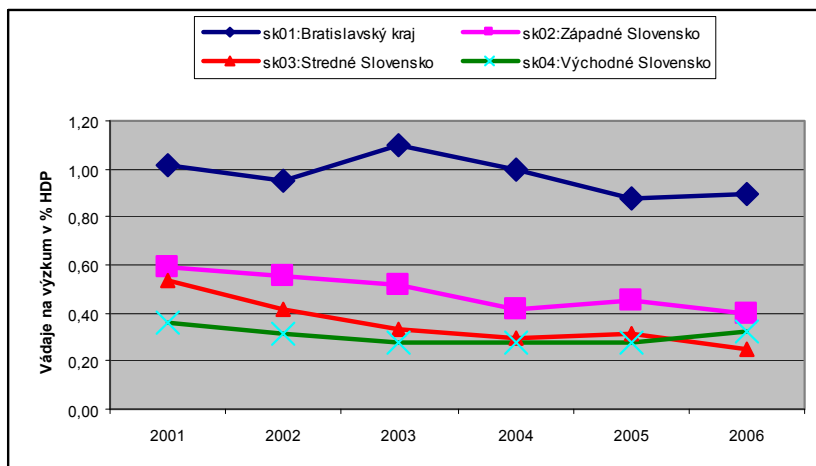

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

7.4 Regionální disparity výzkumu a vývoje na Slovensku

Slovensko patří k zemím s malou a klesající podporou vědy a výzkumu. Jeho průměr výdajů na VaV (0,46 % z HDP) vysoce podkračuje průměr EU (1,85), přitom jen jeden region se pohybuje kolem 1 %, ostatní regiony se propadly pod 0,4 % HDP.

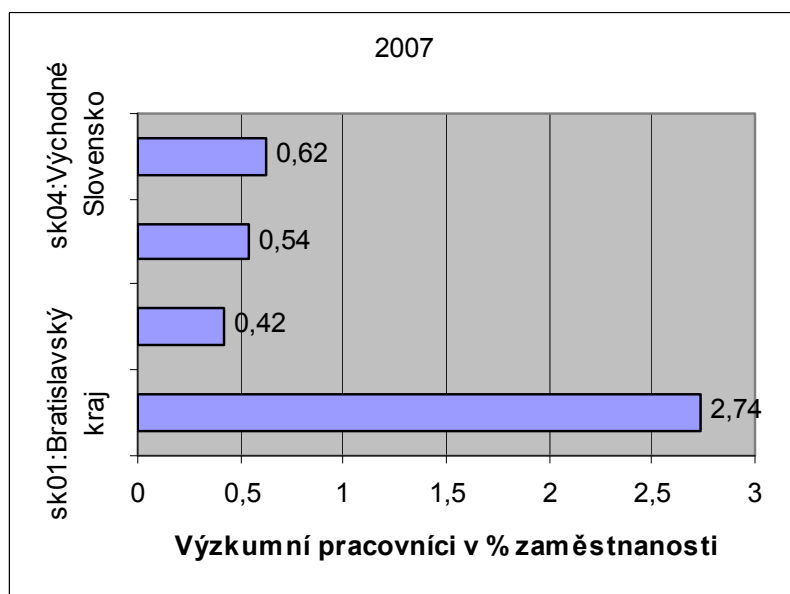
Graf 7.10: Výdaje na VaV jako % HDP na Slovensku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Zaměstnanost pracovníků ve výzkumu kromě Bratislavského kraje se pohybuje kolem hodnoty 0,5 %, což odpovídá většině regionů mimo hlavní město u sledovaných zemí V4.

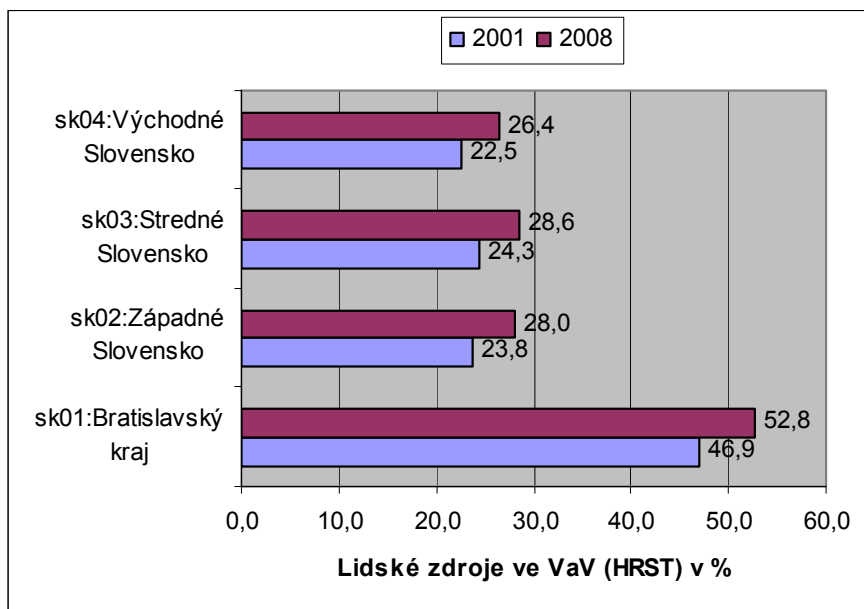
Graf 7.11: Výzkumní pracovníci v % zaměstnanosti na Slovensku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Ve všech regionech došlo v období 2001 – 2008 ke zvýšení počtu a kvalifikace lidských zdrojů, mezi regiony přitom neexistují kromě Bratislavského kraje podstatné rozdíly.

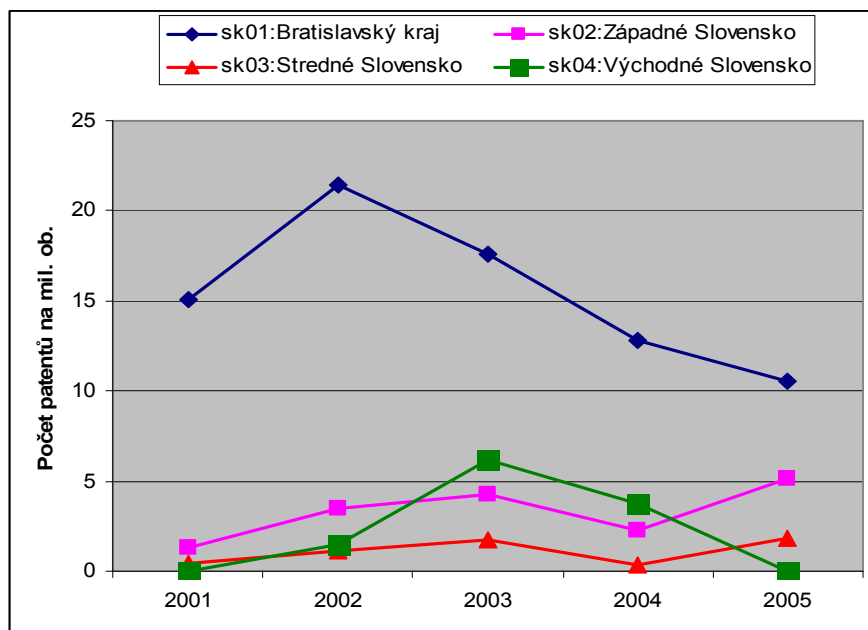
Graf 7.12: Lidské zdroje ve VaV (HRST) v % na Slovensku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Slovensko vykazuje ve srovnání se státy střední Evropy nízký počet patentových žádostí k EPO. U nejvýznamnějšího kraje s výzkumným potenciálem trvá od roku 2002 pokles. Průměr 6 patentů za Slovensko je téměř zanedbatelný vůči průměru 114 EU.

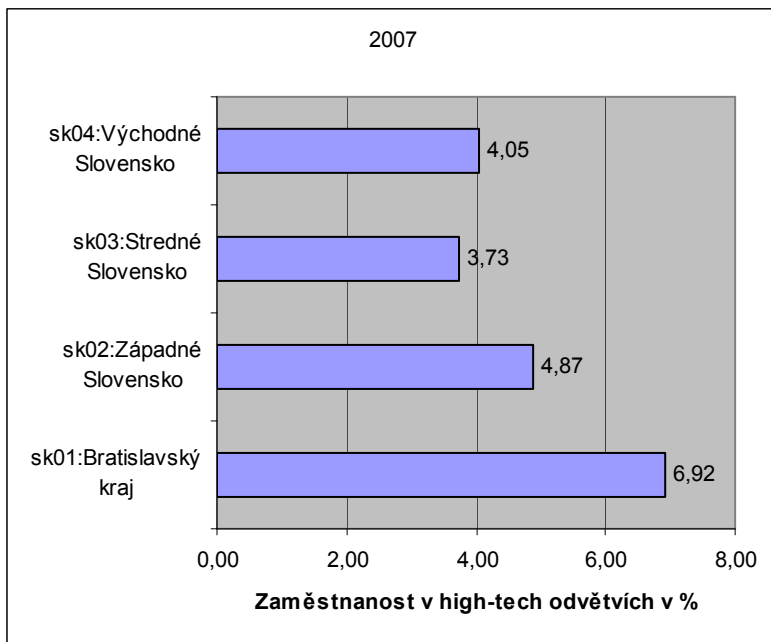
Graf 7.13: Patentové žádosti EPO na Slovensku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Zaměstnanost v high-tech odvětvích je s výjimkou Bratislavského kraje vyrovnaná a odpovídá okolním zemím

Graf 7.14: Zaměstnanost v high-tech odvětvích na Slovensku

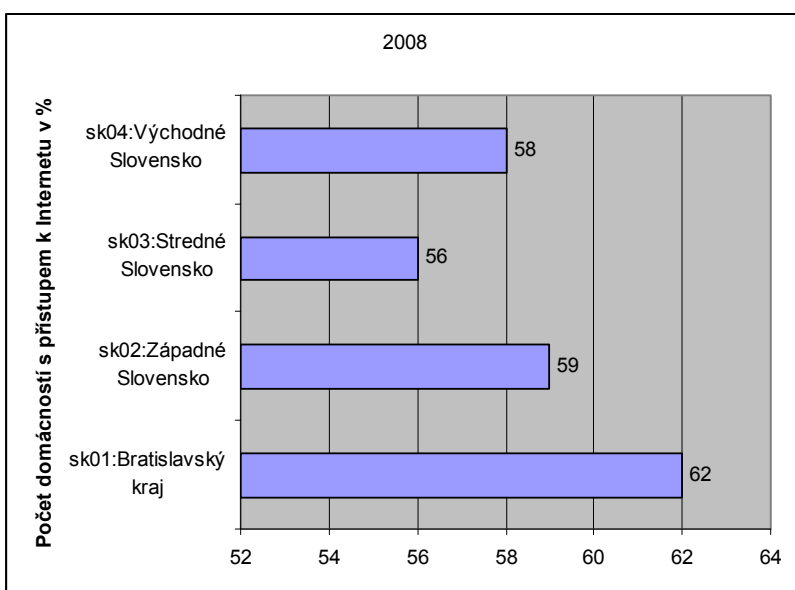

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

7.5 Regionální disparity informační společnosti na Slovensku

Počet domácností, které mají přístup k Internetu ve slovenských regionech odpovídá vyspělosti těchto regionů.

Graf 7.15: Počet domácností s přístupem k Internetu na Slovensku

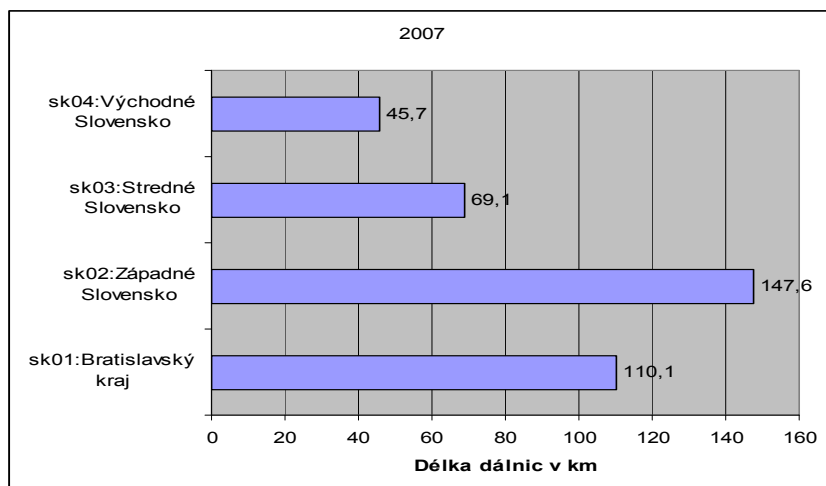

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

7.6 Regionální disparity dopravní infrastruktury na Slovensku

Celková délka dálnic na Slovensku 372 km je nedostatečná z hlediska potřeb rozvoje státu, zejména v odlehlých částech země na středním a východním Slovensku

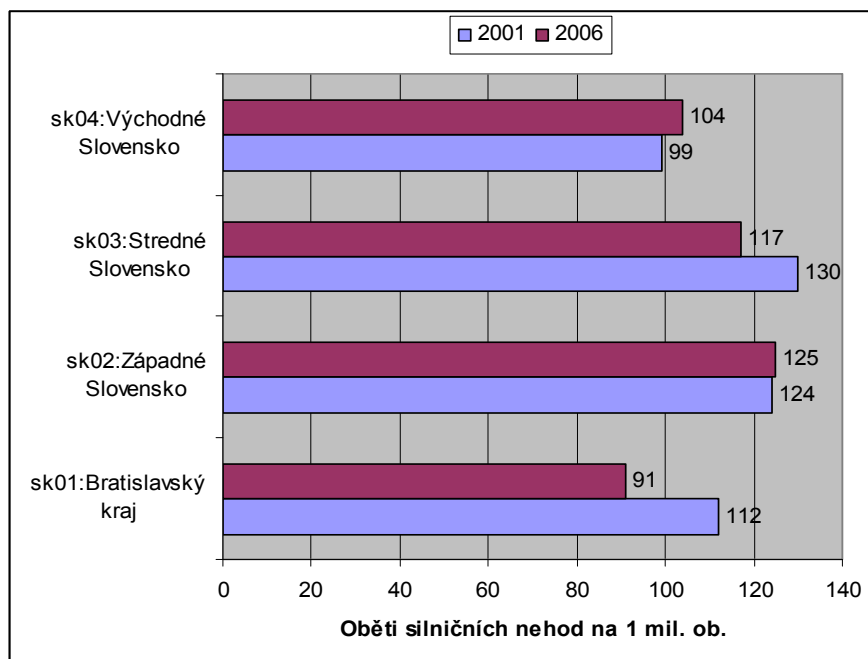
Graf 7.16: Délka dálnic na Slovensku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Počet obětí silničních nehod je v krajích vyrovnaný.

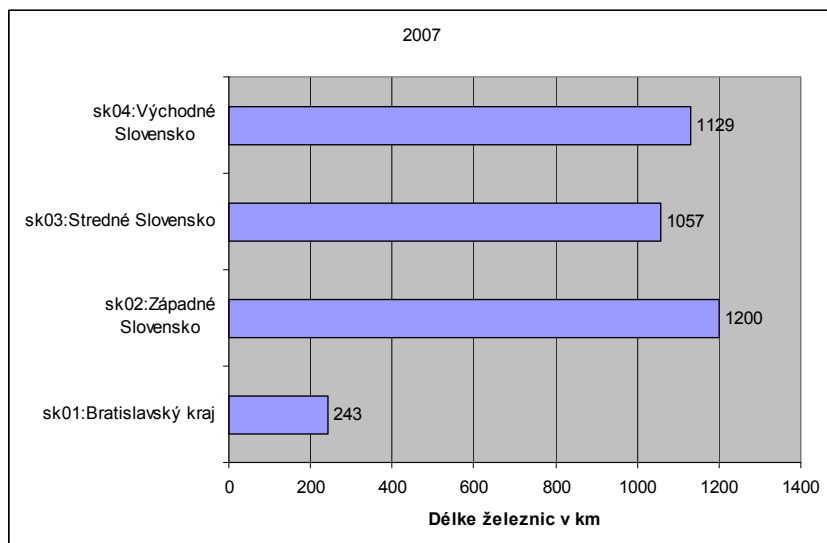
Graf 7.17: Oběti silničních nehod na mil. obyvatel na Slovensku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Celková délka železnic dosáhla v roce 2007 hodnoty 3629 km a od roku 2001 se snižuje.

Graf 7.18: Celková délka železnic

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

7.7 Závěr k regionálním disparitám na Slovensku

Mezi slovenskými regiony na úrovni krajů neexistují podstatné rozdíly v počtu obyvatel, avšak jsou podstatné rozdíly v ekonomické výkonnosti, kdy hodnota HDP/ob. nejvyspělejšího regionu s hlavním městem Bratislavou je trojnásobná (35100 PPS) proti nejzaostalejšímu regionu Východné Slovensko (10400 PPS). Slovenské regiony vykázaly po roce 2001 výrazný ekonomický růst, který byl v rozsahu 18-32% a byl zabrzděn světovou ekonomickou krizí.

Z hlediska zaměstnanosti vykázalo Slovensko významný růst a Bratislavský region přesáhl hodnotu 70%. Na druhé straně došlo až do roku 2008 k významnému snížení nezaměstnanosti u všech regionů, pokles byl viditelný zejména na Východním Slovensku z 23,9 % na 13,2 %.

Slovensko patří k zemím s výrazně nízkou podporou vědy a výzkumu jak v podílu výdajů na VaV, tak v počtu patentových žádostí ve srovnání se zeměmi V4. Podpora VaV za poslední sledované období poklesla u 3 ze 4 regionů.

Dopravní infrastruktura zejména u dálniční sítě je nedostatečná u zaostávajících regionů na středním a východním Slovensku.

8 Regionální disparity v Rakousku

Rakousko, oficiální název Republika Rakousko, patří v rámci EU mezi střední státy s počtem obyvatel 8,3 mil. a rozlohou 83 tis. km².

8.1 Regionální struktura Rakouska

Pro regionální členění území Republiky Rakousko je využita metodika Nomenklatury územně statistických jednotek (NUTS). Konkrétní rozdělení je provedeno následujícím způsobem:

Tabulka 8.1: Regionální struktura Rakouska podle NUTS

NUTS	Počet	Název
NUTS 1	3	Skupiny spolkových zemí
NUTS 2	9	Spolkové země
NUTS 3	35	Skupiny okresů

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Samosprávnou funkci plní spolkové země na úrovni NUTS 2.

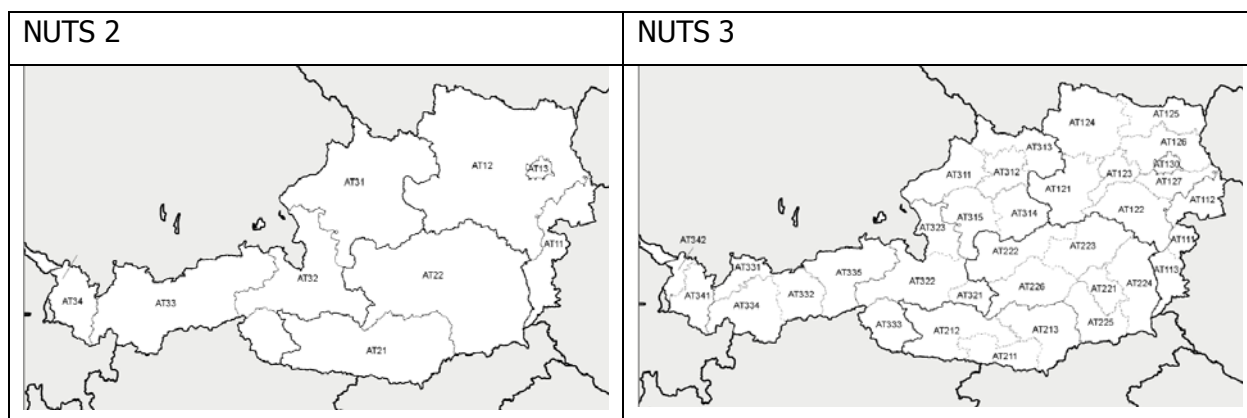
Tabulka 8.2: Základní charakteristiky regionů NUTS 2 v Rakousku

Region/stát	Počet obyvatel v tis.	Rozloha v km ²	Hustota obyvatel na km ²
at11:Burgenland (A)	280,7	3681	76,3
at12:Niederösterreich	1593,4	18929	84,2
at13:Wien	1671,0	396	4219,7
at21:Kärnten	560,8	9364	59,9
at22:Steiermark	1204,9	16247	74,2
at31:Oberösterreich	1406,9	11744	119,8
at32:Salzburg	530,1	7053	75,2
at33:Tirol	702,0	12529	56,0
at34:Vorarlberg	365,7	2536	144,2
at: Rakousko	8315,5	82479	100,8

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Z hlediska počtu obyvatel existují mezi regiony velmi výrazné rozdíly – poměr mezi nejlidnatější Vídní a Burgenlandem je téměř 6.

Tabulka 8.3: Mapa regionů NUTS 2 a NUTS 3 v Rakousku

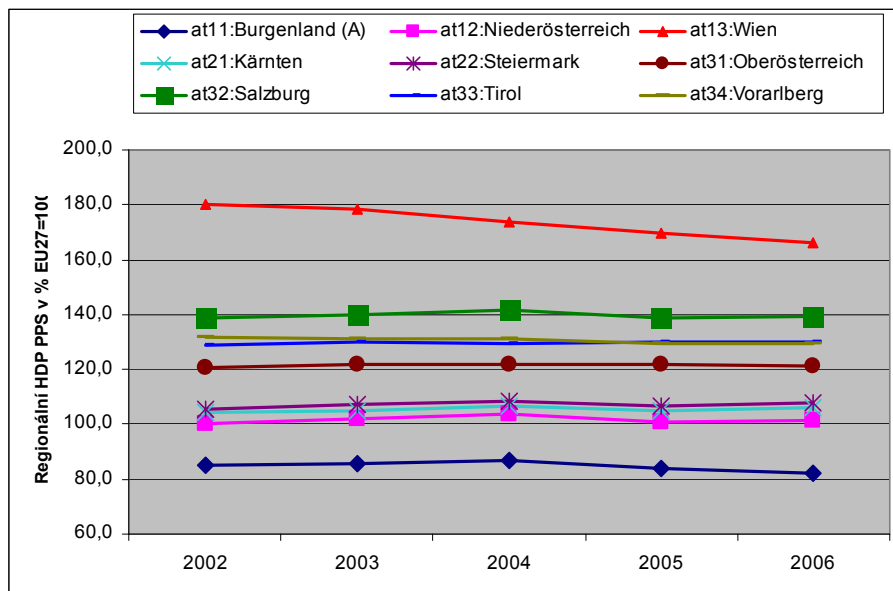

Zdroj: Eurostat, 2007

8.2 Regionální ekonomické disparity v Rakousku

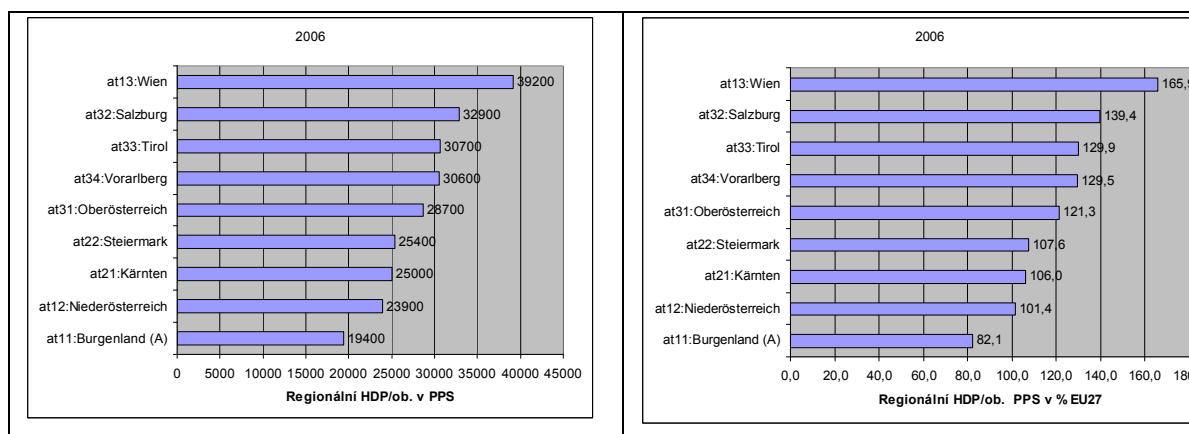
Rakouské regiony mají ve srovnání se státy V4 netypický průběh vývoje HDP. Kromě Burgenlandu dosahuje jejich výše úroveň nad průměrem EU27, avšak u vedoucí Vídně došlo v posledních letech k poklesu z hodnoty 180 % na 166 % průměru, ostatní regiony spíše stagnují. To však neznamená, že nebyl vykázán růst HDP v regionech (viz níže).

Graf 8.1: Vývoj regionálního HDP v % EU27

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

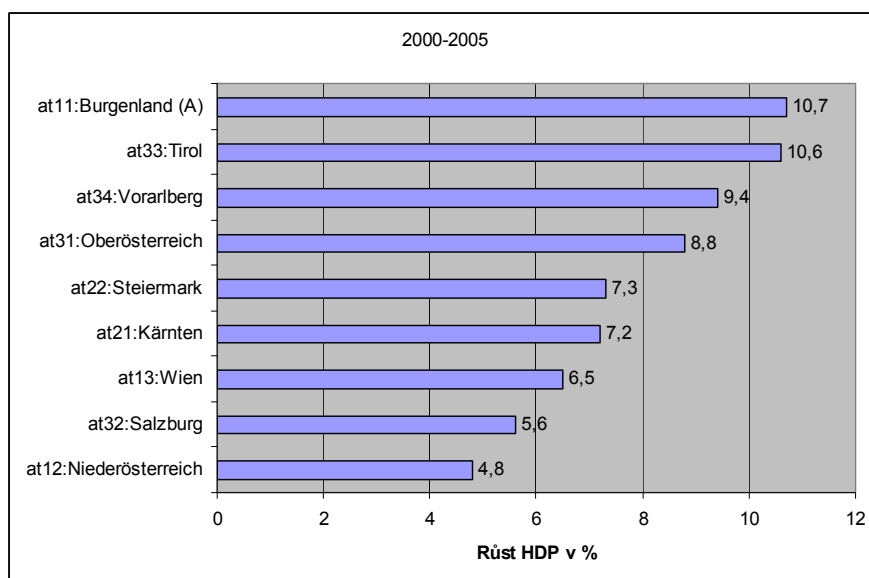
Graf 8.2: Regionální HDP na obyvatele v PPS v Rakousku (2006)

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Rozdíl mezi nejvyšší hodnotou HDP na obyvatele mezi Vídní a zůstalým Burgenlandem je více jak dvojnásobný. Největší meziroční růsty HDP v období 2000 – 2005 nad 10 % vykázaly regiony Burgenland a Tirol.

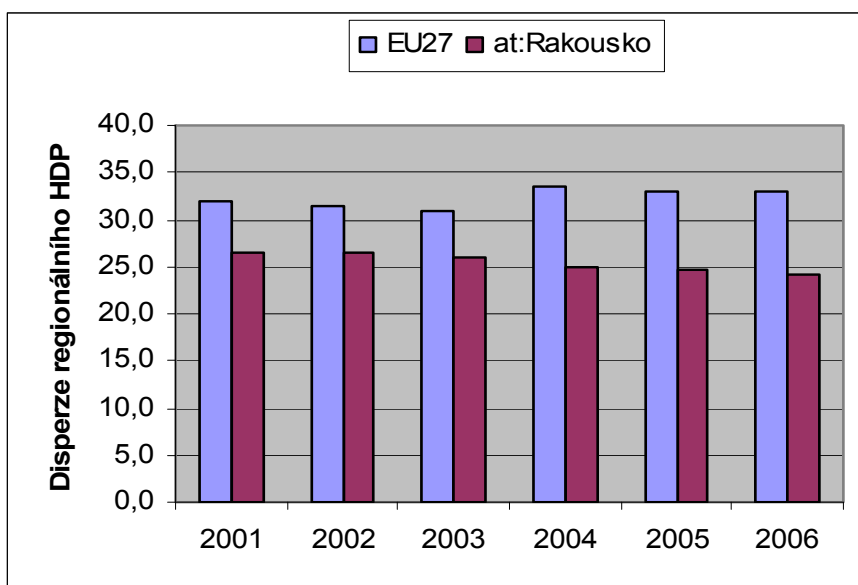
Graf 8.3: Meziroční růst regionálního HDP v Rakousku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

V EU27 jako celku vykazuje rozptýl regionálního HDP spíše rostoucí tendenci, v Rakousku má prokazatelně klesající průběh, což signalizuje pokles rozdílů mezi ekonomickou výkonností regionů.

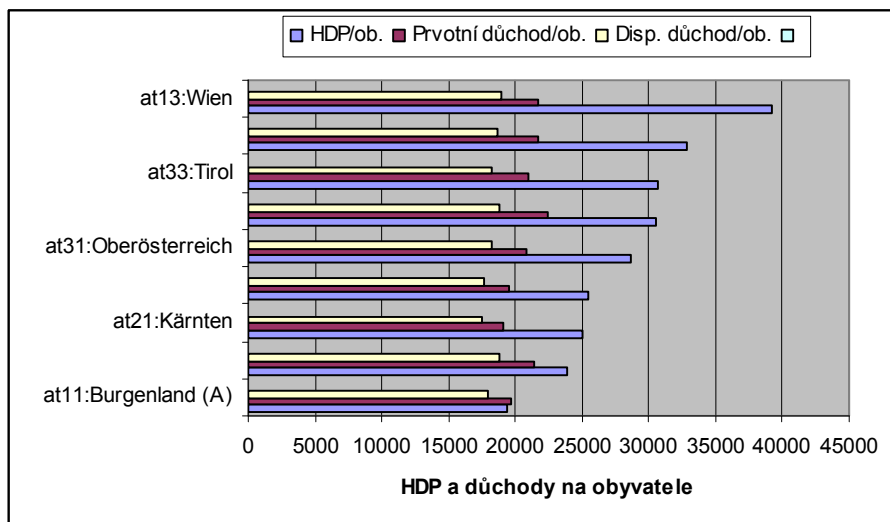
Graf 8.4: Rozptyl regionálního HDP v Rakousku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Zatímco rozdíly v HDP na obyvatele jsou v rakouských spolkových zemích velké, rozdělení prvotního a disponibilního důchodu v domácnostech (vyjádřených pomocí PPS a PPCS – viz definice) je ve srovnání se státy V4 nejvyrovnanější.

Graf 8.5: HDP a důchody na obyvatele v Rakousku (2006)

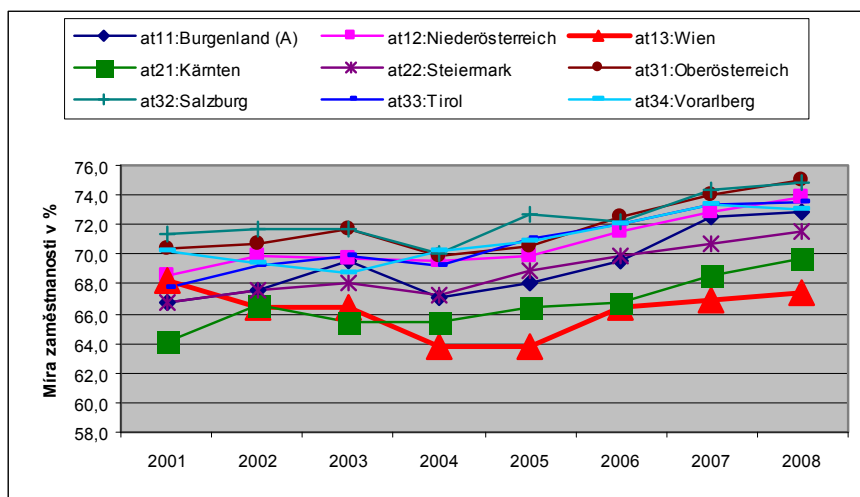

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

8.3 Regionální disparity trhu práce v Rakousku

Rakousko patří ke státům s vysokou mírou zaměstnanosti, 5 regionů (spolkových zemí) v roce 2007 překročilo lisabonský cíl 70 %.

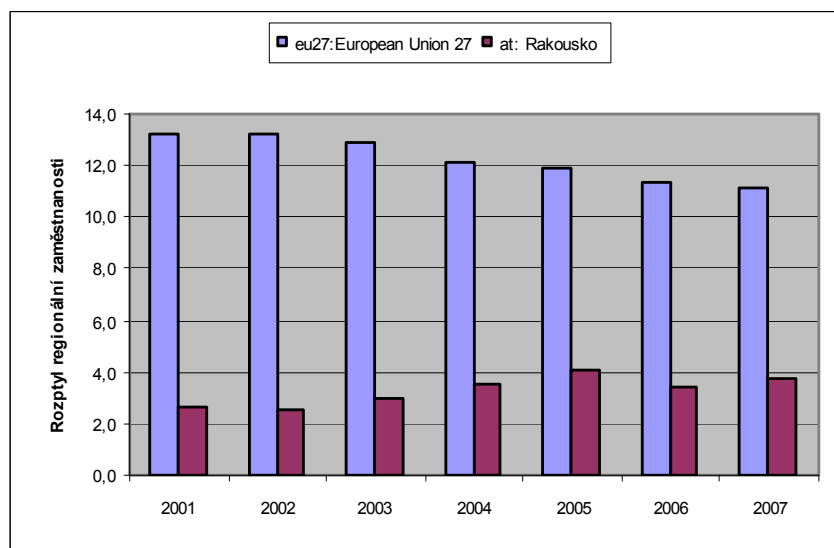
Graf 8.6: Míra zaměstnanosti v Rakousku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Ve srovnání s průměrem EU27 je rozptyl regionální zaměstnanosti v NUTS2 regionech třetinový, v posledních třech letech spíše stagnuje, což svědčí o zachování rozdílů mezi regiony.

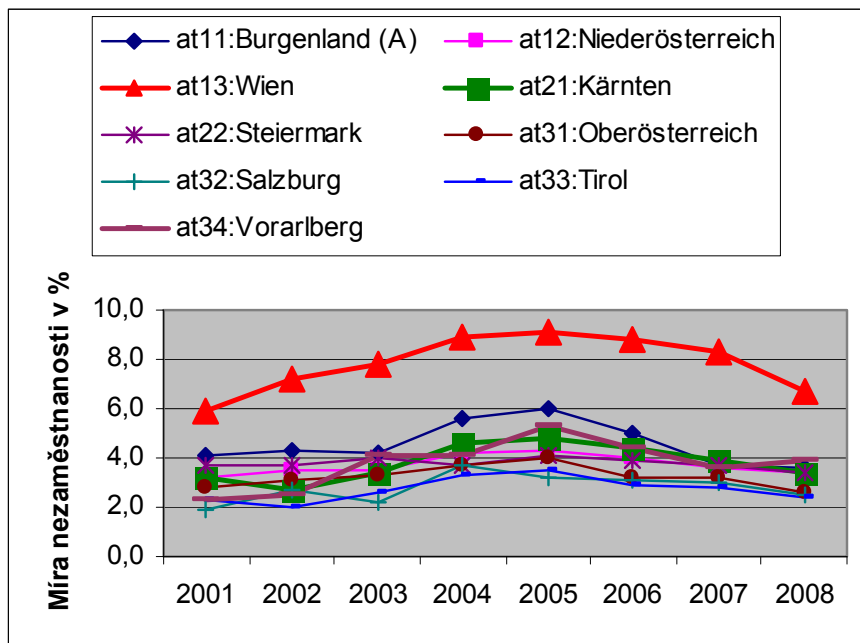
Graf 8.7: Rozptyl regionální zaměstnanosti v Rakousku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Přestože míra nezaměstnanosti vykazovala v letech 2005 – 2008 pokles u všech regionů, je netypické, že největší nezaměstnanost je vykazována po celé období v hlavním městě Vídni s téměř dvojnásobkem k průměru ostatních regionů.

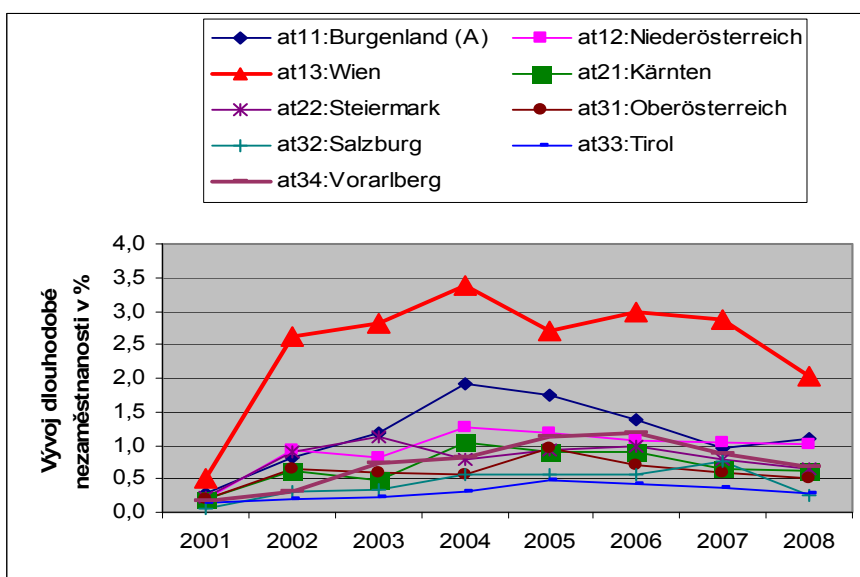
Graf 8.8: Regionální míra nezaměstnanosti v Rakousku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Po významném nárůstu do roku 2004 docházelo až do roku 2007 k významnému poklesu dlouhodobé nezaměstnanosti ve všech spolkových zemích.

Graf 8.9: Vývoj regionální dlouhodobé míry nezaměstnanosti v Rakousku

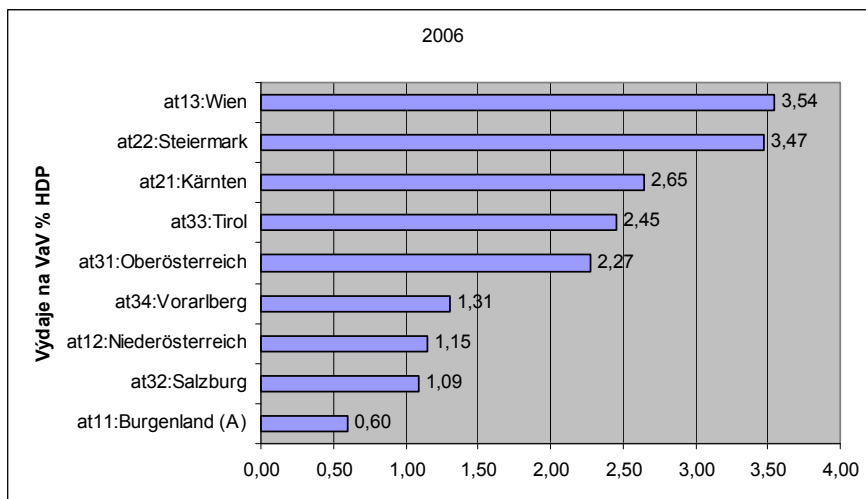

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

8.4 Regionální disparity výzkumu a vývoje v Rakousku

Rakousko patří k zemím s výraznou podporou vědy a výzkumu. Jeho průměr výdajů na VaV (2,56 % z HDP) vysoce překračuje průměr EU (1,85 %), přitom 2 spolkové země výrazně přesahují cílovou lisabonskou hodnotu 3 %.

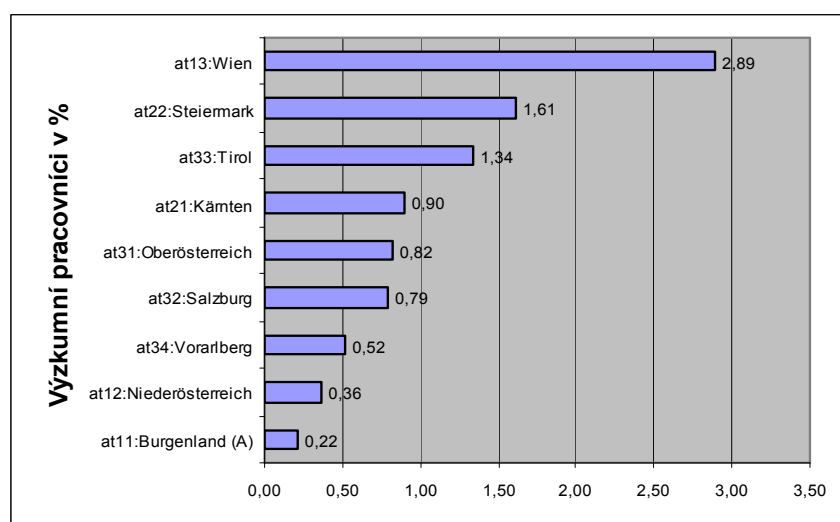
Graf 8.10: Výdaje na VaV jako % HDP v Rakousku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Zaměstnanost pracovníků ve výzkumu v podstatě kopíruje finanční podporu výzkumu, mezi regiony však existuje výrazný rozdíl ve prospěch hlavního města Vídně.

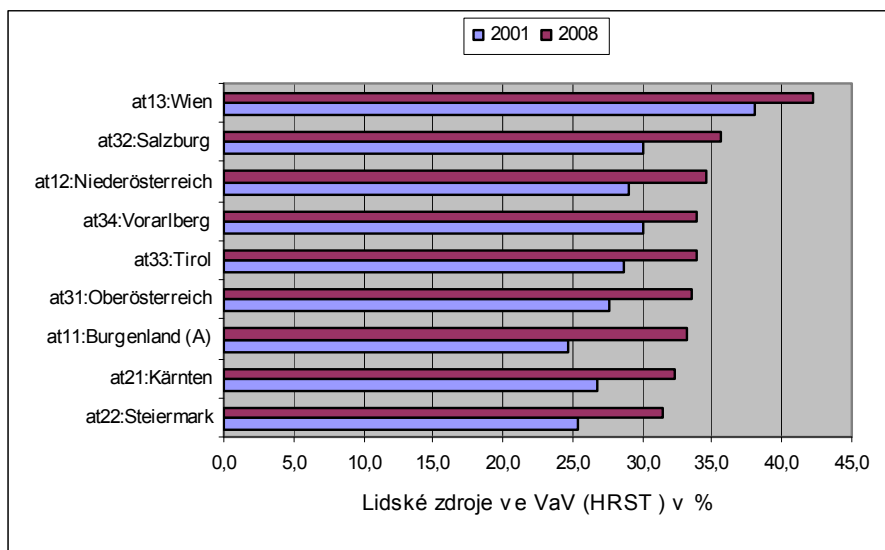
Graf 8.11: Výzkumní pracovníci v % zaměstnanosti v Rakousku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Ve všech spolkových zemích došlo v období 2001 – 2008 ke zvýšení počtu a kvalifikace lidských zdrojů, mezi regiony přitom neexistují kromě Vídně podstatné rozdíly.

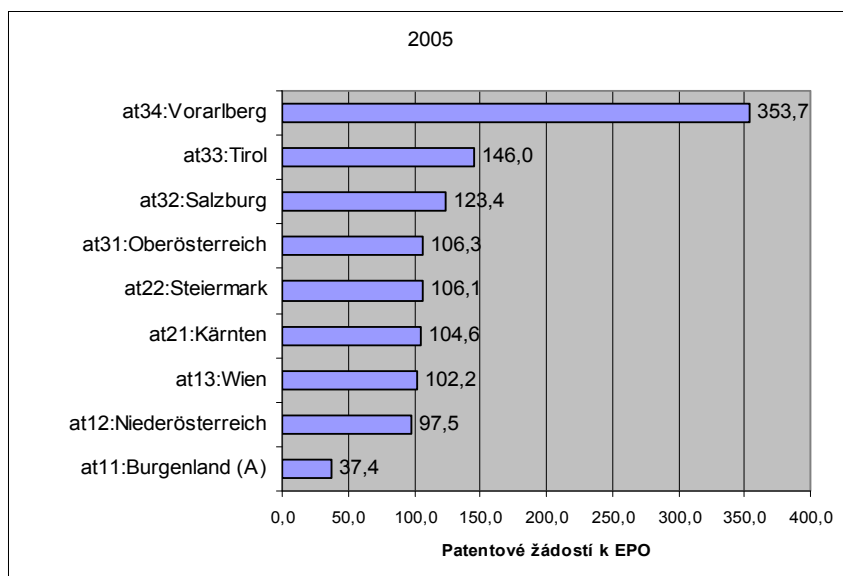
Graf 8.12: Lidské zdroje ve VaV (HRST) v % v Rakousku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Rakousko vykazuje ve srovnání se státy střední Evropy vysoký počet patentových žádostí. Průměr Rakouska 185 na mil. obyvatel však překračuje pouze spolková země Vorarlberg.

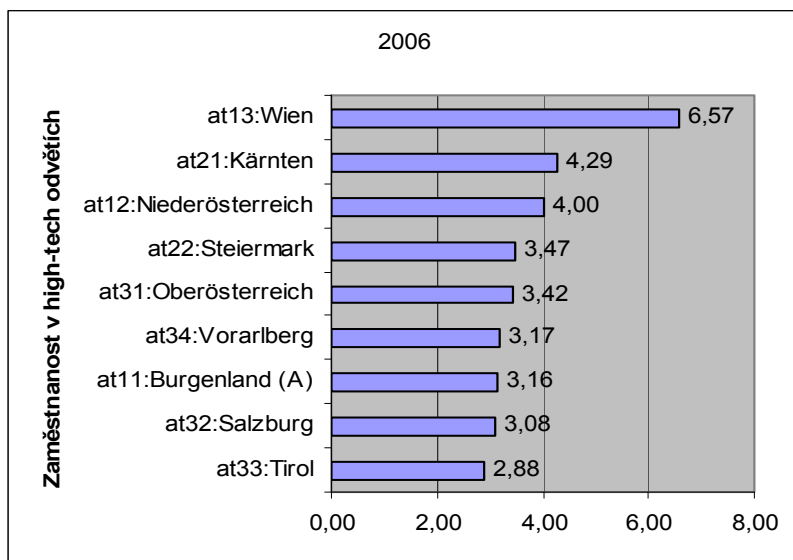
Graf 8.13: Patentové žádosti EPO v Rakousku

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Zaměstnanost v high-tech odvětvích je s výjimkou Vídně vyrovnaná.

Graf 8.14: Zaměstnanost v high-tech odvětvích v Rakousku

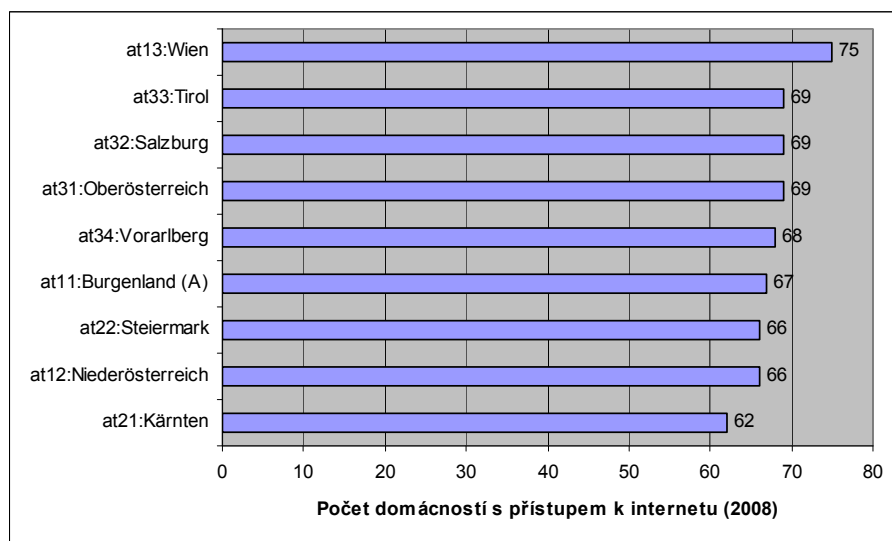

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

8.5 Regionální disparity informační společnosti v Rakousku

Počet domácností, které mají přístup k Internetu, je v rakouských regionech poměrně vyrovnán a blíží se průměrné hodnotě 70 %. To je ve srovnání se zeměmi V4 nadprůměrná hodnota.

Graf 8.15: Počet domácností s přístupem k Internetu v Rakousku

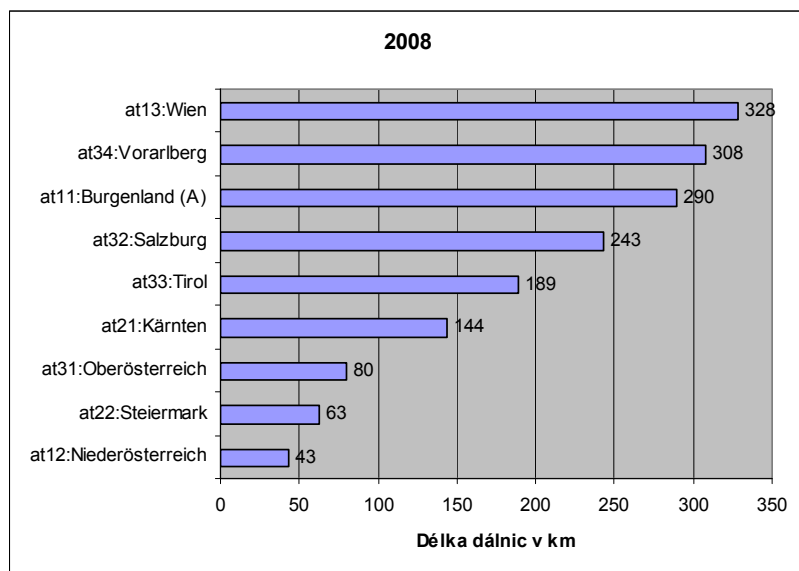

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

8.6 Regionální disparity dopravní infrastruktury v Rakousku

Celková délka dálnic v Rakousku 1688 km je výrazně nadprůměrná proti sousedním státům střední Evropy. Její rozložení v regionech odpovídá rozloze území.

Graf 8.16: Délka dálnic v Rakousku

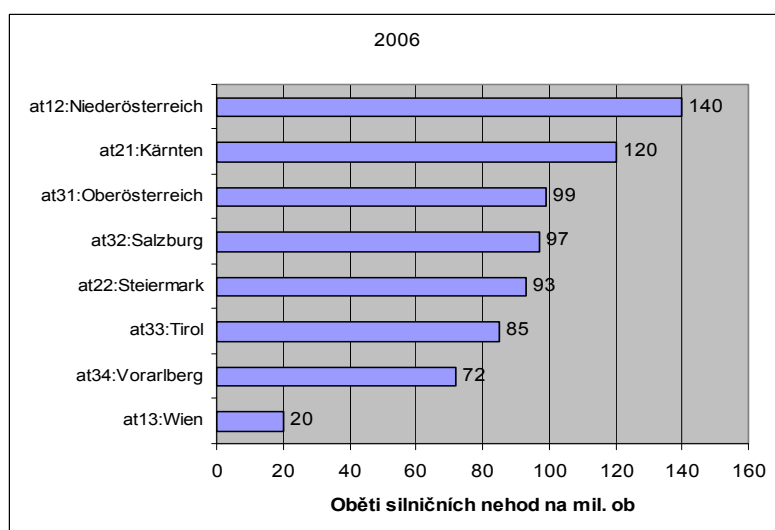

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Celková délka železnic dosáhla v roce 2007 hodnoty 6256 km, v databázích Eurostatu není uvedeno rozložení v jednotlivých spolkových zemích.

Počet obětí silničních dopravních nehod na mil. obyvatel je kromě dvou spolkových zemí pod hodnotou 100, což je nižší než v okolních státech V4.

Graf 8.17: Oběti silničních nehod na mil. obyvatel

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

8.7 Závěr k regionálním disparitám v Rakousku

Mezi rakouskými spolkovými zeměmi existují podstatné rozdíly v počtu obyvatel a také v ekonomické výkonnosti, kdy hodnota HDP/ob. nejvyspělejšího regionu (Vídeň) je dvojnásobná proti regionu nejzaostalejšímu (Burgenland). Na rozdíl od zemí V4 však nemá Vídeň sama tak výrazné ekonomické postavení a ani nevykázala v minulých 6 letech 2000 – 2005 nejvyšší ekonomický růst. Rozdíly v ekonomické výkonnosti regionů se snižují. Z hlediska důchodů na obyvatele je situace v regionech dost vyrovnaná.

V zaměstnanosti vykazuje Rakousko nadprůměrné vysoké hodnoty u 7 spolkových zemí nad 70 %, zajímavou je nejvyšší míra nezaměstnanosti u hlavního města Vídně (6,7 % v roce 2008), která je dvojnásobná proti ostatním regionům. Z hlediska zaměstnanosti i nezaměstnanosti došlo v posledních letech ke snižování rozdílů mezi regiony, jak dokazuje průběh hodnot ukazatele rozptylu regionálních hodnot.

Rakousko patří k zemím s výraznou podporou vědy a výzkumu jak v podílu výdajů na VaV, tak v počtu patentových žádostí ve srovnání se zeměmi V4. Počtem patentů 185 na mil. obyvatel výrazně překračuje průměr EU27 (115). Výjimečné postavení má region Vorarlberg s 353 patenty.

Ve srovnání se zeměmi V4 vykazuje Rakousko výrazně lepší dopravní infrastrukturu, zejména pokud jde o délku dálniční sítě.

Rakousko je jedinou zemí v rámci provedeného průzkumu, kde dochází ke snižování regionálních disparit v ekonomické a sociální oblasti.

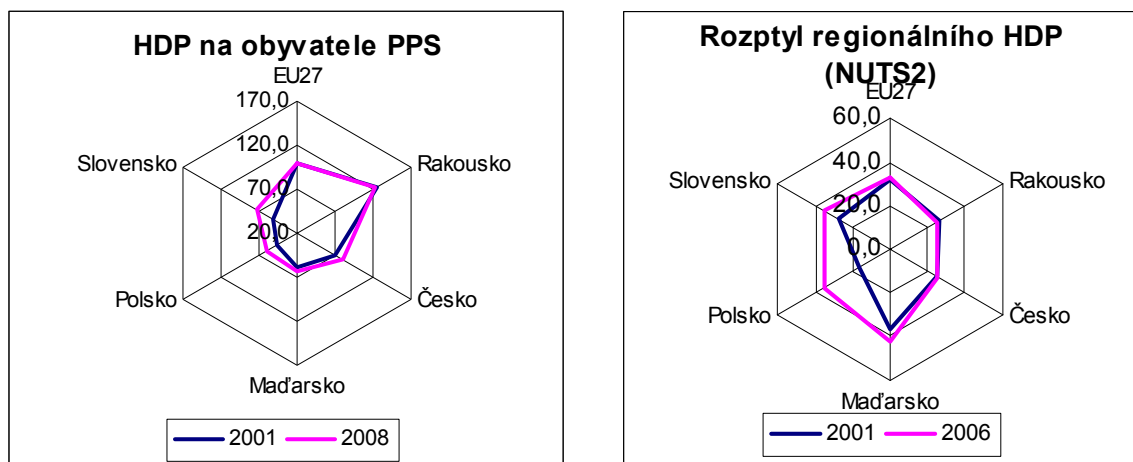
9 Závěr

Předložená studie uzavírá formou případové studie studium problematiky regionálních disparit v mezinárodním srovnání zaměřené na hodnocení vybraných střeoevropských zemích. Po vstupu do EU nové členské státy prohloubily svou regionální statistiku směrem k větší kompatibilitě s oficiální evropskou regionální statistikou představovanou Eurostatem. Struktura dat pro Eurostat je závazná, kromě toho si však každý členský stát realizuje regionální statistiku podle svých potřeb. Rozhodujícím měřítkem je úroveň realizace samosprávných funkcí. Ve státech, kde jsou samosprávné funkce realizovány na úrovni NUTS 2 regionů, v našem případě je to Polsko a Rakousko, jsou z hlediska řízení rozhodující data na této úrovni. Pro státy s realizací samosprávných funkcí na úrovni regionů NUTS 3, tj. pro Česko, Maďarsko a Slovensko, mají větší význam data této úrovně.

Provádíme-li srovnání regionálních disparit, je prvním omezujícím faktorem velikost regionů z hlediska počtu obyvatel. Přestože v Nařízeních pro klasifikaci územních statistických jednotek jsou uvedeny doporučené limity, je v rámci EU27 podíl mezi maximálním a minimálním počtem obyvatel na úrovni NUTS 2 regionu vyjádřen hodnotou 420,7, na úrovni NUTS 3 dokonce hodnotou 521,8. Pro sledované státy ve studii se tento rozdíl u regionů NUTS 2 pohybuje od 5,9 (Rakousko) po 1,5 (Česko), u regionů NUTS 3 je to 78 (Rakousko) a 1,5 (Slovensko). Z tohoto pohledu je úroveň komparace pro regiony NUTS 2 vhodnější.

Z analýzy národních disparit s využitím strukturálních indikátorů vyplývá, že země střeoevropského prostoru se ve svém vývoji pohybují po podobných trajektoriích, určitou negativní odchylku vykazuje Maďarsko. Základním rozdílem je „ekonomická vyspělost“ charakterizovaná úrovní HDP/obyvatele. Přitom státy V4 s hodnotou v rozpětí 57,6 – 80,1 vykázaly ve zkoumaném období 2001 – 2006 (2008) významný ekonomický růst ve srovnání s průměrem EU, pro Rakousko znamenalo rozšíření EU v tomto ukazateli pokles. Pozitivní jsou národohospodářské ukazatele Slovenska, které jako jediný stát snížilo vládní dluh. Podle hodnocení tzv. rozptylu regionálního HDP však nedošlo kromě Rakouska ke snížení regionálních rozdílů v této oblasti, ale k nárůstu, který je nejvýraznější v Polsku (z 16,2 % na 34,4 %). Nejmenší nárůst rozptylu regionálního HDP na obyvatele o 0,9 % v období 2001 – 2006 vykazuje Česko (z 24,4 % na 25,3 %). Z hlediska ekonomické reformy však dochází ke sblíživání relativní cenové úrovně.

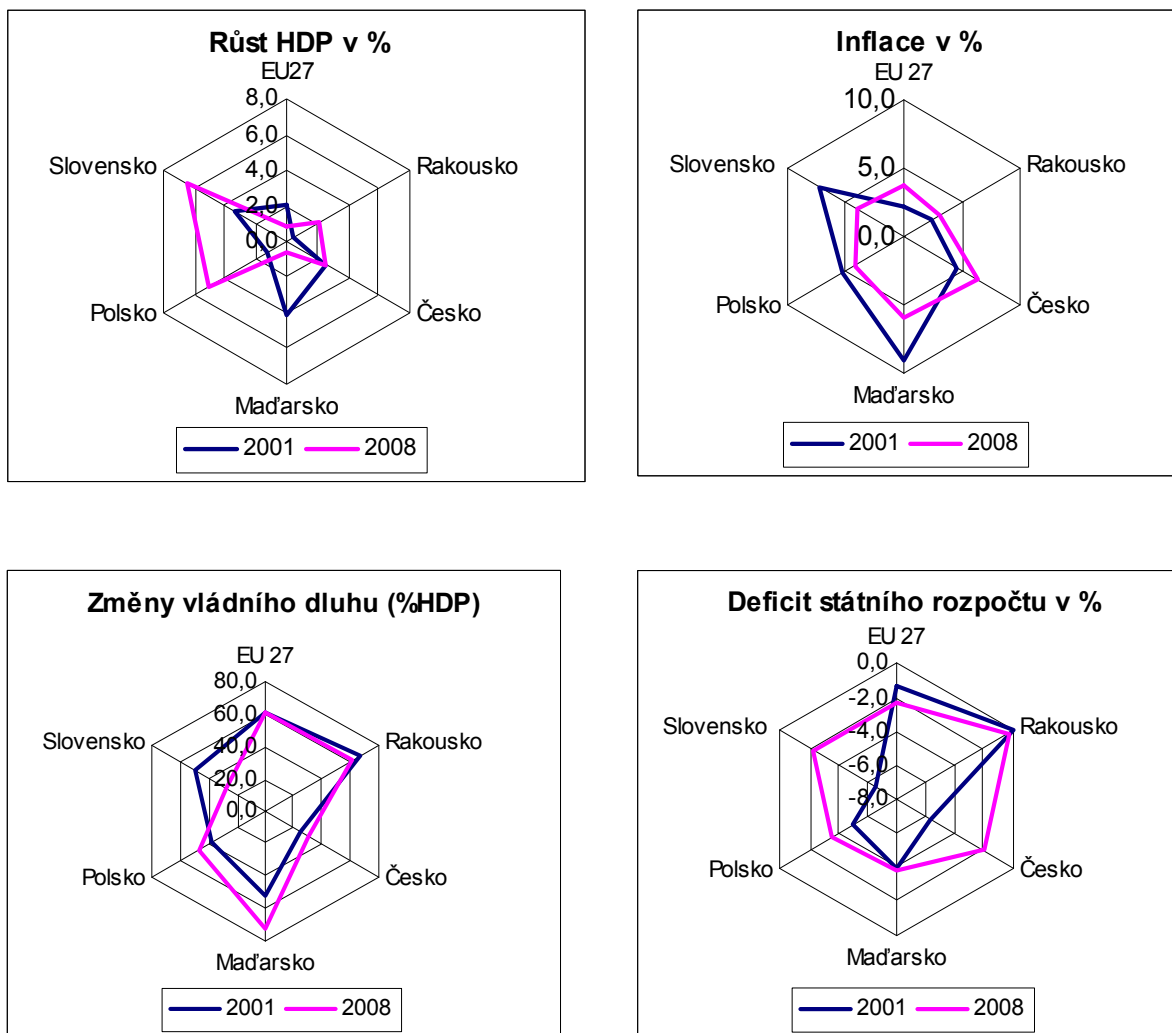
Graf 9.1: Indikátory HDP ve vybraných zemích v letech 2001 a 2008

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Ve sledovaném období také došlo k významným změnám u základních makroekonomických indikátorů, jak uvádí následující graf.

Graf 9.2: Makroekonomické indikátory ve vybraných zemích

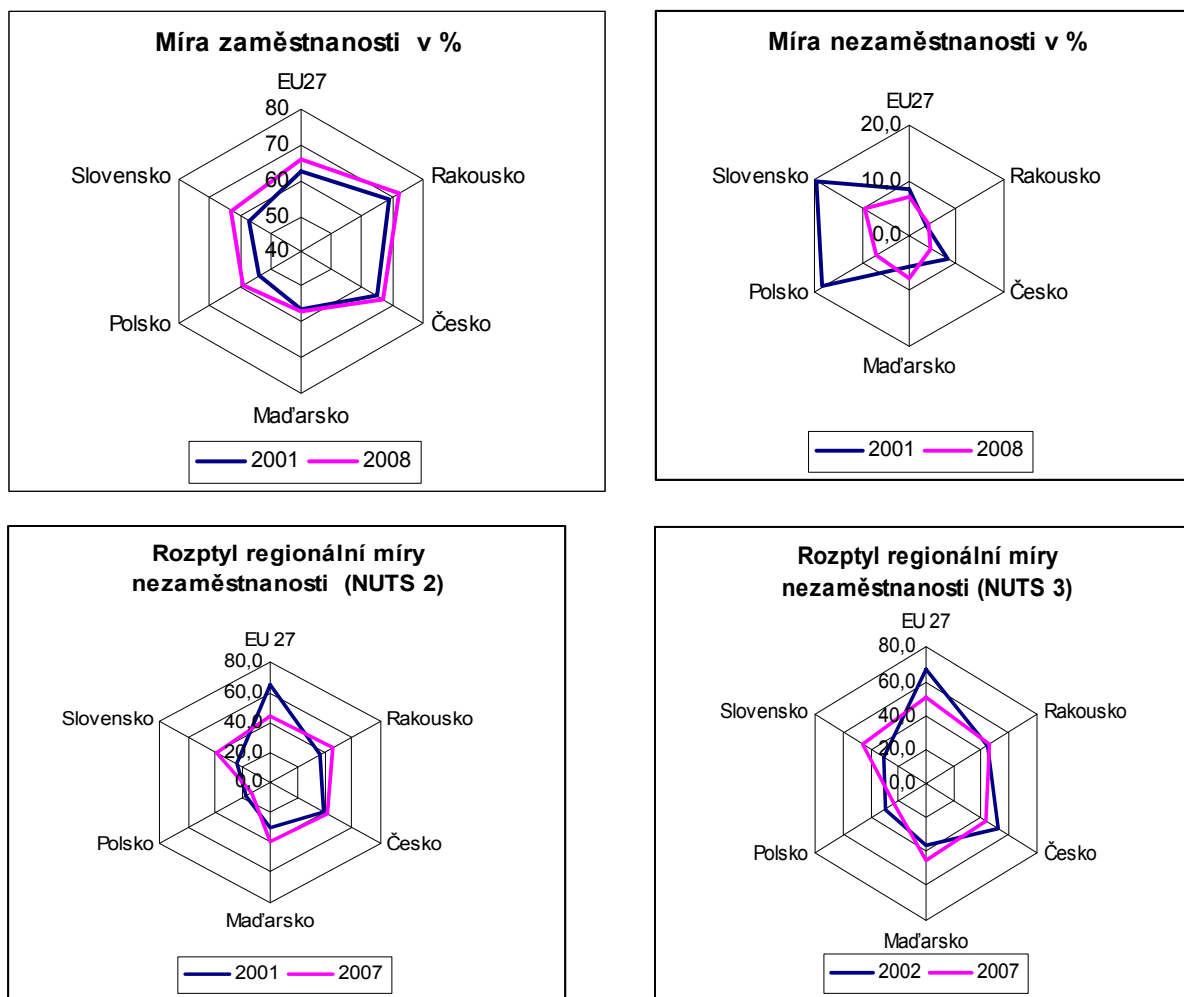

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Porovnáme-li míru růstu reálného HDP, pak proti roku 2001 byl vykázán výrazný růst u Slovenska a Polska a výrazný pokles u Maďarska a také u EU27 jako celku. Pokles inflace proti výchozímu roku vykázaly Maďarsko, Polsko i Slovensko, naproti tomu v Česku, Rakousku a EU27 došlo k nárůstu. Významný je nárůst vládního dluhu u Česka, Maďarska a Polska a výrazný nárůst deficitu státního rozpočtu u Česka a Slovenska.

V sociální oblasti vykázaly všechny státy kromě Maďarska příznivé ukazatele (růst zaměstnanosti, pokles nezaměstnanosti (zde s výjimkou Rakouska), pokles dlouhodobé nezaměstnanosti). Míra zaměstnanosti přitom vzrostla nejvíce v Polsku a na Slovensku, což se odrazilo v největším poklesu nezaměstnanosti v obou těchto zemích proti výchozímu roku 2001. Většina států kromě Maďarska vykazuje pokles rozptylu regionální míry zaměstnanosti, nárůst rozptylu regionální míry nezaměstnanosti se objevuje zejména u Maďarska a Slovenska, ale také u Česka a snad překvapivě u Rakouska. Tento ukazatel je sledován pro úroveň NUTS2 i NUTS 3 a v obou případech má podobný průběh s tím, že pro úroveň regionů NUTS 3 jsou rozdíly větší.

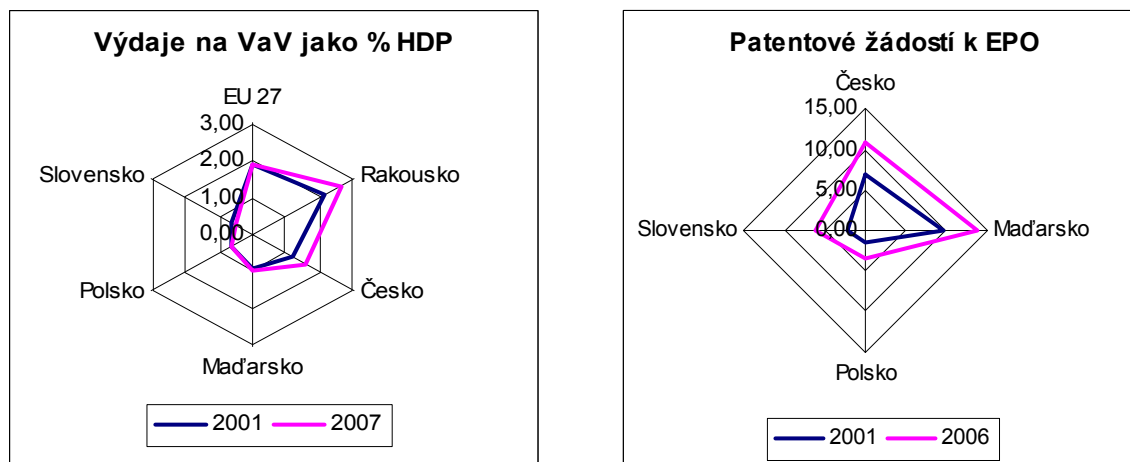
Graf 9.3: Indikátory zaměstnanosti a nezaměstnanosti ve vybraných zemích

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Slabou stránkou zůstává podpora výzkumu a inovací, kde k výraznému nárůstu ve výdajích na VaV došlo jen u Rakouska a k mírnému přechodně také u Česka, naopak k poklesu došlo ve výdajích na VaV u Polska a Slovenska.

Graf 9.4: Indikátory vědy a výzkumu ve vybraných zemích

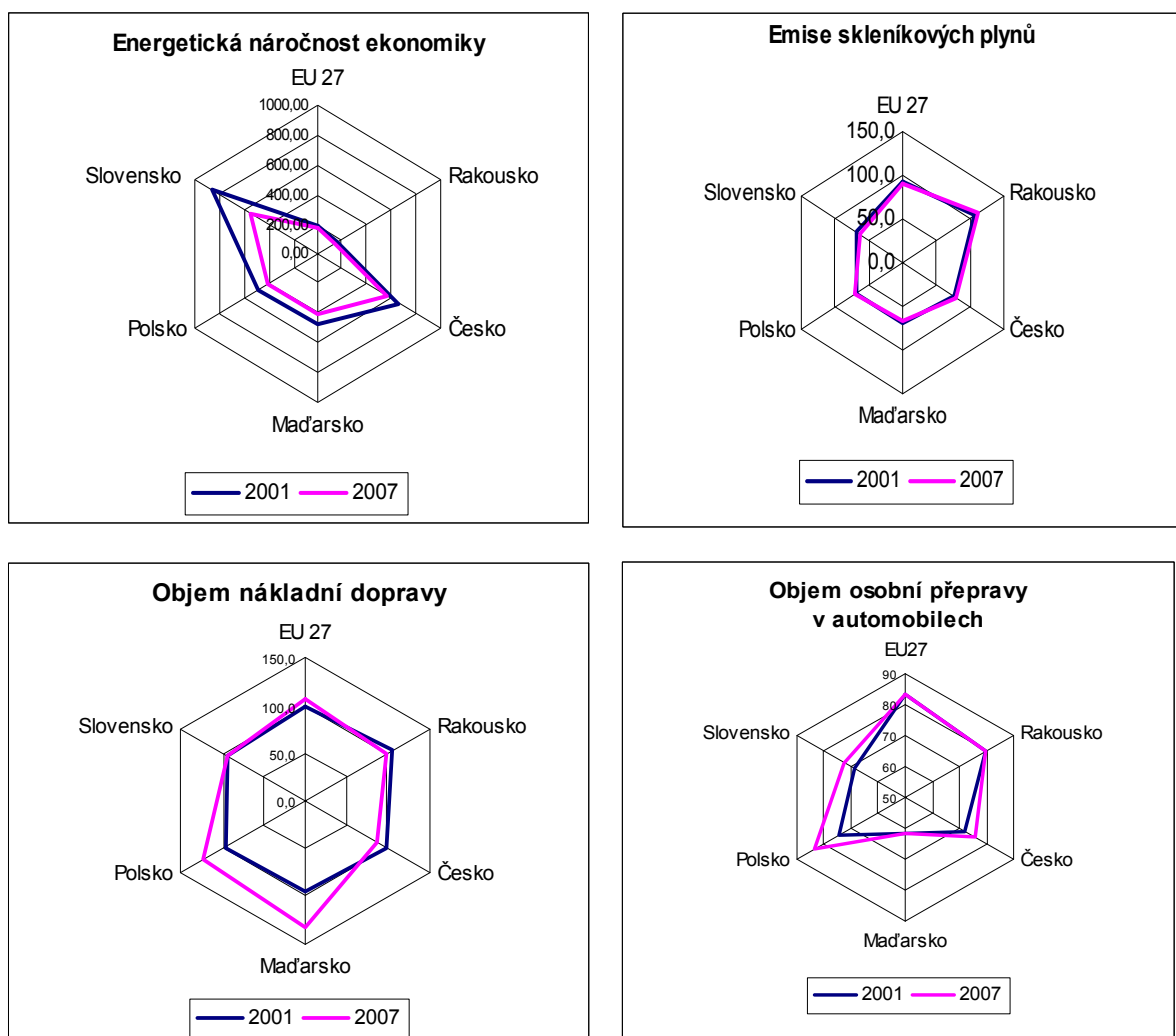
Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Velké řádové rozdíly zůstávají mezi Rakouskem (a průměrem EU27) a státy V4 v počtu přihlášek patentů EPO. Zatímco průměr EU27 byl v roce 2006 114 a u Rakouska dokonce 185 podaných žádostí na mil. obyvatel, je tento ukazatel u zemí V4 o řád nižší, i když proti roku 2001 se v roce 2006 téměř zdvojnásobil.

V oblasti životního prostředí na národní úrovni je významný ukazatel energetické náročnosti ekonomiky, který u zemí V4 trojnásobně překračuje průměr EU a Rakouska. Proti roku 2001 došlo u něj u všech zemí V4 k výraznému poklesu zejména na Slovensku. Na druhé straně se státy V4 pohybují pod 80% u emise skleníkových plynů, tento stav se proti roku 2001 v roce 2007 prakticky nezměnil. Pro úroveň regionů data v této oblasti nejsou v databázi dostupná.

Zajímavým je nárůst objemu nákladní dopravy u Polska a Maďarska a také objemu osobní přepravy v automobilech u Polska, Slovenska i Česka.

Graf 9.5: Environmentální a územní indikátory ve vybraných zemích

Zdroj: Eurostat 2009a, vlastní zpracování

Pro hodnocení regionálních disparit v 5 vybraných zemích bylo zvoleno celkem 23 indikátorů v 6 oblastech, pro které byla data vygenerována z databází Eurostatu. V oblasti obyvatelstva a území to byly indikátory průměrného počtu obyvatel, rozlohy a hustoty obyvatel. V oblasti ekonomiky to byly ukazatele regionálního HDP, jeho růstu a rozptylu a ukazatele prvotního a disponibilního důchodu. U vědy a výzkumu to byly indikátory výdajů na vědu a výzkum,

zaměstnanost a lidské zdroje ve vědě a výzkumu, zaměstnanost v high-tech odvětvích a patentové žádosti. V oblasti informační společnosti se jedná o počet domácnosti s přístupem k Internetu. Trh práce je popsán mírou zaměstnanosti a nezaměstnanosti a jejich rozptylem a podílem dlouhodobé nezaměstnanosti. Konečně pro dopravní infrastrukturu byly použity indikátory délky dálnic, železnic a počtu obětí silničních nehod.

U analýzy regionálních disparit na úrovni jednotlivých států se projevuje u ekonomických disparit silné dichotomní postavení regionů hlavních měst, největší rozdíly jsou zejména u Česka a Slovenska, méně pak u Maďarska a Polska. Podle vývoje rozptylu regionálního HDP nedochází ke sblížení regionů NUTS2 v případě Česka (stagnace), nárůst je u Maďarska a Polska, pokles je u Slovenska a Rakouska.

Výrazné bylo snižování v nezaměstnanosti u Česka, Polska a Slovenska i Rakouska. K výraznému rozevírání regionálních rozdílů v nezaměstnanosti dochází u Maďarska

Analýza regionálních rozdílů v oblasti vědy a výzkumu ukazuje na prioritní postavení regionů hlavních měst z hlediska výdajů, počtu výzkumných pracovníků a lidských zdrojů ve VaV a také patentů.

Studie byla vypracovaná na základě dat Eurostatu, která nepostihují všechny potřebné indikátory pro hodnocení. Z provedené analýzy vyplývá, že regionální statistiky Eurostatu jsou zaměřeny převážně na indikátory disparit v ekonomické a sociální oblasti, oblast životního prostředí, resp. rozvoje území je podceňována. Pro detailní analýzu by bylo třeba využít národní regionální statistiky jednotlivých států, což přesáhlo rozsah této studie.

10 Literatura

ČSÚ (2009): Český statistický úřad. Obecná databáze Eurostatu (v češtině). <http://apl.czso.cz/ode/index.htm>.

EC (2007): Rostoucí regiony, rostoucí Evropa. 4. zpráva o hospodářské a sociální soudržnosti. Lucembursko: Úřad pro úřední tisky EC, 2007. ISBN 92-79-05700-7.

Eurostat (2007): Regions in the European Union. Nomenclature of territorial units for statistics. NUTS 2006/EU27. Luxemburg: OOPEC, 2007. ISBN 978-92-79-04756-5.

Eurostat 2009a): Regionální Statistiky a databáze Eurostatu.

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/themes>.

Eurostat (2009b): European Regional and Urban Statistics - Reference guide. Luxemburg: OOPEC, 2009. ISBN 978-92-79-12406-8.

Eurostat (2009c): Eurostat regional yearbook 2009. Luxemburg: OOPEC, 2009. ISBN 978-92-79-11696-4.

Regional Policy Inforegio (2009): http://ec.europa.eu/regional_policy/index_en.htm.

Seznam tabulek

Tabulka 2.1: Zprávy o hospodářské a sociální soudržnosti EU.....	7
Tabulka 2.2: Regionální indikátory ve 4. Zprávě o hospodářské a sociální soudržnosti, 2007	8
Tabulka 2.3: Základní metodické členění regionální statistiky Eurostatu	9
Tabulka 2.4: Veřejně dostupná regionální data Eurostatu.....	9
Tabulka 2.5: Obsah předdefinovaných tabulek regionální statistiky Eurostatu	10
Tabulka 2.6: Okruhy regionální analýzy v Regionální ročence Eurostatu 2009.....	11
Tabulka 2.7: Vymezení velikosti NUTS regionů podle počtu obyvatel.....	11
Tabulka 2.8: Názvy a počty úrovně NUTS a národních administrativních jednotek (2007)....	12
Tabulka 2.9: Území regionů (km ²)	12
Tabulka 2.10: Obyvatelstvo regionů 2005 (tis.)	12
Tabulka 2.11: Přehled vybraných indikátorů pro hodnocení regionálních disparit	13
Tabulka 3.1: Krátký seznam strukturálních indikátorů	18
Tabulka 4.1: Regionální struktura Česka podle NUTS	32
Tabulka 4.2: Základní charakteristiky regionů NUTS 2 v Česku	32
Tabulka 4.3: Mapa regionů NUTS 2 a NUTS 3 v Česku	33
Tabulka 5.1: Regionální struktura Maďarska podle NUTS	43
Tabulka 5.2: Základní charakteristiky regionů NUTS 2 v Maďarsku	43
Tabulka 5.3: Mapa regionů NUTS 2 a NUTS 3 v Maďarsku	44
Tabulka 6.1: Regionální struktura Polska podle NUTS	54
Tabulka 6.2: Základní charakteristiky regionů NUTS 2 v Polsku.....	54
Tabulka 6.3: Mapa regionů NUTS 2 a NUTS 3 v Polsku	55
Tabulka 7.1: Regionální struktura Slovenska podle NUTS	65
Tabulka 7.2: Základní charakteristiky regionů NUTS 2 na Slovensku	65
Tabulka 7.3: Počet obyvatel v krajích na Slovensku	65
Tabulka 7.4: Mapa regionů NUTS 2 a NUTS 3 na Slovensku	66
Tabulka 8.1: Regionální struktura Rakouska podle NUTS.....	76
Tabulka 8.2: Základní charakteristiky regionů NUTS 2 v Rakousku	76
Tabulka 8.3: Mapa regionů NUTS 2 a NUTS 3 v Rakousku.....	77

Seznam grafů

Graf 3.1: Míra růstu HDP na obyvatele.....	19
Graf 3.2: Srovnání růstu HDP na obyvatele (PPS) v %	20
Graf 3.3: Hrubý domácí produkt na obyvatele v PPS (EU27=100) v %	20
Graf 3.4: Produktivita práce měřená hodnotou HDP na zaměstnance	21
Graf 3.5: Míra inflace v %	21
Graf 3.6: Deficit státního rozpočtu v % HDP.....	22
Graf 3.7: Vládní dluh jako % HDP.....	22
Graf 3.8: Změny vládního dluhu 2001-2008.....	23
Graf 3.9: Míra zaměstnanosti v %.....	23
Graf 3.10: Rozptyl regionální míry nezaměstnanosti.....	24
Graf 3.11: Míra nezaměstnanosti	24
Graf 3.12: Zaměstnanost starších pracovníků	25
Graf 3.13: Výdaje na vědu a výzkum jako % HDP	25
Graf 3.14: Úroveň dosaženého vzdělání mládeže	26
Graf 3.15: Patentové žádosti k EPO	26
Graf 3.16: Patentové žádosti k EPO pro státy V4	27
Graf 3.17: Tvorba hrubého fixního kapitálu jako % HDP	27
Graf 3.18: Relativní cenová úroveň	28
Graf 3.19: Míra rizika chudoby.....	28
Graf 3.20: Míra dlouhodobé nezaměstnanosti.....	29
Graf 3.21: Rozptyl regionální zaměstnanosti.....	29
Graf 3.22: Energetická náročnost ekonomiky.....	30
Graf 3.23: Emise skleníkových plynů.....	30
Graf 3.24: Objem vnitrozemské nákladní dopravy vztahované k HDP	31
Graf 4.1: Vývoj regionálního HDP v Česku v % EU27	33
Graf 4.2: Regionální HDP na obyvatele v PPS v Česku (2006).....	34
Graf 4.3: Meziroční růst regionálního HDP v Česku 2001-2006.....	34
Graf 4.4: Rozptyl regionálního HDP v Česku	35
Graf 4.5: HDP a důchody na obyvatele v Česku (2006)	35
Graf 4.6: Míra zaměstnanosti v Česku	36
Graf 4.7: Rozptyl regionální zaměstnanosti v Česku	36
Graf 4.8: Regionální míra nezaměstnanosti v Česku	37
Graf 4.9: Vývoj regionální dlouhodobé míry nezaměstnanosti v Česku.....	37
Graf 4.10: Výdaje na VaV jako % HDP v Česku	38

Graf 4.11: Výzkumní pracovníci v % zaměstnanosti v Česku.....	38
Graf 4.12: Lidské zdroje ve VaV (HRST) v % v Česku	39
Graf 4.13: Patentové žádosti EPO v Česku.....	39
Graf 4.14: Zaměstnanost v high-tech odvětvích v Česku	40
Graf 4.15: Počet domácnosti s přístupem k Internetu v Česku	40
Graf 4.16: Délka dálnic v Česku.....	41
Graf 4.17: Oběti silničních nehod na mil. obyvatel	41
Graf 4.18: Délka železnic v Česku	42
Graf 5.1: Vývoj regionálního HDP v Maďarsku v % EU27	44
Graf 5.2: Regionální HDP na obyvatele v PPS v Maďarsku (2006)	45
Graf 5.3: Meziroční růst regionálního HDP v Maďarsku.....	45
Graf 5.4: Rozptyl regionálního HDP v Maďarsku	46
Graf 5.5: HDP a důchody na obyvatele v Maďarsku (2006)	46
Graf 5.6: Míra zaměstnanosti v Maďarsku	47
Graf 5.7: Rozptyl regionální zaměstnanosti v Maďarsku	47
Graf 5.8: Regionální míra nezaměstnanosti v Maďarsku	48
Graf 5.9: Vývoj regionální dlouhodobé míry nezaměstnanosti v Maďarsku.....	48
Graf 5.10: Výdaje na VaV jako % HDP v Maďarsku.....	49
Graf 5.11: Výzkumní pracovníci v % zaměstnanosti v Maďarsku.....	49
Graf 5.12: Lidské zdroje ve V a V (HRST) v % v Maďarsku	50
Graf 5.13: Patentové žádosti EPO v Maďarsku.....	50
Graf 5.14: Zaměstnanost v high-tech odvětvích v Maďarsku.....	51
Graf 5.15: Počet domácnosti s přístupem k Internetu v Maďarsku	51
Graf 5.16: Délka dálnic v Maďarsku	52
Graf 5.17: Oběti silničních nehod na mil. obyvatel	52
Graf 5.18: Délka železnic v Maďarsku	53
Graf 6.1: Vývoj regionálního HDP v Polsku v % EU27	55
Graf 6.2: Regionální HDP na obyvatele v PPS v Polsku (2006)	56
Graf 6.3: Meziroční růst regionálního HDP v Polsku.....	56
Graf 6.4: Rozptyl regionálního HDP v Polsku.....	57
Graf 6.5: HDP a důchody na obyvatele v Polsku (2006)	57
Graf 6.6: Míra zaměstnanosti v Polsku	58
Graf 6.7: Rozptyl regionální zaměstnanosti v Polsku.....	58
Graf 6.8: Regionální míra nezaměstnanosti v Polsku	59
Graf 6.9: Vývoj regionální dlouhodobé míry nezaměstnanosti v Polsku	59
Graf 6.10: Výdaje na VaV jako % HDP v Polsku.....	60

Graf 6.11: Výzkumní pracovníci v % zaměstnanosti v Polsku	60
Graf 6.12: Lidské zdroje ve VaV (HRST) v % v Polsku	61
Graf 6.13: Patentové žádosti EPO v Polsku	61
Graf 6.14: Zaměstnanost v high-tech odvětvích v Polsku	62
Graf 6.15: Počet domácnosti s přístupem k Internetu v Polsku	62
Graf 6.16: Délka dálnic v Polsku	63
Graf 6.17: Oběti silničních nehod na mil. obyvatel	63
Graf 6.18: Celková délka železnic	64
Graf 7.1: Vývoj regionálního HDP na Slovensku v % EU27	66
Graf 7.2: Regionální HDP na obyvatele v PPS na Slovensku (2006)	67
Graf 7.3: Meziroční růst regionálního HDP v Slovensku	67
Graf 7.4: Rozptyl regionálního HDP na Slovensku	68
Graf 7.5: HDP a důchody na obyvatele na Slovensku (2006)	68
Graf 7.6: Míra zaměstnanosti na Slovensku	69
Graf 7.7: Rozptyl regionální zaměstnanosti na Slovensku	69
Graf 7.8: Regionální míra nezaměstnanosti na Slovensku	70
Graf 7.9: Vývoj regionální dlouhodobé míry nezaměstnanosti na Slovensku	70
Graf 7.10: Výdaje na VaV jako % HDP na Slovensku	71
Graf 7.11: Výzkumní pracovníci v % zaměstnanosti na Slovensku	71
Graf 7.12: Lidské zdroje ve VaV (HRST) v % na Slovensku	72
Graf 7.13: Patentové žádosti EPO na Slovensku	72
Graf 7.14: Zaměstnanost v high-tech odvětvích na Slovensku	73
Graf 7.15: Počet domácnosti s přístupem k Internetu na Slovensku	73
Graf 7.16: Délka dálnic na Slovensku	74
Graf 7.17: Oběti silničních nehod na mil. obyvatel na Slovensku	74
Graf 7.18: Celková délka železnic	75
Graf 8.1: Vývoj regionálního HDP v % EU27	77
Graf 8.2: Regionální HDP na obyvatele v PPS v Rakousku (2006)	78
Graf 8.3: Meziroční růst regionálního HDP v Rakousku	78
Graf 8.4: Rozptyl regionálního HDP v Rakousku	79
Graf 8.5: HDP a důchody na obyvatele v Rakousku (2006)	79
Graf 8.6: Míra zaměstnanosti v Rakousku	80
Graf 8.7: Rozptyl regionální zaměstnanosti v Rakousku	80
Graf 8.8: Regionální míra nezaměstnanosti v Rakousku	81
Graf 8.9: Vývoj regionální dlouhodobé míry nezaměstnanosti v Rakousku	81
Graf 8.10: Výdaje na VaV jako % HDP v Rakousku	82

Graf 8.11: Výzkumní pracovníci v % zaměstnanosti v Rakousku	82
Graf 8.12: Lidské zdroje ve VaV (HRST) v % v Rakousku	83
Graf 8.13: Patentové žádosti EPO v Rakousku	83
Graf 8.14: Zaměstnanost v high-tech odvětvích v Rakousku	84
Graf 8.15: Počet domácnosti s přístupem k Internetu v Rakousku.....	84
Graf 8.16: Délka dálnic v Rakousku	85
Graf 8.17: Oběti silničních nehod na mil. obyvatel	85
Graf 9.1: Indikátory HDP ve vybraných zemích v letech 2001 a 2008.....	87
Graf 9.2: Makroekonomické indikátory ve vybraných zemích	88
Graf 9.3: Indikátory zaměstnanosti a nezaměstnanosti ve vybraných zemích.....	89
Graf 9.4: Indikátory vědy a výzkumu ve vybraných zemích	89
Graf 9.5: Environmentální a územní indikátory ve vybraných zemích.....	90